

TYÖVÄEN URHEILULIIKKEEN MIEHISYYSIHANNE
TYÖVÄEN URHEILULEHDESSÄ 1917-1927

Topi Kytölehto
Maisterintutkielma
Suomen historia
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Historian ja etnologian laitos
Tekijä Topi Kytölehto	
Työn nimi Työväen urheiluliikkeen miehisyyshanne Työväen Urheilulehdessä 1917–1927	
Oppiaine Suomen historia	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Toukokuu 2023	Sivumäärä 70
Tiivistelmä <p>Tutkielmassa selvitetään, millaiseksi suomalaisen työväen urheiluliikkeen miehisyyshanne muotoutui Työväen Urheilulehdessä vuosina 1917–1927, jolloin yhteiskunta, ja myös urheilu, jakautui voimakkaasti sisällissodan seurauksena. Oikeistolaiset toimijat tuottivat vallitsevan, hegemonisen miehisyyshanteen, johon työväen urheiluliike pyrki vastaamaan myös urheilun saralla. Työväen Urheilulehti toimi Työväen Urheiluliiton äänenkannattajana ja kokosi työväen urheiluliikkeen taakseen aina vuoteen 1927 asti. Tavoitteena on löytää vastine porvarilliselle, valkoisen Suomen mies- ja urheiluihanteelle.</p> <p>Käytän tutkielmassani pääasiallisena menetelmänä diskurssianalyysia, jonka avulla selvitän, millaisia diskursseja Työväen Urheilulehdessä tuotettiin miehisyydestä, ja missä tilanteissa näiden diskurssien mukaan mieheyttä tuotettiin. Tutkielmassa voidaan Työväen Urheilulehden perusteella havaita neljä mieheyden määrittämisen valintatilannetta, joissa työväen miesurheilijan tuli toimia miehekkäästi, eli diskurssien mukaisesti. Näitä valintoja olivat työväenluokkaisen miehen suhde kilpailuun, raittiuteen, valkoiseen Suomeen ja sen instituutioihin, sekä luokkataisteluun.</p>	
Asiasanat Diskurssianalyysi, sukupuolihistoria, urheiluhistoria, liikuntahistoria, miehisuus, maskuliinisuus, työväenliike, sukupuoli.	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Taustoitus ja aihe	1
1.2	Aiempi tutkimus ja kysymyksenasettelu.....	3
1.3	Lähdeaineisto.....	8
1.4	Menetelmät.....	10
2	TYÖVÄEN URHEILULEHTI URHEILIJAA RAKENTAMASSA	14
2.1	Työväen Urheilulehden toimituskunta ja kirjoittajat	14
2.2	Urheilija, mies.....	17
2.3	Työväenliikkeen vastakohta, porvarillinen ihanne	21
2.4	Olympialaiskysymys.....	23
2.5	Urheiluaate ja luokkataistelun ihanne.....	33
2.6	Punainen työväen urheilija.....	43
2.7	Raittius	52
3.7	Miehisyys Ola Fogelbergin pilakuvissa	60
3	TYÖVÄEN URHEILULEHDEN MIEHISYYSIHANNE	64
4	PÄÄTÄNTÖ.....	68
5	LÄHDELUETTELO.....	71

1 JOHDANTO

1.1 Taustoitus ja aihe

Työssäni tarkastelen suomalaisen työväenliikkeen miehisyyshanteen tuottamista vuosina 1917–1927 Työväen Urheilulehdessä. Työni tarkoituksena on tuoda näkyväksi millä tavoin työväen urheiluliik-
keessä luotiin ihanteellista mieheyttä, ja millaisia nämä työväen urheiluliikkeen miehisyyden ihanteet
olivat. Pyrin hahmottamaan kuvan myös työväen urheiluliikkeen ihanteiden vastinparista, porvarilli-
sesta urheiluliikkeestä ja sen ihanteesta. Teen vertailua työväenliikkeen mahdollisesti ristiriitaisten
ihanteiden välillä sekä vallitsevaan porvarillisen urheiluliikkeen ihanteeseen. Kaikki tämä sijoittuu
1920-luvun taitteen ja vuosikymmenen alun aikaan, jolloin Suomen itsenäistyminen, ammatillinen
järjestäytyminen sekä sisällissota aiheuttivat monia uusia tilanteita yhteiskunnassa, joihin niin työvä-
enluokka, urheiluliike kuin hallitseva luokka joutui sopeutumaan.

Ajallinen rajausta työhön muodostuu vuosiin 1917–1927, jolloin Työväen Urheilulehti edusti koko työ-
väen urheiluliikettä. Lehden ensimmäinen numero julkaistiin 1. kesäkuuta 1917. Työväen Urheilulehti
edelsi Työväen Urheiluliittoa, joka perustettiin 26. tammikuuta 1919.¹ Lehti edusti työväen urheilulii-
kettä jo ennen liiton perustamista.² Työväen Urheilulehti toimi Työväen Urheiluliiton äänenkannatta-
jana aina vuoteen 1927, jolloin lehden toimituskunta jäi kommunistien haltuun.³ Työväen Urheilulii-
ton ei voida nähdä edustaneen koko työväen urheiluliikettä vuoden 1927 jälkeen, eikä täten liiton ää-
nenkannattajaksi 1928 perustetun TUL-lehden voida näin katsoa edustaneen yhtenäistä

¹ Työväen Urheilulehti 1/1919; TUL:n perustava kokous; Hentilä 1982, 65; Wuolio 1982, 109.

² Hentilä 2019, 14–15.

³ Työväen Urheilulehti 1/1928 pk; Hentilä 1982, 207–208.

työväenliikettä. Työväen Urheilulehden numerot vuosilta 1917-1927 rajautuvat täten mielekkääksi aineistoksi, jonka perusteella voidaan lähteä tutkimaan työväen urheiluliikkeen miehisyyshanteiden kirjoa.

Urheilua on pyritty määrittelemään vuoroin niin poliittiseksi kuin epäpoliittiseksi elämänalueeksi. Suomessa itsenäisyyden alkuvuosina urheiluun ladattiin paljon odotuksia. Toisaalta urheilu näyttäytyi epäpoliittisena, pyhänä aatteena – toisaalta se nähtiin kansakunnan kansalais- ja soturikuntoisuutta nostattavana tekijänä⁴, terveen rodun kasvattajana⁵ sekä luokkataistelun välineenä.⁶

Urheilu on avainasemassa, kun tuotetaan esimerkiksi sukupuoli-identiteettejä ja rajouksia sukupuolisuudelle.⁷ Sosiologi ja liikuntatieteilijä Arto Tiihosen mukaan urheilua voi pitää jopa viimeisenä miehisyden linnakkeena, jonne naiset on vasta vähitellen päästetty, pitkän miehisen harkinnan päätteenä.⁸ Urheilu nähdään nykyään, ja on myös menneisyydessä nähty, luonnollisena ihmiseloon olemisena osana kuuluvana itsestäänselvyytenä, jolla ei ole mitään tekemistä vaikkapa vallan, politiikan tai sukupuolen kanssa.⁹ Urheilu kuitenkin tuottaa, kuin myös ilmentää sukupuolisuutta mitä suurimmassa määrin. Miesten harrastama urheilu on mediassa kuvattu urheiluna, naisten harjoittama urheilu taas naisurheiluna. Naisurheilun rajaus urheilun ulkopuolelle on myös keino rajata urheilu miehisyden tuottamisen kentäksi miesruumiin normittamisen lisäksi.¹⁰ Urheilu on siis keino ilmentää sukupuolten välisiä eroja, mutta myös luoda normeja.¹¹ Sana urheilu on käänös ruotsin kielen sanasta idrott, tarkoittaen uljasta, urhoa ja uljasta miestä¹².

Liikuntaa joissain muodoissa on harjoitettu aina.¹³ Liikunnan ja urheilun kehitys nykyaikaiseksi kilpaurheiluksi on lähtenyt liikkeelle 1600–1700-luvun Euroopassa vallalla olleesta valistusajattelusta, jolla pyrittiin parantamaan ihmisten henkisiä kykyjä ja hyvinvointia. Saksassa liikuntakulttuuri kytkeytyi vahvasti porvariston ajamaan politiikkaan. F. L. Jahn, jota pidetään voimistelun isänä, totesi että ”liikunta ja voimistelu on loistava keino kasvattaa voimakkaita taistelijoita isänmaan puolustajiksi”.¹⁴

⁴ Vasara 1997, 97.

⁵ Vasara 1997, 52–54.

⁶ Hentilä 1982, 29, 36.

⁷ Hundley; Billings 2010, 68.

⁸ Jokinen; Tiihonen 1999, 89.

⁹ Suomen Urheilulehti 26/1917, 7.

¹⁰ Connell, 1995, 68.

¹¹ Eichberg 1987, 39; Meán 2010, 65–68.

¹² Nygren 1983, 7.

¹³ Hentilä 1982, 27.

¹⁴ Hentilä 1982, 27.

Myöhemmin Preussissa tuli voimaan ”voimistelukiello” valtaapitävien taholta, joka purettiin 1842. Liikunta on siis ollut hyvin poliittista jo tuolloin. Voimistelu levisikin Suomeen juuri Saksan alueelta ja ensimmäisiä virallistetun liikunnan harjoittajia olivat suomalaiset sotilaat 1800-luvun puolessa välissä. Kilpaurheilu taasen on lähtenyt kehittymään Norbert Elias ja Henning Eichbergin mukaan Englannin aateliston piirissä kettujahdeista ja yliopistojen ”gentlemanneurheilusta”.¹⁵ Suomessa liikunta on ollut rahvaan parissa aina läsnä leikkinä ja kisailuna, kuten vaikkapa painimisena, esineiden heittelynä ja voiman koetteluna. Lajeihin perustuva urheilukulttuuri alkoi Suomessa kehittyä vasta 1800-luvun jälkipuoliskolla urheiluseurojen myötä, joista ensimmäisen, Helsingfors Turnföreningenin säännöt vahvistettiin 1875.¹⁶ Silloinkin kyse oli hyvin paikallisesta toiminnasta.¹⁷ Kilpaurheilua jopa vastustettiin 1800-luvun lopulle saakka. Kriitikot katsoivat, että yksittäisiin lajeihin panostaminen ja yksinkertainen harjoittelu johtaisi sekä muun liikunnan että liikunnan henkisen puolen laiminlyömiseen¹⁸.

1.2 Aiempi tutkimus ja kysymyksenasettelu

Urheilu- ja liikuntahistoriaa on tutkittu Suomessa paljon. Suomeen perustettiin urheiluhistoriallinen seura vuonna 1992, joka kokoaa urheilu- ja liikuntahistorian tutkijoita yhteen ja tuottaa esimerkiksi urheilu- ja liikuntabibliografioita sekä vuosikirjaa. Suomen työväen urheiluliikettä on tutkinut Seppo Hentilä kolmiosaisessa teoksessaan *Suomen työläisurheilun historia*, joka on omassa tutkimuksessani paljon siteerattu perusteos. Työväen urheiluliikkeen historian ymmärtäminen on tärkeää tutkimukselleni, sillä Työväen Urheilulehden toimitukselliset valinnat ja kirjoitukset heijastelivat Työväen Urheiluliiton tapahtumia. Erityisesti sosialidemokraattien ja vasemmistososialistinen välinen taisto liiton sekä lehden omistajuudesta 1920-luvun puolessavälissä näkyi Työväen Urheilulehdessä.

Erkki Vasara on tutkinut työväenliikettä sekä liikuntahistoriaa teoksissaan *Suomi urheilun suurvaltana* ja *Työväki ja liikunta*. Vasara on tutkinut myös suojeluskuntajärjestön urheilu- ja kasvatustoimintaa teoksessaan *Valkoisen Suomen urheilivat soturit*, jota olen tutkimuksessani käyttänyt oikeistolaisen urheilija- sekä miesihanteen löytämisessä. Oikeistolainen miesihanne on oleellinen oman tutkimukseni kannalta, sillä työväen urheiluliikkeen miesihanne luotiin vastapainoksi tälle vallitsevalle ihanteelle. Nämä kaksi miesurheilun ihannetta kävivät kamppailua toistensa kanssa myös Työväen Urheilulehden sivuilla.

¹⁵ Eichberg, 1987, 17–18.

¹⁶ Hentilä 1982, 31.

¹⁷ Hentilä 1982, 31.

¹⁸ Wuolio 1982, 94; Hentilä 1982, 32.

Leena Laine on tutkinut työväen urheiluliikettä niin naisurheilun kuin järjestönkin näkökulmasta teoksessaan *Työväen urheiluliikkeen naiset*. Teos auttaa selvittämään sitä, miten 1920-luvulla suhtauduttiin naisurheilijoihin työväen urheiluliikkeessä ja miten naisurheilijat erosivat miesurheilijoista. Sukupuolittuneiden ihanteiden selvittämisessä on olennaista miesihanteen lisäksi luoda kuva siitä, millaiseksi naisihanne muodostui. Naisihannetta voidaan pitää miesihanteen eräänä vastakohtana.

Aiempi tutkimus suomalaisen urheilun miesihanteesta on keskittynyt lähinnä isänmaallisuuden, sodankäynnin ja oikeistolaisen ihanteen kytkemiseen miehisyyteen. Yksi syy tähän lienee armeija- ja suojeluskuntainstituutio, jotka ottivat Lauri Pihkalan johdolla urheilijan ihanteen haltuun itsenäisyyden ajan alussa ja kytkivät urheilun voimakkaasti sodankäyntiin.¹⁹ Työväen urheiluliikkeen miesihannetta ei ole juurikaan tutkittu.

Urheiluhistoriaa on Suomessa kirjoitettu paikallisella tasolla melko paljon urheiluseurojen ja -yhdistysten historiikkien muodossa. Uusi kriittisempi urheilututkimuksen aikakausi koitti toisen maailmansodan jälkeen, jolloin urheilu- ja liikuntatutkimukseen kytkettiin poliittisia ulottuvuuksia. Viime vuosina urheilua ja mieheyttä käsittelevää tutkimusta teki Arto Jokinen, joka tutki urheilun ja mieheyden suhdetta teoksissaan *Panssaroitu maskuliinisuus: mies, väkivalta ja kulttuuri*, *Mies ja muutos: kriittisen miestutkimuksen teemoja*, sekä *Isänmaan miehet: maskuliinisuus, kansakunta ja väkivalta suomalaisessa sotakirjallisuudessa*. Anders Ahlbäck on tutkinut sotasankaruutta ja miehuutta teoksessaan *Sotasankaruus miehuuden esikuvana: jääkäriupseerit ja suomalainen sotilaskoulutus* osana julkaisua *Kirjoituksia sankaruudesta*. Ahlbäck on tutkinut myös mieheyden militarisointia teoksessa *Manhood and the making of the military: conscription, military service and masculinity in Finland, 1917–39* sekä *Taistelu mieheyden militarisoinnista itsenäisyyden alkuvuosina*. Tämän lisäksi Ahlbäck on tutkinut sisällissodan kokemuksia erityisesti punaisesta näkökulmasta teoksessaan *Rikki revitty maa: Suomen sisällissodan kokemukset ja perintö*. Jokisen ja Ahlbäckin tutkimukset ovat oman työni kannalta olennaisia. Tutkimukset vastaavat kysymykseen siitä, millaiseksi sisällissodan jälkeinen miehisyyshanne Suomessa muodostui ja mihin yhteiskunnalliseen tarpeeseen työväenliikkeen vastine syntyi. Ahlbäckin ja jokisen mukaan sisällissodan jälkeen miesurheilijan ihanne kytkettiin sotilaskuntoon, armeijainstituutioon ja isänmaallisuuteen, ja urheilu pyrittiin epäpolitisomaan.

Miehisyyttä ei ole juuri tutkittu historian tutkimuksen alalla Suomessa. Vuonna 2014 julkaistu artikkelikokoelma *Näkymätön sukupuoli: Mieheyden pitkä historia* on ensimmäinen suomalainen teos, jossa ”perehdytään suomalaisen mieheyden teemoihin pitkällä, keskiajasta lähihistoriaan ulottuvalla

¹⁹ Vasara 1997, 121, 132–133, 153.

aikavälillä”. Maskuliinisuutta tutkitaan teoksessa muun muassa juomakulttuurin, uskonnollisuuden, aatelismiehen ihanteen kuin soturimyyttien suhteen. Maskuliinisuuden tutkimus Suomessa keskittyy tapahtumallisesti sotiin, erityisesti toiseen maailmansotaan. Toisaalta myös uskonnollisuutta ja työläisyyttä on sivuttu jonkin verran. Erityisesti Matias Kaihovirran artikkelissa käsitelty työläisten mieheys sisällissodan jälkeen sekä Anders Ahlbäckin mieheyden militarisointi itsenäisyyden alkuvuosina ovat omaa tutkimustani sivuavia aiheita. Kaihovirran artikkeli *Käsitykset työläisten mieheydestä sisällissodan jälkeen* selvittää, miten hallitsevan luokan käsitys työläisen miehisyydestä vaikutti työväenluokaisen miehen työpaikkaan, asemaan ja jopa vankeusrangaistuksiin.

Historiantutkimuksen alalla useimmat sukupuolihistoriaa käsittelevät teokset ovat nimenomaan nais-tutkimusta. Anu Lahtinen esittää teoksessa *Menneisyyden rakentajat - Teoriat historiantutkimuksessa*, että useimmat sukupuolihistoriaa tarkastelevat tutkijat mainitsevat tutkivansa nimenomaan naiseutta tai naisia²⁰. Mieheyden tutkiminen edellyttää erityistä sukupuoleen kohdistuvaa, tiedostettua näkökulmaa. Mies käsitettiin aiemmin neutraalina toimijana. Normaalin ja mieheyden välisen jännitteen havainnoiminen tekee “normaalista” historiantutkimuksesta mieheyden tutkimista.²¹ Maskuliinisuutta on käsitelty muun muassa Teija Försti naisille sopimattoman maskuliinisuuden, kuten autoilun tai pyöräilyn suhteen.²² Försti on myös tutkinut väitöskirjassaan *Vauhtikausi: Autoilun sukupuoli 1920-luvun Suomessa* autoilua osana miehistä elämänpiiriä ja maskuliinisuutta. Maskuliinisuutta on tutkittu artikkelikokoelmien voimin kahteen otteeseen Suomessa. Anu Lahtisen toimittamassa *Tanssiva mies, pakinoiva nainen: Sukupuolten historiaa* -teoksessa tutkittiin mieheyttä sairastamisen kautta 1800-luvulla, pyhää maskuliinisuutta, ritarillisuuden, uskonnollisuuden ja maskuliinisuuden suhdetta myöhäiskeskiajalla eläneen Heinrich Seusen kautta ja sukupuolirooleja venäläisessä tanssiperinteessä.

Sukupuolentutkimuksen kansainvälisiä klassikkoteoksia ovat R. W. Connellin teokset *Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics* (1987), *Masculinities* (1995) ja hänen yhdessä Tim Carriganin ja John Leen kanssa julkaisema artikkeli *Toward a New Sociology of Masculinity* (1985), sekä politiikkaa, sukupuolta ja feminismin historiaa teoksessaan *Gender and the Politics of History* (1988) tutkinut Joan Scott. Hegemonisen maskuliinisuuden käsite, joka tarkoittaa vallassa olevaa maskuliinisuutta, tuli artikkelin myötä laajempaan julkisuuteen tiedeyhteisössä.²³ Ammannan sukupuolentutkimuksen klassikkoteoksista paljon käsitteistöä sekä teoriaa omaan tutkimukseeni.

²⁰ Hannikainen et al. 2018, 186.

²¹ Aho et. al. 2021, 11.

²² Försti, 2013, 150.

²³ Juvonen, Rossi, Saresma 2012, 130.

Jorma Kalela on Historiantutkimus ja historia -teoksessaan esittänyt merkittäviä huomioita historian-tutkijan työn näkökulmista ja käytännöistä, joihin pyrin myös tässä tutkimuksessa parhaani mukaan vastaamaan. Tutkimusta tehdessä tutkija osallistuu historian yhteiskunnallisen määrittämisen prosessiin, mutta ei suinkaan ulkopuolisena toimijana vaan osana prosessia. Hänen omat käsityksensä historiasta vaikuttavat tutkimuksen lähtökohtiin.²⁴ Tutkimusaiheen valinta on jo itsessään arvottavaa, tällöin tutkimuksen aihe on jollain tapaa merkittävä, tutkimisen arvoinen tutkijalle.²⁵ Nämä ennakkonäkemykset on syytä tiedostaa ja tehdä tietäväksi paitsi tekijälle itselleen, myös lukijoille. Tutkimusaiheen valintaan on omalla kohdallani vaikuttanut taustani sosialidemokraattisen opiskelijaliikkeen aktiivisena toimijana. Nuoruuteni vietin maaseudulla, josta puuttuivat sekä työväen urheiluliike, että -kulttuuri tyystin. Työväenliikkeeseen ulkopuolelta tulleen toimijana tälle liikkeelle ominaiset tavat ja ihanteet herättivät mielenkiintoni.

Historiantutkimuksen tekijänä on myös vältettävä teleologiaa eli päämäärähakuisuutta ja anakronismia eli asian sijoittamista väärään aikakauteen.²⁶ 1900-luvun alun urheiluliikettä voisi tarkastella esimerkiksi ammattilaisurheilun tulevan suosion vääjämättömyyden näkökulmasta tai miehisyyttä 2000-luvun miesihanteita tutkimuksen lähtökohtana pitäen. Historiantutkijan on myös tehtävä oikeutta lähdeaineistolle ja sen tuottaneille henkilöille. Oikeudenmukaisen kuvauksen vaatimus tarkoittaa sitä, että tutkijan on esitettävä menneisyydestä tekemänsä rekonstruktio totuudenmukaisesti ja vältettävä sen vääristelyä.²⁷ Työväen urheilulehden miehisyyttä tutkittaessa on pyrittävä ymmärtämään menneisyyttä sen omista lähtökohdista, eikä pelkän 2020-luvun yliopistokentän kurkistusikkunasta. Aiemmin ei ole tutkittu Suomen itsenäisyyden ajan alun työväen urheiluliikkeen miehisyyden ihanetta, joten tutkimus tuottanee hedelmällisiä tutkimustuloksia, joita mielekkään tutkimuksen tekeminen vaatii. Historiantutkimuksen parissa ei ole aiemmin kohdistettu miestutkimuksellista otetta urheilijaihanteeseen Suomessa.

Oikeistolaista miehisyyshannetta sekä armeijainstituution miehisyyttä Suomen itsenäisyyden alkuvuosina on tutkittu, ja tämä tutkimus toimii oman tutkimukseni vastinparin muodostamisessa. Työväen Urheilulehteä on käytetty pääasiallisena tutkimusaineistona vähän. Urheiluliikettä on tutkittu Suomessa paljon, myös miehisyyden kontekstissa. Opinnäytteeni kokoaa yhteen neljä erilaista elementtiä: työväenliikkeen, urheilun, miestutkimuksen sekä Työväen Urheilulehden aineistona. Se pyrkii muodostamaan kuvan siitä, millaista miehisyyttä tavoiteltiin työväen urheiluliikkeessä

²⁴ Kalela 2000, 42.

²⁵ Kalela 2000, 62.

²⁶ Kalela 2000, 84, 114.

²⁷ Kalela 2000, 55–56.

itsenäisyyden alkuvuosina vastineena oikeistolaiselle urheilijaihanteelle.

Ajallinen rajausta työhön muodostuu vuosiin 1917–1927, jolloin Työväen Urheilulehti edusti koko työväen urheiluliikettä. Lehden ensimmäinen numero julkaistiin 1. kesäkuuta 1917. Työväen Urheilulehti edelsi Työväen Urheiluliittoa, joka perustettiin 26. tammikuuta 1919.²⁸ Lehti edusti työväen urheiluliikettä jo ennen liiton perustamista.²⁹ Työväen Urheilulehti toimi Työväen Urheiluliiton äänenkannattajana aina vuoteen 1927, jolloin lehden toimituskunta jäi kommunistien haltuun.³⁰ Työväen Urheiluliiton ei voida nähdä edustaneen koko työväen urheiluliikettä vuoden 1927 jälkeen, eikä täten liiton äänenkannattajaksi 1928 perustetun TUL-lehden voida näin katsoa edustaneen yhtenäistä työväenliikettä. Työväen Urheilulehden numerot vuosilta 1917–1927 rajautuvat täten aineistoksi, jonka perusteella voidaan lähteä tutkimaan työväen urheiluliikkeen miehisyysihanteiden kirjoa.

Tutkimuskysymykseni on, millaisia miehisyysihanteita Työväen Urheilulehdessä tuotettiin 1917–1927. Selvitän, millaisia erilaisia miehisyysdiskursseja lehdessä esitettiin, analysoin lehdessä tuotettujen miehisyysdiskurssien välillä olevia mahdollisia ristiriitoja ja sitä, mihin tarkoitukseen tai millaiseen tarpeeseen miehisyysihanteita lehdessä tuotettiin. En yritä löytää yhtä yksittäistä totuutta miehisyysihanteesta, vaan pyrin havaitsemaan myös ristiriitaisia, mahdollisesti työväenliikkeen pääideologien näkemyksille vastakkaisia ihanteita, joista Työväen Urheilulehdessä on saatettu kirjoittaa. Työväenliikkeen urheilijan ja johtoportaan välillä saattoi olla näkemyseroja siitä, millaisia ihanteellisen miesurheilijoiden tulisi olla suhteessa kilpailuun tai luokkataisteluun. Tarkoitukseni on tuoda ilmi työväen urheiluliikkeen miehisyden erilaiset rakennuspalikat, tuoda esille erilaiset keskenään kilpailevat miehisyden ilmenemistavat ja lehden tekijöiden toimijuus työväenluokkaisen miehisyden muokkajina. Pyrin löytämään jo hyvin tutkitulle sisällissodan jälkeiselle oikeistolaiselle, ja usein militaristiselle ja isänmaalliselle, miesihanteelle työväenliikkeen vastineen. Suomen Urheilulehti on Työväen Urheilulehden vastinpari liittojen sekä ihanteiden välisessä kilpailussa. Pyrin Suomen Urheilulehteä ja tutkimuskirjallisuutta hyödyntämällä määrittelemään sisällissodan jälkeisen, hegemonisen miesurheilijan ihanteen, josta on apua työväenliikkeen ihanteen selvittämisessä

. Yksi tutkimuskysymykseni on myös se, milloin ihanteita tuotettiin miehille, milloin naisille, milloin taas sukupuolettomasti. Kun Työväen Urheilulehdessä tuotettiin ihanteisiin liittyviä diskursseja, aina ei välttämättä määritelty erikseen sukupuolta, jota ne koskivat. Samoin selvitän, millaista kieltä käytettiin puhuttaessa nais- ja miesurheilijoista.

²⁸Työväen Urheilulehti 1/1919; TUL:n perustava kokous; Hentilä 1982, 65; Wuolio 1982, 109.

²⁹ Hentilä 2019, 14–15.

³⁰ Työväen Urheilulehti 1/1928 pk; Hentilä 1982, 207–208.

1.3 Lähdeaineisto

Käytän työssäni alkuperäisaineistona pääasiassa Työväen Urheilulehden vuosikertoja 1917–1927. Työväen Urheilulehteä julkaistiin vuosina 1917–1927 yhdestä neljään kertaa kuussa, pois lukien Suomen sisällissodan aiheuttama tauko lehden julkaisussa. Lehden ensimmäinen numero julkaistiin 1. kesäkuuta 1917. Tämän jälkeen Työväen Urheilulehteä julkaistiin heinäkuusta lähtien neljä kertaa kuukaudessa aina vuoden 1918 helmikuun seitsemänteen numeroon asti, jolloin julkaisu keskeytyi sisällissodan ja sitä seuranneen työväenlehtien julkaisukiellon takia.³¹ Seuraava Työväen Urheilulehti julkaistiin vasta helmikuussa 1919, kun työväenlehtien julkaiseminen taas sallittiin.³² Tästä lähtien lehteä julkaistiin noin 24 kappaletta vuosittain, kahden lehden kuukausitahdilla. Työväen Urheilulehti toimi Työväen Urheiluliiton, lyhyemmin TUL, pää-äänenkannattajana aina vuonna 1919 tapahtuneesta perustamisesta lähtien.³³ Äänenkannattajana toimiminen tarkoitti sitä, että lehti toimii virallisena julkaisukanavana sekä julkisen keskustelun kanavana edustamalleen järjestölle. Työväen Urheilulehden levikki oli ensimmäisen numeron aikaan 18 000 kappaletta, mutta vakiintui myöhemmin 10 000 kappaleen tienoille.³⁴ Työväen Urheilulehden toimituskuntaan kuului vasemmistolaisia vaikuttajia, jotka jo aikanaan tai myöhemmin nousivat tunnetuiksi valtakunnallisesti.

Työväen Urheilulehti oli perustamisestaan lähtien sitoutunut työväenaatteeseen, ensimmäisessä numerossaan lehti julisti tavoitteekseen parempien työehtojen, kuten lyhyemmän työpäivän tavoittelemisen, sekä työväestön ruumiillisen ja henkisen kehityksen kohottamisen mahdollisimman korkealle.³⁵ Työväenliikkeen ihanteet ja aatteet, kuten raittius ja sosialismi, olivat ensimmäisestä numerosta alkaen lehden linjana. Sisällissodan jälkeen erityisesti päätoimittaja Pekkalan panos näkyi lehden sisällössä, joka ennen sotaa oli ollut rauhanomainen ja sovittelleva. Vuonna 1919 lehdessä korostettiin rauhan sijaan luokkataistelua. Oikeistolaisen urheiluliikkeen johtohahmoja, kuten Lauri Pihkalaa, syytettiin myös sodan suurimmiksi alkuunpanijoiksi muun muassa suojeluskuntatoiminnan aktiiveina.³⁶

Työväen Urheilulehden oikeistolaisena vastineena toimi Suomen Urheilulehti, jota julkaistiin vuosina 1917–1927 viikoittain lukuun ottamatta vuoden 1918 sisällissodan aiheuttamaa neljän kuukauden

³¹ Työväen Urheilulehti 7/1918.

³² Hentilä 1982, 63.

³³ Hentilä 1982, 65.

³⁴ Tommila 1993, 231.

³⁵ Työväen Urheilulehti 0/1917, 2–3.

³⁶ Tommila 1993, 239.; Työväen Urheilulehti 4/1918 ja 6/1918. Esimerkiksi Tahko Pihkala kiersi vuonna 1917 aktiivisesti ympäri maata ohjeistamassa ja perustamassa suojeluskuntia.

taukoa. Suomen Urheilulehti toimi Suomen Voimistelu ja Urheiluseuran, lyhyemmin SVUL, pää-äänenkannattajana vuosina 1912–1914 sekä vuodesta 1921 eteenpäin. Lehteä pidetään Päiviö Tommilan mukaan yleisesti aikansa urheiluihanteen tyylipuhtaana edustajana.³⁷ Suomen Urheilulehden toimituskunnassa oli vuosina 1917–1927 tunnettuja urheiluvaikuttajia, kuten Arvo Vartia, Lauri Pihkala ja V.E. Tiiri.³⁸ Suomen Urheilulehden levikki oli vuonna 1921 noin 3900 kappaletta.³⁹ Työväen Urheilulehden levikki vakiintui noin 10 000 kappaleeseen sisällissodan jälkeen.⁴⁰

Työväen Urheilulehti koostui yleensä 8–16 sivusta. Kansikuvana toimi usein potretti urheilijasta, piirroskuva, veistos tai kisakuva. Kannessa mainittiin toimituskunnan jäsenet, päätoimittaja, usein vastaava toimittaja, sekä toimitussihteeri. Pääkirjoitus seurasi toisella tai kolmannella sivulla, jossa yleensä puitiin ajankohtaista asiaa kuten olympialaisia, tai käytiin henkevä pohdintaa urheilun tai työväenliikkeen olemuksesta. Pääkirjoituksen oli usein kirjoittanut päätoimittaja Eino Pekkala tai muu toimituskunnan jäsen. Lehden pääkirjoituksen tekijä mainittiin toisinaan, kuitenkin erityisesti silloin kun kyseessä oli Työväen Urheiluliiton näkökulmasta merkittävä kirjoitus. Pääkirjoitus jätettiin myös usein nimeämättä. Pääkirjoituksen paikalla saattoi olla Työväen Urheiluliiton tiedote, kannanotto tai Työläisten Kansainvälisen Urheiluliiton julkaisu. Pääkirjoituksen jälkeen seurasi yleensä matkareportaaseja, artikkeleita eri urheilulajeista tai urheilusta ja liikunnasta ylipäänsä. Joskus lehteen otettiin suomeksi käännettyjä kirjoituksia, yleensä saksankielisistä maista koskien urheilua, terveyttä tai fysiologiaa. Jatkokertomuksia oli aineistossa useampia, yleensä liittyen urheiluun, myös ammattikirjailijoiden kuten Konrad Lehtimäen toimesta.⁴¹ Lehden palstoilla myös runoiltiin ahkerasti, esimerkiksi tunnettu työväenliikkeen runoilija Lyyli Erosen runoja julkaistiin säännöllisesti.⁴² Toisinaan lehden lukijat kirjoittivat omia kuulumisiaan mielipidekirjoituksen omaisesti. Näitä kirjoituksia ei kuitenkaan aina erottanut lehden omista kirjoittajista, jotka kirjoittivat usein nimimerkkien suojissa. Lehden loppupuolella oli kisakertomuksia, tuloksia, ilmoituksia kokouksista ja urheilukilpailuista sekä mainoksia. Toisinaan lehdessä oli myös pilakuvia. Pilakuvat käsittelivät urheiluun liittyviä kummelluksia ja useimmiten niissä tehtiin porvarillista urheiluliikettä naurunalaiseksi.⁴³ Lehden kuvittajana ja pilapiirtäjänä toimi Ola Fogelberg, tunnettu sarjakuvataiteilija.⁴⁴ Fogelberg oli kuvituksen lisäksi myös säännöllinen matkakertomusten toimittaja, joka pyrki raporteissaan lennokkaaseen ilmaisuun, sekä

³⁷ Tommila 1991, 228.

³⁸ Klemola 1997; Kulha 1997.

³⁹ Tommila, 1993, 231.

⁴⁰ Tommila 1993, 237; Hentilä 1982, 63; Kolehmainen 1972, 114–115; Wuolio 1982, 108.

⁴¹ Työväen Urheilulehti 3/1919.

⁴² Esim. Työväen Urheilulehti 21/1917, 5.

⁴³ Esim. Työväen Urheilulehti 2/1919, 16; Työväen Urheilulehti 0/1917, 14.

⁴⁴ Kaarninen 1997.

toisinaan lehden toimituksen aatteellisesta linjasta poikkeamiseen.⁴⁵ Poikkeus lehden normaaliin julkaisuun tuli joulunumerossa, joka oli poikkeuksellisen laaja 40-65 sivun kokonaisuus. Joululehdessä oli yleensä myös urheiluaiheisia lukijakilpailuita.

Suomen Urheilulehti ja Työväen Urheilulehti toimivat pääasiallisina näyttämöinä työväen liikkeen ja oikeiston väliselle debatille urheiluun liittyen. Tyypillistä oli se, että toisessa pää-äänenkannattajassa julkaistiin kärjekäs kirjoitus, johon toisessa pää-äänenkannattajassa vastattiin.⁴⁶ Työväen Urheilulehden ja Suomen Urheilulehden lukijat ja toimittajat ovat käyneet aktiivista keskustelua keskenään molempien lehtien palstoilla. Molempien lehtien levikit olivat tuohon aikaan Suomen urheilulehdistä suurimmat.

1.4 Menetelmät

Käytän työssäni kvalitatiivista sisältöanalyysia, jossa aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien.⁴⁷ Työssä käyn lävitse aineiston järjestelmällisesti sen luokitellen ja hyvän yleiskuvan luoden. Järjestelmällisen lukemisen ja perehtymisen tuloksena syntyneestä kuvasta pystyn nostamaan esiin oleelliset kohdat, joista tehdä kvalitatiivista tutkimusta työväen urheiluliikkeen miehisyyshanteesta. Lisäksi tukeudun kvalitatiiviseen vertailuun aineistojen kesken ja diskurssianalyysiin. Diskurssilla (eli lausetta laajemmilla, merkityksiä yhdessä muiden tekstien kanssa tuottavalla kielenkäytöllä)⁴⁸ luodaan sosiaalista todellisuutta. Kielenkäyttö on tavoitteellista toimintaa kielenkäyttäjän taholta.⁴⁹ Diskurssit tukevat ja mahdollistavat tiettyjä ajattelu- ja toimintatapoja, ja sulkevat toisia ulkopuolelle. Riittävän vahvat diskurssit luovat normeja.⁵⁰

Lähtökohtana tutkimukselle on siis se, että kielen avulla luodaan sosiaalista todellisuutta ja kielenkäyttö on tavoitteellista toimintaa kielenkäyttäjän taholta. Valituilla ilmaisuilla siis ilmaistaan ja kuvataan todellisuutta kielen ulkopuolella, mutta myös rakennetaan todellisuutta lukijan mielessä. Tietty diskurssi määrittää paitsi sen, miten asiat esitetään, myös sen mikä kuuluu diskurssiin ja mitkä asiat

⁴⁵ Työväen Urheilulehti 13/1921, 13–14.

⁴⁶ Esimerkiksi kirjoitukset koskien eduskunnan myöntämää rahoitusta urheilujärjestöille sekä kirjoitukset koskien Rob Oksan ottelemien painiotteluiden sopupainisyytöksistä. Rahoituskeskustelu: Työväen Urheilulehti 3/1921, 24/1920. Suomen Urheilulehti 22/1919. Sopupainikiista: Suomen Urheilulehti 52/1917. Työväen Urheilulehti 21/1917.

⁴⁷ Tuomi, Sarajärvi 2018.

⁴⁸ Mäntynen; Pietikäinen 2009, 27–30.

⁴⁹ Pynnönen 2013, 4–10; Mäntynen, Pietikäinen 2009, 51; Jokinen, Juhila, Suoninen 2016, 47.

⁵⁰ Pynnönen 2013, 22.

jäävät sen ulkopuolelle. Diskurssikamppailussa on kyse vallasta: vallitseva diskurssi määrittää mistä pitää ja saa puhua, ja millä tavalla.⁵¹ Aineistossa löydettävissä olevat diskurssit luovat erilaisia kuvauksia ja ihanteita miehisydestä, ja nämä diskurssit kamppailevat keskenään vallasta. Erilaiden diskurssien vertaileminen on täten yksi tutkimukseni lähtökohdista.

Tutkimusaineistoni myös kommunikoi keskenään Työväen Urheilulehden sekä Suomen Urheilulehden toimitusten ja lukijoiden ottaessa kantaa toistensa julkaisuihin ja kannanottoihin. Tällöin käytän myös vertailevaa analyysia.

Aineiston sisältämien tekstien lisäksi analysoin myös kuvia. Visuaalisten esitysten määrä lehdistössä alkoi kasvaa 1900-luvun alussa, ja 1920–1930-luku oli kuvajournalismin syntyä⁵², joten visuaalisen kulttuurin analysointi on tarpeen työssäni. Kulttuuri alkoi 1920-luvulla medioitua, eli ihmisten kokemukset alkoivat olla yhä enemmän median välittämiä.⁵³ Visuaalisella kulttuurilla tarkoitetaan taidehistorioitsija Svetlana Alpersin määritelmän mukaan kaikkea kuvallisuutta kartoista ja kuvituksista maalauksiin.⁵⁴ Visuaalisia representaatioita, sekä niiden tuotantoa ja vastaanottoa, voidaan tutkia aivan samantyyppisellä metodisella arsenalilla, kuin mitä tahansa yhteiskunnallista ilmiötä.⁵⁵ Tällöin käytän apuna kvalitatiivista sisältöanalyysia, lähilukua ja diskurssianalyysia aineistoni visuaalista kulttuuria tarkastellessani.

Tutkimuksessa otan avuksi sukupuolentutkimuksen gender-teorioita, joiden mukaan sukupuoli on sosiaalinen konstruktio, jota aktiivisesti luodaan ja toisinnetaan suhteessa muihin.⁵⁶ Sukupuolen ilmene- mismuodot eivät teorian mukaan ole universaaleja, vaan sidoksissa aikaan ja paikkaan. Näin voidaan tarkastella ja vertailla tapoja, joilla sukupuolta tuotetaan eri aikakausina ja eri yhteisöissä. Maskuliinisuus ja mieheys ymmärretään usein toistensa synonyymeiksi, mutta asia ei kuitenkaan ole näin yksiselitteinen. Suomenkielisessä tutkimuksessa on vakiintunut mieheys-termi. Erityisesti historiallisissa konteksteissa tutkittaessa ihanteita ja normeja käytetään termejä mieheys ja miehisyys.⁵⁷ Ville Kivimäki ja Anders Ahlbäck ovat määritelleet mieheyden (englanniksi manliness) tarkoittavan ihanteita ja ajatuksia siitä, millainen ihanteellisen miehen tulisi olla. Maskuliinisuus (englanniksi masculinity) taas määritellään laajemmaksi kokonaisuudeksi yhteenkietoutuneita sukupuolittuneita käytäntöjä,

⁵¹ Kalela 2000, 42–43.

⁵² Seppänen 2005, 92.

⁵³ Seppänen 2005, 93.

⁵⁴ Seppänen 2005, 18.

⁵⁵ Seppänen 2005, 27.

⁵⁶ Squires 2013, 54–59.

⁵⁷ Markkola et. al. 2014, 16.

sosiaalisia suhteita sekä vakiintuneita järjestelyjä.⁵⁸ Tässä työssä tutkin ihanteita, joten käytän pääsääntöisesti termejä miehisuus ja mieheys.

Oleellisimpia sukupuolentutkimuksen ja keskeisin miestutkimuksen käsite on hegemoninen maskuliinisuus.⁵⁹ Hegemoninen maskuliinisuus määriteltiin Tim Carriganin, R. W. Connellin ja John Leen toimesta vuonna 1985 julkaistussa artikkelissa *Toward a New Sociology of Masculinity*. Hegemonisella maskuliinisuudella viitataan siihen, miten tietyssä historiallisessa ajassa ja paikassa esiintyvä kulttuurisesti idealisoitu maskuliinisuus ja siihen liittyvät arvot ja maailmankatsomus ovat hallitsevassa asemassa.⁶⁰ Mieheyttä kuten naiseuttakin voidaan rakentaa niin maskuliinisuuden, kuin feminiinisuuden kautta.⁶¹ Maskuliinisuus ei ole universaali suure, vaan se on ihmisen tuottamaa, ja täten muovattavissa.⁶² Mieheyteen ei riitä se, että omaa miehisen ruumiin. Gender-teorian mukaan kulttuurissa on tapoja, joilla todistetaan ja osoitetaan mieheyttä.⁶³ Näitä työväen kulttuurille ominaisia miehisyyden ilmaisemisen tapoja pyrin löytämään aineistostani. Sosiologi Martti Grönforsin mukaan mieheys määrittyy sosiaalisesti naiseuden kautta: miehet ovat kaikkea sitä, mitä naiset eivät ole⁶⁴. Arto Jokisen mukaan mieheys on jotain, joka ansaitaan aktiivisesti.⁶⁵ Brittiläisen sosiologi Jeff Hearnin mukaan miehiä on tarkasteltu useimmiten sukupuolettomina ja “neutraaleina” yksilöinä, eikä sosiaalisesti sukupuoltaan rakentavina ja uusintavina toimijoina.⁶⁶

Opinnäytteeni ei miestutkimuksen osalta ole niin sanottua kriittistä miestutkimusta. Näkökulmani ei ole erityisesti feministinen, mitä kriittiseltä miestutkimukselta edellytetään. Pyrin keskittymään miehisyyden ihanteisiin ja niiden ilmenemiseen lehdistön representaatioina, sekä purkamaan ja analysoimaan niitä, en niinkään kritisoidaan. Kriittisen yhteiskunnallisen miestutkimuksen ja historian tutkimukselta vaaditun oikeudenmukaisen kuvauksen välillä vallitsee jännite: tuottaako 2020-luvun yhteiskuntatieteellisen teoriakehysten kohdentaminen menneisyyden miehisyyteen anakronistisen otteen jo lähtöoletuksena? Miten luoda oikeudenmukainen rekonstruktio menneisyydestä ja pyrkiä samalla kritisoidaan menneisyyden miehisyyttä ajan omista lähtökohdista, sortumatta teleologiaan? Näihin kysymyksiin saattaa löytyä vastaus, mutta sen löytäminen ei ole hedelmällistä omalle

⁵⁸ Ahlbäck, Kivimäki 2008, 128.

⁵⁹ Juvonen, Rossi, Saresma 2012, 130.

⁶⁰ Juvonen, Rossi, Saresma 2012, 131–132.

⁶¹ Aho, Nieminen, Salo 2021, 12.

⁶² Jokinen 2010, 129.

⁶³ Jokinen, Säävälä 1999, 63.

⁶⁴ Jokinen, Grönfors 1999, 231.

⁶⁵ Jokinen 2000, 129.

⁶⁶ Husu 2005, 170.

tutkimuskysymykselleni. Koen, että historiantutkijan tehtävä on tässä tapauksessa tehdä miehisyyden ihanteet näkyviksi nimeämällä erilaiset diskurssit, mutta jättää kritiikki antamatta, jotta anakronismiin ei sorruttaisi. Gender-teoria antaa tarkan, mutta monitulkintaisen teoreettisen viitekehyksen tutkia vuosien 1917–1927 Työväen Urheilulehdissä esiintyneitä mieheyden kuvauksia ja ihanteita.

2 TYÖVÄEN URHEILULEHTI URHEILIJAA RAKENTAMASSA

2.1 Työväen Urheilulehden toimituskunta ja kirjoittajat

Aluksi Työväen Urheilulehteä toimitti vuosina 1917–18 pilapiirtäjänä tunnettu Ola Fogelberg ja joutokuntaan kuuluivat Edvard Valpas ja Eino Pekkala, josta tuli päätoimittaja Fogelbergin jälkeen.⁶⁷ Pekkala toimi päätoimittajana pitkään, myös vuonna 1927 tapahtuneen liiton ja lehden irtautumisen jälkeen.

Ola Fogelberg toimi Työväen Urheilulehden pääasiallisena kuvittajana ja pilapiirtäjänä alkuaikojen päätoimittajana toimimisen jälkeen. Hänet on myöhemmin tunnettu sarjakuvahahmojen Pekka Puupään ja Janne Ankkasen luoja.⁶⁸ Hän kirjoitti lehteen useita matkakertomuksia ollen lennokas ja kärjekäs kirjoittaja, jonka sanoma ei aina ollut yhteneväinen lehden työväenliikkeen aatetta painottavien pääkirjoittajien kanssa.⁶⁹ Matkat suuntautuivat useimmiten urheilukilpailuihin, joita järjestettiin eri paikkakunnilla Suomessa, mutta myös Keski-Eurooppaan, jossa järjestettiin muun muassa työläisolympialaisia.⁷⁰ Fogelberg toimi myös Suomen Kuvalehden pilapiirtäjänä ja osuusliike Elannon mainospiirtäjänä.⁷¹

Eino Pekkala oli Työväen Urheiluliiton puheenjohtaja 1918–1927 ja Työväen Urheilulehden pitkäaikainen päätoimittaja. Ammatiltaan hän oli juristi. Pekkala voitti vuonna 1907 ja 1909 Suomen urheilukuninkuuden ja 1910 kymmenottelun Suomen mestaruuden. Hän oli aktiivinen työväenliikkeen poliittinen vaikuttaja, joka toi Suomen sosialidemokraattinen nuorisoliiton ohjelmaan liikunnan ja määritteli Työväen Urheilulehden aatteellisen linjan, joka painottui luokkataistelun korostamiseen.⁷² Hän oli perustamassa Suomen Sosialistista työväenpuoluetta vuonna 1920⁷³ ja toimi kansanedustajana

⁶⁷ Hentilä 1982, 63; Kolehmainen 1972, 114–115; Wuolio 1982, 108.

⁶⁸ Kaarninen 1997.

⁶⁹ Esim. Työväen Urheilulehti 13/1921, 13–14.

⁷⁰ Nygrén 1969, 7.

⁷¹ Kaarninen 1999. Fogelberg, Ola. Kansallisbiografia-verkkójulkaisu.

⁷² Hentilä 1982, 58.

⁷³ Saarela 1996, 16–17.

1927–1930 sekä 1945–1948 ja jatkosodan jälkeen opetusministerinä.⁷⁴ Hänet tuomittiin helmikuussa 1921 vankeuteen 1,5 vuodeksi kommunistisen toiminnan takia.⁷⁵ Myöhemmin toisen maailmansodan jälkeen Eino Pekkala toimi opetusministerinä ja oikeusministerinä veljensä Mauno Pekkalan hallituksessa.

Emil Tuomi kuului Suomen Sosialistisen työväenpuolueen johtoon, ja hän oli aktiivisesti Suomen Kommunistisen puolueen toiminnassa mukana. Hän toimi Työväen Urheiluliiton työntekijänä ennen erottamistaan 1927, sekä usean vasemmistolaisen lehden, kuten Työmiehen ja Nuoren Työläisen, toimittajana 1920-luvulla. Hän sai myös useita vankilatuomioita kommunistisesta toiminnasta.⁷⁶

Väinö Laherma oli ammatiltaan voimistelunopettaja ja työväen urheiluliikkeen alkuaikojen merkittävien teoreetikko Suomessa. Hän toimi myös 1930-luvulla Työväen Urheiluliiton varapuheenjohtajana. Hän oli raittiusaatteen tiukka puolestapuhuja.⁷⁷

Vilhelm Johan Kostiainen oli Työväen Urheiluliiton ensimmäinen pääsihteeri ja työväenliikkeen kasvatushanteiden tärkein tunnetuksi tekijä. Hän korosti erityisesti kasvatuksellista ja sivistyksellistä puolta kilpaurheilun sijaan ja oli raittiusaatteen intohimoinen kannattaja. Hän myös kierteli usein kenttää tapaamassa paikallisia vaikuttajia. Kostiainen oli tärkein ammattimaisen kilpaurheilun, ennätysten ja suurten palkintosummien vastustaja TUL:ssa. Hän oli myös usein vastakkain TUL:n johdon kanssa.⁷⁸

Edvard Valpas (käytti myös nimeä Hänninen, Valpas-Hänninen ja Hänninen-Walpas) oli suomalainen toimittaja ja sosiaalidemokraattinen poliitikko, joka oli 1900-luvun alun merkittävimpiä sosialidemokraattisia johtajia toimien Suomen Sosialidemokraattisen puolueen puheenjohtajana ja Työmies -lehden päätoimittajana vuosina 1901–1918. Valpas-Hänninen tuomittiin sisällissodan jälkeen vankilaan, josta hän vapautui 1924.⁷⁹

Eero A. Pulli oli Suomen Sosialidemokraatin urheilutoimittaja ja nyrkkeilyasiantuntija (nimimerkeinä E.A.P.-i., Swing, Sporttineekeri ja Eetu Kivelä). Hän toimi Yrjö Enneen vuoden 1927

⁷⁴ Hanski, Jari. Pekkala, Eino. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu.

⁷⁵ Hakalehto 1966, 169.

⁷⁶ Hentilä 1982, 196, 200.

⁷⁷ Hentilä, Seppo: Laherma, Väinö. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu

⁷⁸ Hentilä, Seppo: Kostiainen, Vilhelm Johan. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu

⁷⁹ Sainio, Venla: Valpas, Edvard. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu.

erottamisen jälkeen TUL:n pääsihteerinä.⁸⁰

Väinö Kustaa Lähteinen oli koulutukseltaan verhoilija ja toimi Suomen Sosialidemokraatin urheilutoimittajana 1919–1927 ja Työväen Urheilulehden toimituskunnassa ja sen lehtiyhtiössä. Hän oli mukana perustamassa Työväen Urheiluliittoa. Hän oli myös Helsingin Jyryn aktiivinen jäsen. Hän kirjoitti lehteen myös nimimerkillä V. K. L tai Väinö-Kustaa.⁸¹

Väinö Koivula työskenteli Työväen Urheilulehden vastaavana päätoimittajana 1921–1927.⁸² Häntä pidetään yhtenä tuotteliaimmista urheilutoimittajista.⁸³ Lehteen hän kirjoitti usein Jussi ja VK nimimerkkien takaa, erityisesti painiin liittyen. Seppo Hentilän mukaan Väinö Koivula toimitti lehteä lähes yksin, mutta hänellä oli aktiivinen toimittajakunta. Hänen kirjoitustyyliään kuvaillaan kuivahkoksi, mutta tarkaksi. Koivula oli helsinkiläisen suurseura Jyryn jäsen.⁸⁴

Lehden merkittävimpiä toimittajia ja kirjoittajia kirjatessa voidaan huomata henkilöiden tiiviit suhteet puolueorganisaatioihin. Sisällissodassa punaisten puolella sotatoimiin osallistuneita ei omalla nimellään Työväen Urheilulehteä toimittaneiden joukosta löydy, mutta useampia vankeustuomion kärsineitä kylläkin. Lehteen on saatettu kirjoittaa nimimerkkien suojista omaa identiteettiä suojellakseen, sillä äärivasemmistolaisiksi mielletystä toiminnasta saattoi hyvinkin saada tuomion 1920-luvun Suomessa. Työväen Urheilulehden nimimerkin takaa kirjoittivat usein lehden toimittajat ja työväenliikkeen pakinoitsijat. Heidän nimensä ja taustansa olen useimmiten pystynyt selvittämään käyttäen salanimiä käsitteleviä teoksia, mutta useimmat lehden nimimerkeistä eivät olleet löydettävissä lehden sivuilta tai tutkimuskirjallisuudesta.

Työväen Urheilulehti käsitteli sisällissotaa vuoden 1918 numeroissaan ja myöhemmin vankileiriker tomuksissa. Sisällissotaa ei vuoden 1918 jälkeen lehdessä pyritty oikeuttamaan, tähän oli varmasti syynä sodan jälkeen Suomessa vallinnut valkoinen ilmapiiri, sekä vasemmistoa kohtaan harjoitettu kontrolli.⁸⁵ Sosialidemokraattisen puolue irtautui vallankumouksellisuudesta 1919 tullen pelkästään reformistisin keinoin työväenliikkeen tavoitteita ajavaksi puolueeksi ja erotti samalla jäsenyydestään äärivasemmistolaiset.⁸⁶ Suomen Sosialistinen työväenpuolue perustettiin 1920, mutta kiellettiin

⁸⁰ Syrjäläinen 2008, 16; Hentilä, 1982, 199.

⁸¹ Suomen Sosialidemokraatti 25.07.1936, nro 200, s. 6.

⁸² Hentilä 1997. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu.

⁸³ Nygren 1992, 11.

⁸⁴ Hentilä 1997. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu.

⁸⁵ Mickelsson 2015, 106; Siironen, 2004. 168–169.

⁸⁶ Mickelsson 2015, 72.

1923.⁸⁷ SSTP:ssä oli kiinteät suhteet Neuvosto-Venäjältä käsin toimivaan Suomen Kommunistiseen puolueeseen. SSTP:n perustamisen myötä lähti noin puolet SDP:n jäsenistä ja organisaatiosta.⁸⁸ Tämä kaikki ei kuitenkaan näkynyt Työväen Urheilulehden sivuilla riitoina, jotka kärjistyivät vasta 1925.⁸⁹

2.2 Urheilija, mies

Seuraavaksi selvitän, mikä on Työväen Urheilulehden miehisyyshanne lehdessä vuosina 1917–1927. Tuolloin lehti edusti koko työväen urheiluliikettä, joka myöhemmin jakautui kommunistiseen ja sosialidemokraattiseen leiriin kansainvälisten järjestökiistojen johdattamana.⁹⁰ Samalla Työväen Urheilulehti jäi vuonna 1927 kommunistien haltuun, mikä johti äänenkannattajana toimimisen loppumiseen.⁹¹ Kun tutkitaan miehisyyden ihanteita, on tärkeää ymmärtää milloin ja miten niitä aineistossa tuotettiin. Miten aineistossa ilmaistaan ihanteita miehille, milloin naisille, ja milloin ihanteet kohdistuvat työväenliikkeeseen sukupuolettomasti?

Työväen Urheilulehdessä puhuttaessa urheilusta tarkoitettiin nimenomaan miesten harrastamaa urheilua. Lehdessä käytetään työväen harjoittamasta liikunnasta monia erilaisia termejä, kuten esimerkiksi urheilu, voimistelu, ruumiinharjoitus, mülleröinti ja äkseeraus. Sanat merkitsevät toisinaan eri asiaa kuin nykyään. Sanaa liikunta on alettu käyttää nykyisessä tarkoituksessaan vasta 1960-luvulla. Urheilu-sana tuli käyttöön Suomessa 1890-luvulla ja merkitsi samaa kuin englannin termi *sport* ja toimi osittain synonyyminä kilvoittelulle ja kilpailulle. Voimistelu luokiteltiin urheilusta erilliseksi.⁹² Urheilu ja voimistelu esiintyvät sanaparina Työväen Urheilulehdessä tarkoittaen eri asioita. Voimistelussa paino oli kilpailun sijaan kasvatuksellisilla ja ruumiin toimintaa parantavilla liikkeillä, joita Suomessa toteutettiin tanskalaisen J.P. Mullerin opein.⁹³ Naisten ja miesten harjoittamassa liikunnassa oli eroja. Työväen naisurheilua tutkineen Leena Laineen mukaan työväen urheiluliikkeessä naiset olivat poikkeuksellisen aktiivisia urheilijoita urheilukilpailuissa jo 1910-luvulla, mutta sisällissodan ja Työväen Urheiluliiton perustamisen jälkeen naiset lähinnä voimistelivat miesten kilpaurheilun varjossa.⁹⁴

⁸⁷ Mickelsson 2015, 70.

⁸⁸ Mickelsson 2015, 88.

⁸⁹ Hentilä 1982, 194.

⁹⁰ Hentilä 1982, 204–205.

⁹¹ Hentilä 1982, 208.

⁹² Vasara et. al. 2013, 15.

⁹³ Sarje 2014, 76, 84–95; Halila 1980, 299; Wuolio 1982, 29.

⁹⁴ Laine 1992, 203.

Naisten urheilu oli hänen mukaansa alisteista voimistelulle ja kilpaurheiluaspekti puuttui kokonaan.⁹⁵

Työväen Urheilulehdessä sosialismin ihanne tasa-arvosta ei toteutunut. Työväen Urheiluliitto ja sen äänenkannattaja olivat miesten johtamia, ja naisten asioihin ei juurikaan otettu kantaa.⁹⁶ Naisurheilua, -voimistelua ja -liikuntaa koskevat aiheet käsiteltiin omalla palstalla, joka perustettiin lehteen vuonna 1919.⁹⁷ Kun lehdessä puhuttiin naisista urheilun yhteydessä, naiseus nousi esiin jo tekstissä käytetyssä termistössä.⁹⁸ ”Miesurheilijoista” lehdessä ei puhuttu. Mieheys nähtiin siis lehdessä normina, kun puhuttiin urheilusta, ja naiseus oli urheilijasta ja urheilusta puhuttaessa poikkeustapaus. Työväen Urheilulehden linja oli muun urheiluliikkeen mukainen, naisurheilu sai muualla usein vielä rajumpaa kritiikkiä osakseen.⁹⁹ Naisille yleisesti hyväksytyjä lajeja olivat voimistelun lisäksi tennis, käsi- ja koripallo. Naisten yleisurheilu tuli kilpailulajiksi olympialaisissa vuonna 1928.¹⁰⁰ Leena Laineen mukaan miehet eivät juuri puuttuneet naisurheiluun Työväen Urheilulehdessä. Naisten tuloksia julkaistiin kuitenkin usein miesten tuloksien rinnalla.¹⁰¹ Työväen Urheilulehteä tarkasteltaessa voidaan todeta naisurheilua käsiteltävän selkeästi erillään miesten urheilusta, ja naisurheilusta käydyn keskustelun olleen lähinnä miesten käymää, aiheen ollessa naisurheilun tilan ja luonteen pohtiminen, sekä naisten kannustaminen urheiluun.

Naisten urheilun nähtiin olevan harvinaista, jopa pöyristystä aiheuttavaa, toki kirjoituksissa usein lisättiin huomiona näin olleen asian laita ainakin tähän asti. Naisia useimmiten kannustettiin urheiluun, mutta todettiin urheilun olevan ristiriidassa naisen ruumiin ja naiselle asetettujen ihanteiden kanssa. Heti lehden neljännessä numerossa nimimerkki A. R:nen kirjoittaa ”naiset kilpailijoina” -tekstissään keskustelustaan naisurheilijan kanssa.¹⁰² Kirjoittaja, kertomansa mukaan, oli moittinut naisia kilpailuinnostuksesta, johon naisurheilija oli vastannut olevansa samaa mieltä siitä, ettei naisten tulisi kilpailla, koska ”naisellinen luonne ainaisen kilpailuinnostuksen kautta kehittyi miesmäiseksi ja naisellinen sulous muuttuu kilpailun myötä kuolleeksi arvoksi”. Kertomuksen naisurheilija asettaa voimistelun etualalle urheiluun nähden, ja kirjoittaja esittää lopuksi kilpailujen jättämistä pois naisten liikunta-muodoista. Kirjoitus herätti lehdessä keskustelua. Esimerkiksi työväenteatterin tekijä Väinö Anttila vastaa kilpaurheilun olevan naisille toivottava päämäärä, mutta innostuksen naisilta itseltään

⁹⁵ Teronen, Vuolle 2018, 19.

⁹⁶ Laine 2000, 57.

⁹⁷ Laine 2000, 43.

⁹⁸ Esimerkiksi Työväen Urheilulehti 15/1919, 8; Työväen Urheilulehti 4/1919, 3.

⁹⁹ Nevala et. al. 1996, 11.

¹⁰⁰ Nevala et. al. 1996, 13

¹⁰¹ Laine 2000, 57.

¹⁰² Työväen Urheilulehti/1917, 3.

puuttuvan.¹⁰³ Pääkirjoituksessa “Naiset ja urheilu” 3/1919 toimituksen jäsen Vilhelm Kostiainen kirjoitti, ettei ruumiinharjoitusten merkitystä naisille vielääkään ymmärretä.¹⁰⁴ Kostiainen toteaa sosiaalihygieenis-henkisessä kirjoituksessa urheilun ja voimistelun olevan erityisen tärkeää naisille, joille suvunjatkamisen päätehtävä on langennut. Sosiaalihygieenisessä ajattelussa pyrittiin huono-osaisten olojen korjaamiseen perimän sijaan.¹⁰⁵ Nimimerkki Hyrry kirjoittaa numerossa 1/1918 odottaneensa naisten kirjoittavan lehteen enemmän ja kannustaa naisia urheilemaan. Naiset itse kirjoittivat Työväen Urheilulehteen harvoin. Yksi kirjoittaneista naisista oli voimistelunopettaja Hilma Jalkanen, joka ei tosin suoraan kirjoittanut lehteen, vaan lehdessä julkaistiin hänen pitämänsä esitelmä, joka julkaistiin numerossa 11/1920.¹⁰⁶ Siinä Jalkanen kertoi olevan tärkeää, että työläisnaiset saadaan tajuamaan voimistelun ja urheilun merkitys. Ennätyksiä ja kilpailua hän piti liiallisia ponnisteluja vaativina naisille. Voimistelun ja urheilun tavoitteeksi hän asetti ruumiillisen ja henkisen voiman, sekä terveyden ja kauneuden. Jalkasen mielipide naisten sopimattomuudesta kilpaurheiluun on nostettu esiin myös kirjallisuudessa.¹⁰⁷

Työväen Urheilulehden ja Työväen Urheiluliiton johdon lisäksi paikallistoimijat totesivat naisten urheilun olevan vähäistä. Pietarsaaren Voiman aktiivi kirjoitti lehdessä 4/1925, ettei naisten urheilusta ja voimistelusta tahdo tulla mitään. Syyksi nimimerkki Työläisurheilija esitti sitä, että naiset urheilevat miehiä varten. Kirjoittaja totesi, ettei naisurheilu sentään nuku, mutta se torkkuu.¹⁰⁸ V. S. -nimimerkki kirjoitti Naisten osastolla lehden numerossa 7/1919 olevan valitettavaa, että naiset laiminlyövät urheilua, ja ilman uusia naisohjaajia on vain vähän toivoa ruumiinharjoitusten pysymisestä työläisnaisten keskuudessa. Uudelleen nimimerkki V. S. kirjoitti Naisten osastolla kirjoituksessa “sopusuhtaisuus otettava huomioon naisten urheilussa” lehden numerossa 5/1919 urheiluelämälle olevan ominaista miehisyyttä, eikä urheiluelämä ole sopusoinnussa ruumiillisen kasvatuksen ihanteiden kanssa.¹⁰⁹ Naisten urheilun tulisikin kirjoittajan mielestä kehittää sopusuhtaisuutta ja kauneutta. Naisten kerrottiin kirjoituksessa olleen välinpitämättömiä urheilun suhteen, ja heidät tulisi houkutella urheilun pariin johtamalla urheilusta sopusuhtaisuutta ja kauneutta edistäviä lajeja. Nimimerkki H. P. kirjoitti numerossa 15/1920 otsikolla “urheilu työläisnaisten keskuudessa” yleisen mielipiteen olevan se, että urheilu ja voimistelu kuuluvat pelkästään miehille. Kirjoittaja valitteli urheilun vähyyttä työläisnaisten parissa.¹¹⁰ Kirjoittaja

¹⁰³ Työväen Urheilulehti 20/1917, 2.

¹⁰⁴ Työväen Urheilulehti 3/1919, 4.

¹⁰⁵ Laine 2000, 60.

¹⁰⁶ Työväen Urheilulehti 11/1920, 4–6.

¹⁰⁷ Laine 2000, 74, 85, 89.

¹⁰⁸ Työväen Urheilulehti 4/1925, 14.

¹⁰⁹ Työväen Urheilulehti 5/1919, 8.

¹¹⁰ Työväen Urheilulehti 15/1920, 4.

kannusti perustamaan uusia naisten voimistelu- ja urheiluosastoja, ja saamaan uusia työläisnaisia urheilun piiriin. Toimituksen jäsen, voimistelunopettaja Väinö Laherma kirjoitti Naisten osastoon lehden numerossa 15/1919 otsikolla “pallonlyöntipeli myös naisille!”. Hän kertoi naisten ilmestymistä urheilukentälle kummasteltavan, sekä naisten ja urheilun olleen tabu pari vuotta aiemmin.¹¹¹ Kirjoitus suhtautui kannustavasti naisten urheiluun, mutta myönsi pitkäpallo-peliä, kuten muitakin lajeja, jouduttavan muokkaamaan naisia varten.

Työväen Urheilulehdessä naisten ja urheilun suhde puhututti. Useimmat kirjoittajat pitivät naisten urheilua tärkeänä, erityisesti terveyden ja äitiyden kannalta. Naisten urheilua ei juurikaan muutoin nostettu esille lehdessä, kuin pohdittaessa sitä, miksi naiset eivät urheile, ja miten naisten kuitenkin tulisi urheilla. Useimpien kirjoittajien mielestä oli selvää, ettei nais- ja miesurheilu voi olla lähtökohdiltaan samanlaista, vaan naisurheilun on keskityttävä johonkin muuhun kuin ennätysten tavoitteluun ja kilpailuun. Lehdessä käytiin keskustelua myös ylipäättään kilpaurheilun liiallisesta roolista, mutta toisin kuin miesten kilpaurheilusta, ei naisten kilpaurheilua puolustavia puheenvuoroja lehdessä esiintynyt. Työväen urheiluliikkeen käytäntö voi toki olla erilainen siihen verrattuna, miten se Työväen Urheilulehdessä näyttäytyi. Lehdessä esiintyneet reaktiot naisten urheiluun mukailevat aiempaa tutkimusta, jonka mukaan 1920-luvun vaihteen urheiluliikkeessä palattiin perinteisempiin arvoihin, joihin naisten urheilu ei niin hyvin sopinut.¹¹² Lähes kaikki kirjoittajat, niin naisurheilusta kirjoittaessa kuin Työväen Urheilulehdessä, olivat miehiä, kuten oli myös Työväen Urheiluliiton johto.¹¹³

Oletan, että Työväen Urheilulehdessä urheilusta ja urheilijoista puhuttaessa tarkoitetaan lähtökohtaisesti miesurheilijoita. Lehden kirjoittajat olivat lähes poikkeuksetta miehiä, ja aiheen käsitellessä myös naisia, asia ilmaistiin erikseen yleensä termeillä mies- ja naisurheilijat, tai miehet ja naiset. Naisurheilu oli lehdessä useimmiten eristetty Naisten osastolle, minkä lisäksi naisurheilua ja naisia käsiteltiin toisinaan filosofisissa pohdinnoissa urheilun tarkoituksesta ja naisten roolista, joissa useimmiten tultiin siihen tulokseen, ettei naisten ja miesten urheilussa voinut olla kyse samasta asiasta. Esimerkiksi TUL:n puheenjohtaja Eino Pekkalan pääkirjoitus “olympialaishälyytysten johdosta” puhui urheilijoista yksinomaan miehinä, kertoessaan kuinka olympialaisista kieltäytyminen vaatii miestä ja miehen mieltä, ja tekee urheilijasta huippumiehen.¹¹⁴ Kuitenkaan pelkkää mies -sanan käyttöä seuraamalla ei saada aikaan hedelmällisistä rekonstruktioita menneisyydestä tai tutkimustuloksia aineistosta.

¹¹¹ Työväen Urheilulehti 15/1919, 8.

¹¹² Teronen; Vuolle 2018, 20.

¹¹³ Laine 2000, 43.

¹¹⁴ Työväen Urheilulehti 12/1920, 3.

2.3 Työväenliikkeen vastakohta, porvarillinen ihanne

Työväenliike on oma kulttuurinsa, jota tutkijan täytyy ymmärtää tehdäkseen oikeutta tutkimuskohteelleen. Tutkittaessa ihanteita on ymmärrettävä, millaiseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen Työväen Urheilulehti syntyi ja mitä tarkoitusta lehti palveli, kun sen sivuilla tuotettiin kuvaa työväen urheilijasta. Tämän takia on tärkeä myös muodostaa kuva Työväen Urheilulehden miesihanteen vastineesta.

Työväen Urheilulehden vuosikertojen 1917 ja 1919 välillä vallitsee suuri kontrasti suhtautumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Muutos on 1918 käydyn sisällissodan ja sen jälkipuintien aiheuttamaa. Seppo Hentilän mukaan yhteiskunnasta tuli sisällissodan jälkeen autoritaarinen, ja Suomesta aiempaa kansallismielisempi, konservatiivisempi ja oikeistolaisempi maa.¹¹⁵ Anders Ahlbäckin mukaan suomalaisten jääkärien ympärille nousi sankarimyytti, jonka varaan rakennettiin nationalistista, miehekästä kuvaa Suomesta ja suomalaisista.¹¹⁶ Arto Jokinen toteaa sisällissodan jälkeen suomalaisen miehen malliksi tulleen suojeluskuntalaisen vapaussoturin, jonka avulla rakennettiin modernia porvarillista maskuliinisuutta.¹¹⁷ Yhteiskunta jakautui kahtia konkreettisesti kylille nousevien suojeluskuntatalojen ja työväentalojen myötä.¹¹⁸ Suojeluskunnat olivat työväenliikkeen vastapuoli, joka maaseudulla määritteli työväenliikkeen edustajien kansalaiskelpoisuutta ja toimi merkittävänä vallankäyttäjänä yhteiskunnassa.¹¹⁹ Porvarillinen urheiluliike ja suojeluskunnat toimivat läheisessä yhteistyössä jakaen jopa edustustehtäviä keskenään.¹²⁰ Seppo Hentilän mukaan suojeluskunnat olivat nimenomaan elinvoimaisin osa porvarillista urheiluliikettä.¹²¹ Suojeluskunnista maalattiinkin vuoden 1919 jälkeen Työväen Urheilulehdessä työväenliikkeen ja työväen urheilijan pahinta vastustajaa, yhdessä SVUL:n kanssa. Työväenliikkeen tilanne sisällissodan jälkeen oli kaikinensa tukala henkisesti ja fyysisesti. Sota lamautti työväenliikkeen toiminnan.¹²² Leena Laine on todennut, että koettu sota ja sen jäljet olivat näkymättömissä TUL:n alkuaikojen toiminnassa, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, kokemusten ollessa vielä ajallisesti liian läheisiä.¹²³

¹¹⁵ Hentilä et. al. 2019, 15; Hentilä 2018, 59–66.

¹¹⁶ Ahlbäck 2010, 139–145

¹¹⁷ Jokinen et. al. 2019, 112–113.

¹¹⁸ Hentilä 1982, 308.

¹¹⁹ Tikka 2020, 26, 28, 36; Aatsinki, 2020, 81.

¹²⁰ Laine 1992, 202.

¹²¹ Hentilä 1992, 236.

¹²² Jokinen et. al. 2019, 113.

¹²³ Laine 2000, 42.

Työväen Urheilulehdessä kipeää aihetta sivuttiin välillä näyttävästi, esimerkiksi joulunumerossa 17–18/1919 lehdessä esitettiin “jouluervehdys vankileireiltä”, 12 sivun ja 3000 vangitun työläisurheilijan nimen voimin. Tuomas Teporan mukaan sodan häviäjillä ei ollut mahdollisuutta muistaa sodan uhreja julkisesti, sillä julkiset sankarihaudat oli kielletty.¹²⁴ Sisällissodan voittajat muodostivat yhteiskunnallisen hegemonian, jota tuettiin pakkokeinoilla, jopa väkivallalla ja sen uhalla¹²⁵, ja tätä uhkaa vastaan työväenliike pyrki löytämään selviytymiskeinot. Aappo Kähösen mukaan kahtiajakautuneisuuden, vassemmistoon kohdistuneen väkivallan ja vallan mahdollisti uuden valtion hauraus. Tämä taas aiheutti oikeusvaltioperiaatteen rakoilemisen ja ulkoparlamentaarisesta painostuksesta mahdollisuuden lainsäätäjää kohtaan.¹²⁶ Työväenluokka muodosti Miika Siironen mukaan osittain alisteisen maskuliinisuuden ryhmän, johon kuuluivat etenkin entiset punakaartilaiset ja kommunistit, mutta myös heidän poikansa. Valkoiseen hegemoniaan identifioutuminen ei ollut tälle ryhmälle mahdollista.¹²⁷ Toisaalta suojeluskuntia ja Lotta-liikettä tutkinut Seija Nevala-Nurmi toteaa, ettei suojeluskuntien hegemoninen maskuliinisuusasema toteutunut kuin vasta 1930-luvulla aggressiivisesti, 1920-luvun alun yrityksestä huolimatta.¹²⁸ Eri tutkijoiden käsitykset vallitsevasta hegemoniasta ja sen saavuttamisesta vaihtelevat. Kuitenkaan varteenotettavia kilpailijoita suojeluskuntalaiselle miehisyydelle ei itsenäisyyden ajan ensimmäiseltä vuosikymmeneltä löydy.

Suomalaisen yhteiskunnan sisällissodan jälkeinen miehisyysihanne kiteytyi niin suojeluskunnissa kuin jääkäreissä. Muualla Euroopassa miehen ihanne oli samankaltainen – amerikkalainen historioitsija L. Mosse määritteli ihannemiehen teräksenkovaksi, kurinalaiseksi, päättäväiseksi, energiseksi ja voitontahtoiseksi.¹²⁹ Mossen mukaan miehisyys rakentui viholliskuvien varaan 1800-luvulta lähtien. Terveen ja epäterveen yhteiskunnallisen mieheyden välille luotiin jyrkkä raja.¹³⁰ Tätä rajaa suojeluskuntaliike rakensi Suomessa sisällissodan jälkeen muun valkoisen Suomen tuella.¹³¹ Oikeistolaisen urheilun korkein arvo oli Seppo Hentilän mukaan isänmaallisuus. Isänmaallisuus samalla kohotti urheilun politiikan yläpuolelle.¹³² Suojeluskunnat vastustivat työväenluokkaista, epäisänmaallista vassemmistolaisuutta, jossa nähtiin suojeluskuntalaiselle merkittävä vastakuva.¹³³ Suojeluskunnat liittivät

¹²⁴ Tepora 2014, 176.

¹²⁵ Enbom et. al. 2020, 10; Siironen, 2004, 10.

¹²⁶ Kähönen 2019, 305.

¹²⁷ Siironen 2004, 192.

¹²⁸ Nevala-Nurmi 2014, 243–244.

¹²⁹ Nevala-Nurmi 2014, 228; Mosse, 1990, 159–169, 109.

¹³⁰ Mosse 1996, 56–57.

¹³¹ Nevala-Nurmi 2014, 225.

¹³² Hentilä 1982, 236.

¹³³ Nevala-Nurmi 2014, 231.

urheiluun voimakkaasti taistelukyvyyn harjoittamisen ja hyvien sotilaiden tuottamisen.¹³⁴ Suojeluskuntaurheilua tutkineen Erkki Vasaran mukaan suojeluskuntien ihanteeseen kuului maaseudun tervehdinen elämä, moraalinen ja siveellisyyden korostaminen, kurin ihannoiminen, raittius ja suomalaisen rodun jalostaminen.¹³⁵ Osittain ihanne kohtaa myös työväenliikkeen ihanteen kanssa esimerkiksi moraalin ja siveyden, raittiuden sekä terveellisen elämän kohdalla.¹³⁶ Suoranaista eugenistiikkaa suosittua työväenliikkeessä oli sosiaalihygieninen ajattelu, jossa perimän korjaamisen sijaan pyrittiin korjaamaan elinoloja. Tätä linjaa edusti esimerkiksi Työväen Urheilulehden toimittaja V. J. Kostiainen.¹³⁷

Työväen Urheilulehdessä suojeluskuntaa ja porvaristoa vastaan koettu inho henkilöityi erityisesti Lauri Pihkalaan. Pihkala oli Erkki Vasaran mukaan valkoisen Suomen urheiluideologi.¹³⁸ Hänelle urheilu ja sota olivat lähestulkoon sama asia, soturikuntoisuus ja urheilu kulkivat käsi kädessä.¹³⁹ Hän sanoitti oman ajatuksensa ihanteellisesta miehuudesta vuonna 1918 “Suomea suojaamaan” teokseensa, jonka mukaan ihanteellinen mies oli terve, nopea, raitis, häikäilemätön, sotilas, aktiivinen, uuras, kärsivällinen, sitkeä työntekijä, kulttuuri-ihminen, lapsirakas suvunjatkaja, kurinalainen, sokeaan totteluun kykenevä, yhteiskuntakelvollinen, rohkea, karski, uhrivalmis, isänmaata rakastava ja jumalaapelkäävä.¹⁴⁰

Työväenliikkeen ja oikeistolaisen urheiluliikkeen ihanteet kytkeytyvät toisiinsa sisällissodan jälkeen. Suojeluskuntajärjestö ja muu oikeistolainen urheiluliike otti suomalaisen miehisyyshanteen haltuunsa, ja työväenliikkeen oli esitettävä tälle oma vastineensa ihanteesta, jollainen miesurheilijan tuli olla.

2.4 Olympialaiskysymys

Työväen Urheilulehdessä käyty keskustelu olympialaisista, niihin osallistumisen oikeudesta, sekä oikeutuksesta antaa paljon mahdollisuuksia tutkia Työväen Urheilulehden kuvaa työväenliikkeen urheili- ja -kisoihin heijastettiin monenlaisia arvoja ja ihanteita

¹³⁴ Vasara 1997, 11, 45.

¹³⁵ Vasara 1997, 668, 54–55.

¹³⁶ Itkonen 1997, 206; Hentilä 1982, 36–37.

¹³⁷ Laine 2000, 60.

¹³⁸ Vasara 1997, 121.

¹³⁹ Vasara 1997, 132–133, 153.

¹⁴⁰ Vasara 1997, 141; Pihkala, 1918, 6–9.

koko urheiluliikkeessä, myös Työväen Urheilulehdessä. Pääkirjoituksen jälkeen nimimerkin suojista kirjoitettiin miten olympialaisia pidettiin “alunperin” veljeyden ja tasa-arvon kisoina, joissa kilpailtaisiin pyhällä kilpapaikalla ilman erimielisyyksiä.¹⁴¹ Olympialaisten koettiin sisältävän myös työväenliikkeen kielteisiksi koettuja arvoja, muun muassa luokkahenkisyyttä ja nationalismia.¹⁴² Antiikin Kreikan olympiakisoja kritisoitiin sekä orjuudesta, että työn vähäisestä arvostuksesta. “Siinä on muinaisen helleenin häpeä; hän ei katsonut ruumiillista työtä arvolleen sopivaksi” kirjoitti lehden pitkäaikainen toimittaja ja myöhempi TUL:n pääsihteeri Eero A. Pulli lehden numerossa 10-11/1925 ja nosti työn nykyihmisen “aatelimerkiksi”.¹⁴³ Olympia-aate oli lähtökohdiltaan yläluokkainen. Aatteen isänä pidetyn Pierre de Coubertin ihanteessa vain amatöörit osallistuivat olympialaisiin.¹⁴⁴ Aatteen vastakohtana pidettiin alempisäätyisten ammattilaisten taistelua rahapalkinnoista, kun ihanteeseen kuului pelkän kunnian puolesta kilpailu.¹⁴⁵ Olympia-aatteen ja sen ihanteisiin suhtauduttiin Työväen Urheilulehdessä positiivisesti, mutta kisojen ja sen aatteen nähtiin joutuneen porvarillisten tahojen palvelukseen. Urheilun nähtiin olevan “kiihkoisänmaallisuuden palveluksessa”¹⁴⁶ 1920-luvulla toteutetuissa olympialaisissa. Nimeämättömässä pääkirjoituksessa todettiin numerossa 12/1920, ettei järjestettävillä olympialaisilla tai Suomen edustuksella ole “mitään siveellistä olympialais- ja urheiluaatteen pohjaa”. Urheilulla ja olympialaisilla nähtiin olevan jonkinlainen positiivinen, kannatettava aate ja henki, joka ei kuitenkaan päässyt toteutumaan silloisissa oloissa.

Pian ensimmäisen maailmansodan jälkeen järjestettiin olympialaiset Belgian Antwerpenissä. “Olympialaiskysymys” herätti kiivasta keskustelua. Suomen Työväen Urheiluliitto kuului tuolloin Työläisten Kansainväliseen Ruumiillisen Kulttuurin ja Urheilun Liittoon, mikä esti heitä osallistumasta samoihin urheilukisoihin oikeistolaisiksi miellettyjen järjestöjen urheilijoiden kanssa, järjestöstä erottamisen uhalla.¹⁴⁷ Myöhemmin SVUL (Suomen Voimistelu ja Urheiluliitto) kielsi käyttämästä termiä olympialaiset minkään muun urheilukisan, kuin IAAF:n¹⁴⁸ tapahtumissa.¹⁴⁹ Työväen Urheiluliiton puheenjohtaja ja Työväen Urheilulehden päätoimittaja Eino Pekkala kuvaili pääkirjoituksessaan olympialaisia epäsovinnaisina työläisurheilijalle sillä, että ”kisoista aiotaan tehdä jonkinlaiset imperialistiset voittojuhlat, joihin on kutsuttu sodan aikana puolueettomattomana olleita maita”. Erityisesti Saksan ja

¹⁴¹ Työväen Urheilulehti 7/1921, 4.

¹⁴² Hentilä 2019, 19; Työväen Urheilulehti 48–49/1929, 16.

¹⁴³ Työväen Urheilulehti 10–11/1925, 15.

¹⁴⁴ Hill 1996, 7.

¹⁴⁵ Tikander 1996, 60.

¹⁴⁶ Työväen Urheilulehti 3/1919, 6.

¹⁴⁷ Hentilä 1982, 137, 141; Viita 2003, 330; Työväen Urheilulehti 18/1923, 1.

¹⁴⁸ Kansainvälinen yleisurheiluliitto.

¹⁴⁹ Työväen Urheilulehti 22/1923, 1.

Venäjän puuttuminen kisoista aiheutti kummastusta. “Olympialaiset kisat ovat rappeutumassa. Ne aiotaan alistaa silmittömän kansalliskiihkon palvelukseen”, Pekkala jatkoi kirjoitustaan. TUL arvosteli laajasti porvarillista urheiluliikettä nationalismin palvelusta¹⁵⁰, työväenliikkeen korostaessa kansainvälistä luonnettaan.¹⁵¹ Suomen Olympiakomitea kääntyi TUL:n puoleen mahdollisten työläisjäsenten osallistumisen takia, mutta TUL kieltäytyi vedoten siihen, että edustajan täytyisi olla hyvämaineinen.

”Lopussa huomautus, että edustus oikeus on jokaisella hyvämaineisella Suomen kansalaisella, joka on amatööri. Vastaus oli kielteinen, koska maailmansodan hävinneitten keskusvaltojen ei sallita olla kisoissa mukana ja koska poliittisista syistä kansalaisluottamuksensa menettäneet eivät saa edustaa Suomea, niin ei Työväen urheiluliitto katso olevan edellytyksiä edustajansa valitsemiseen.”

Poliittinen syy kansalaisluottamuksen menettämiseen oli liikaa TUL:lle. Nimeämättömässä, mutta oletettavasti Eino Pekkalan tai jonkun hänen siunauksellaan kirjoittamassa pääkirjoituksessa todettiin olympialaisten arvokkuus ja ainutlaatuisuus kisoina työläisurheilijalle. Kirjoitus myös kyseenalaisti olympia-aatteen toteutumisen nykyisellä johdolla, mihin vaadittiin pääkirjoituksessa miesmäisyyttä, sekä miestä. Kirjoitus kuvasi työläisurheilijan olevan miehekäs, rehti, siveellinen ja puhdas urheilija selvin sanankääntein: “olla huippumies ja kieltäytyä mahdollisuudesta seppelöidä itsensä urheiluelämän arvokkaimmilla laakereilla – se vaatii todella miestä ja miehen mieltä”. Miehuuden koettiin kirjoituksessa kestävän kunniaa kieltäytymisen, sen nähtiin olevan jopa edellytyksenä ihanteelliselle työväen miehelle. Kirjoituksessa myös kuvattiin miten “valtava työläisurheilijain enemmistö” oli yksittäisen urheilijan takana hänen tehdessä päätöstään jättäytyä olympialaisten ulkopuolelle. Kirjoituksessa olympialaisia ei pidetty puhtaana urheilullisena juhlanä, vaan poliittisena voittajien järjestämänä ja sanelemana tapahtumana, eikä tällaiseen voinut kunnioitettava työväen mies lähteä. Naisiin ei kirjoituksessa vedottu. TUL:n piirissä olympiakomitean erillinen vaatimus hyvämaineisyydestä ja kansalaisluottamuksen omaamisesta koettiin Työväen Urheilulehdessä loukkaavana. Myös koko sisällissodan oikeutus punaiselta puolelta kyseenalaistettiin. Sisällissodan selitettiin olleen “humalapäisten miesten tekemä virhe”. Sisällissotaan ryhtyminen kuvattiin hengen ja maineen lähdon puolesta “iljettäväksi”, eikä koko suomalaisen työväkeen kohdistuvaa epäluottamusta pidetty tarkoituksenmukaisena, vaan koko olympialaisprosessin kuvattiin tähtäävän työväestön kansalaisluottamuksen loukkamiseen.¹⁵²

Työväen Urheilulehden toimittaja Viljo Kainulainen kuvaili pääkirjoituksessa Työväen Urheilulehden

¹⁵⁰ Hentilä 2019, 19; Hentilä 1982, 18, 36–37.

¹⁵¹ Hentilä 1992, 241.

¹⁵² Työväen Urheilulehti 12/1920, 1.

numerossa 3/1920 olympialaisia kisojen irvikuvaksi, argumentoiden sen olevan kostopolitiikan riemujuhla, joka ei sovi työväen urheilijan kilpailtavaksi. Saksan poissaolon lisäksi Kainulainen kaipasi mukaan Itävaltaa, Unkaria ja Turkia.¹⁵³ Eino Pekkala kuvaili Työväen Urheiluliiton liittokokouksessaan tekemää päätöstä pidättäytyä niin olympialaisista, kuin Suomen mestaruuskisoistakin vuonna 1923, kiitellen päätöstä siitä, että näin luokkarajat saatiin pysymään selvillä ja työläisurheilijat kykenivät säilyttämään maineensa muiden maiden työläisurheilijoiden silmissä. Sovintoehdotus nähtiin nöyryyttäväksi, alentavaksi ja häpeälliseksi sen jälkeen, kun SVUL vuonna 1918 erotti työläisseurat ja työläisjäsenet sisällissodan takia.¹⁵⁴ Kainulainen kirjoitti yhteistyön mahdollisuuksista SVUL:n kanssa sekä kuvaili SVUL:n ja olympiakomitean reagointia kuullessaan työläisurheilijoiden kieltäytymisestä olympialaisista. Voittajan, valkoisen urheilijan ja ”puhdistajan”, hän kuvaili syytävän sappea ja sisun kuohahtavan tämän sydämessä hänen syytäessään loukkauksia työväenurheilijoille: ”ryssän liittolaisia, maankavaltajia, itsenäisyyden vastustajia, oikeusistuimen tuomion nojalla vailla kansalaisluottamusta”. Kainulaisen luettelo sisältää samoja elementtejä, kuin suojeluskuntien ja Pihkalan vastustamat piirteet miehessä, esimerkiksi venäläisvastaisuus ja isänmaattomuus.¹⁵⁵ Kainulainen jatkoi kuvaillen sopua mahdottomaksi niin kauan, kuin työväestö on alisteisessa asemassa. Hän myös kiisti sen, että työväenliikkeen rivimiehet ajattelisivat asioista eri tavalla kuin liikkeen johto.

Olympialaisista torjutuksi tuleminen, oli se TUL:n päätös tai ei, kirvoitti lehden toimituksen lisäksi myös jäsenistöltä kummeksuvia kantoja lehden numerossa 20/1920. Porissa paikallinen työväen seura järjesti omat ”Porin olympialaiset”, joissa pettymystä käsiteltiin huumorin keinoin, mutta samalla tuotiin näkyväksi työväen luokan ihanne rauhanomaisesta, rennosta ja kansantajuisesta, vaatimattomasta urheilijasta: ”Masasta”.

”Mää e ol mikkää puhuja. Mut mää julista ny tällail nämä mee olumpialaiset avatuks. Ei tääl ammut eikä paikit käsikranateit.”¹⁵⁶

Tällä pienimuotoisella uutisella porvarilliseksi mielletty olympialaisliike pyrittiin saamaan naurunalaiseksi ja samalla osoitettiin, että myös Työväen Urheiluliiton paikallisosastojen aktiivit Porissa ymmärsivät olympiakomitean ehdotuksen sopimattomuuden. Samalla myös osoitettiin rivijäsenten sitoutumista työväenliikkeen aatteeseen, kuten militarismin vastaisuuteen, ja sanouduttiin irti kansalaisluottamusta rapauttavasta kumouksellisesta, aseellisesta toiminnasta.

¹⁵³ Työväen Urheilulehti 3/1920, 3.

¹⁵⁴ Työväen Urheilulehti 22/1923, 1.

¹⁵⁵ Nevala-Nurmi 2014, 231; Vasara 1997, 52–54, 127

¹⁵⁶ Työväen Urheilulehti 20/1920, 8

Antwerpenin olympialaisten lisäksi keskustelu jatkui Pariisin olympiakisojen 1924 kohdalla. Tällöin TUL:n liittohallitus oli kieltäytynyt Olympiakomitean puheenjohtaja Ernst Krogiuksen tarjouksesta asettaa edustajat Olympiakomiteaan, vedoten TUL:n liittokokouksen päätökseen “olla osallistumatta kilpailuihin porvariurheilijain kanssa”.¹⁵⁷ Lisäksi kisoissa esiintyvä ensimmäisen maailmansodan häviöihin kohdistettu “kansallisviha” nostettiin vastauksessa yhdeksi kieltäytymisen syyksi.

Olympialaiskysymys oli yksi Työväen Urheilulehden kirjoitetuimpia puheenaiheita, erityisesti pääkirjoitusten osalta. Hentilän, Ahlbäckin sekä Marko Tikan mukaan 1920-luvun alussa suomalainen yhteiskunta oli militaristinen, autoritaarinen, oikeistolainen ja yhteiskunnassa vallitsi kansallismielinen ilmapiiri.¹⁵⁸ Aappo Kähösen mukaan samaan aikaan oikeusvaltioperiaate rakoili, ja tämä salli vallankäyttäjille mahdollisuuden ohittaa lailliset menettelytavat.¹⁵⁹ Miika Siironen kertoo suojeluskuntien samanaikaisesti olleen valtaikäyttävässä, hegemonisessa asemassa työväenliikkeeseen nähden.¹⁶⁰ Nämä elementit yhdessä aiheuttivat ilmapiirin, jossa työväen urheiluliikkeessä reagoitiin suuresti olympiakomitean julkituomaan väitteeseen kansalaisluottamuksesta. Päätoimittaja Pekkalan poikkeuksellinen miehisyyden korostaminen pääkirjoituksessaan kertoi siitä, että kansalaisluottamus ja sen menettäminen oli merkittävää työväenluokan miehisyydelle. Vihjaus kansalaisluottamuksen puutteesta valkoista Suomea edustavalta olympiakomitealta nähtiin toimituksessa miehisyyttä rapauttavana. Olympiakysymyksen myötä kansalaisluottamusta voidaan pitää miehuuden merkinä ja ihanteenä työväenliikkeessä, jota ei sallittu loukattavan.

Kansainvälinen työväenliike alkoi järjestää omia Työväen olympialaisiaan, ensin Prahassa 1921¹⁶¹ ja myöhemmin Frankfurtissa 1925. Työväen Urheilulehden joulunumerossa 22–23/1920 päätoimittaja ja TUL:n puheenjohtaja Eino Pekkala kirjoitti pääkirjoituksessa Prahan kisoista toiveikkaaseen sävyyn. Pekkalan mukaan ulkomaisia suhteita solmitaan, jotta “paraita miehiämme” voidaan lähettää ulkomaille kilpailemaan. Tämän näkemyksen kritiikin hän sivuutti sillä, että näin otetaan huomioon se, mitä urheilu luonnostaan vaatii ja mitä kokemus on opettanut. Menestyvä urheiluliike ja kansan mukaan saaminen edellyttivät Pekkalan mukaan kilpailua, ja hän totesi Suomessa oltavan paljon pidemmällä kuin muissa maissa, joissa kilpaurheilua “suorastaan vierottiin”. Suomalaisia työläisurheilijoita

¹⁵⁷ Työväen Urheilulehti 10/1923, 18.

¹⁵⁸ Hentilä 2018, 59–66; Ahlbäck 2010, 139–145; Tikka 2006, 123–131.

¹⁵⁹ Kähönen 2019, 305.

¹⁶⁰ Siironen 2004, 10.

¹⁶¹ Urheilukirjailija Helge Nygren piti Prahan liittojuhlien nimittämistä työväen olympialaisiksi tietoisena yrityksenä himmentää saksalaisten työväenolympialaisten loistoa (Nygren 1969, 34). Työväen Urheilulehti 8/1921 s. 3 nimittää Prahan tapahtumia Työväen Olympialaisiksi juhliksi tai kisoiksi. Työväen Urheilulehden lisäksi mainintoja Prahan kisoista nimenomaan työväenolympialaisina ei löydy.

myös arvosteltiin siitä, että he ottivat kilpailut liian totisesti ja tuijottivat vain tuloksia ja mitalitilastoja.¹⁶²

Työväen Urheilulehden toimittaja Viljo Kainulaisen artikkelissa kerrottiin Prahan työläisolympialaisen olevan merkittävä panostus työväenliikkeelle, johon yksittäiset jäsenetkin osallistuivat lahjoittamalla ylityötuntiansa palkan verran kisojen järjestämiseen. Tšhekkoslovakian ruumiin kulttuurin kerrottiin välttävän kilpailumuotoja, joissa yksilön voiton- ja kunnianhimo pääsisi kehittymään. Paikallisen työväen urheiluliikkeen suuren jäsenmäärän lisäksi korostettiin luokkatietoisuutta kertomalla liiton jäsenistä suurimman osan olevan teollisuustyöläisiä.¹⁶³ Prahan kisoihin saatettiin liittää Työväen Urheilulehdessä myös isänmaallisia tunteita, kuten nimimerkki Voitto Jääkuula kuvatessaan tarvetta saada “Suomen työläisurheilu kisojen helmeksi”, ja että kisoista puhuessa voisi samalla puhua “isänmaallisesta juhlasta ja mielestä”.¹⁶⁴

Prahan kilpailujen jälkeen Työväen Urheilulehdessä kerrottiin kisojen sujuneen suomalaisittain menestyksekkäästi, joskin kisojen järjestäminen jätti seuraajana olleen Ola Fogelbergin mukaan toivomisen varaa. Kummastusta herättivät niin huonosti vedetyt juoksuradan viivat, jotka olivat “kuin porvoo maantie”, hätäisesti painettu kisaohjelma, “yleisö, joka olisi mahtunut Jyryn¹⁶⁵ kisaboksiin” ja kuulantyyöntöön osallistuneet kilpailijat, jotka eivät ennen olleet “kuulaa käsissään pitäneet”.¹⁶⁶ Lehden numerossa 14/1921 Fogelberg jatkoi kisojen kritisoimista siitä, että “politiikka” oli sotkenut paikallisen urheiluliikkeen kolmeen osaan, eivätkä suomalaiset olleet tästä tietoisia. Fogelberg suhtautui kirjoituksessaan politiikkaan vastenmielisesti. Hän kyseenalaisti myös olympialais-termin käytön, sillä kilpailu tapahtumasta puuttui ja suomalaiset toimivat “urheilumissionäärinä” tapahtumassa, jossa urheilua ei alkuunkaan ymmärretty.¹⁶⁷

Lehdessä 13/1921 Fogelbergin kertomuksen jälkeen lehdessä nimimerkki Publikaani kiitteli suomalaisia urheilijoita, ja totesi jokaisen urheilijan olleen edustamassa Suomen työväenluokkaa ja solmimassa urheilusuhteita, eikä kilpailemassa pisteiden perässä, samalla selittäen pienimuotoista vastaanottoa kotimaassa.¹⁶⁸ Kehuja ei antanut myöskään nimimerkillä Konkari kirjoittanut kisojen osallistuja.¹⁶⁹

¹⁶² Tikander 1996, 74–75.

¹⁶³ Työväen Urheilulehti 8/1921, 3.

¹⁶⁴ Työväen Urheilulehti 7/1921, 4.

¹⁶⁵ Helsingin Jyry, työväen urheiluseura.

¹⁶⁶ Työväen Urheilulehti 13/1921, 13–14.

¹⁶⁷ Työväen Urheilulehti 14/1921, 10–11.

¹⁶⁸ Työväen Urheilulehti 13/1921, 14.

¹⁶⁹ Työväen Urheilulehti 22–23/1921, 14–18.

Matkakertomuksessaan hän puolusti kisamatkaa sen kohtaamalta kritiikiltä, jonka esittäjät eivät “tajua urheilun ettekä työläisurheilun hengestä mitään”. “Jumalaton itserakas kunnianjano” peittyi hänen mielestään “internationaaliseen juhlallisuuteen”, jonka jokainen suomalainen työläinen tunsi. Kirjoittaja huomautti kisoihin sisältyvän ristiriidan, sillä samaan aikaan kaupungissa oli myös kommunistinen urheilujuhla yhtä runsaalla osanotolla. Suomalaisten vastaanotto oli “kaikkea muuta kuin proletaarinen”, heidän saaden kyydin valtion autoilla majoitukseensa. Kirjoittaja kutsui suomalaisten osanottajien kisoja “ns. työläisten olympialaiset” ja puhetta olleen kisailijoiden kesken jopa lakosta paikallisen työväenliikkeen riitojen takia. Kisojen varsinainen ohjelma runsaine voimistelunumeroineen, sekä “meidän idioottien vapaaurheilun” eli yleisurheilun vähäinen rooli aiheutti paljon kritiikkiä Konkariilta. Kun urheilemaan päästiin, voittoa pidettiin selviönä, sillä “tuskin missään miestä kysyvässä voitiin hävitä heille”. Konkarin kirjoituksesta voidaan huomata, että suomalainen työväenurheilija ei häviä miehekkäinä pidetyissä lajeissa, kuten yleisurheilussa. Tosin hän toteaa, että voimistelussakaan tuskin hävittäisiin. Suomalaisten suoritusten kehuttiin myös kiinnostavan katsojien huomion voimisteluesityksiä paremmin. Toki kisojen urheilullisen puolen Konkari sanoo menneen “täysin plöröksi”. Kisojen hän kertoi kuitenkin paikallisen työväenliikkeen jakautuneisuudesta huolimatta olleen proletariset, sillä paikalla oli “suunnaton työläisjoukko”, jonka hän näki legitimitoivan kisojen työläisluonteen. Konkarin mukaan palkinnot jaettiin järjestäjien ja kisaajien kesken niin, että ensin paikalliset urheilujohtajat ottivat päältä omansa, kirjoittajan kuvatessa heitä “epäterveellis-epäurheilullisiksi”, joita ei voi mitenkään rinnastaa “meikäläisiin palkinnonjanoisiin “tähtiin””.

Lehden johtokunnan jäsen ja toimittaja Vilhelm Kostianen myönsi pääkirjoituksessa kisojen urheilullisen puolen olleen huono, mutta tämän johtuneen kansainvälisestä sihteeristöstä, eikä kisojen järjestäjistä.¹⁷⁰ Samassa lehdessä jatkettiin Prahan kisojen käsittelyä artikkelissa, jonka kirjoitti mukana ollut urheilija, joka omien sanojensa mukaan “käskettiin” kirjoittamaan lehteen. Hän itse katsoi kisojen olleen “naurunalainen rötös” ja että käsittely kuuluisi Ola Fogelbergin kaltaisille “irvistelijöille ja huumorin miehille”, eikä hänelle itselleen.¹⁷¹ Fogelberg ehti kirjoittaa kisoista edellisessä numerossa 13/1921. Kirjoittajan mukaan kisojen urheiluosuus kiukutti, nauratti ja lamautti mieliä.

Työväen urheiluliikkeelle kansainvälisyys oli tärkeä ihanne¹⁷² ja tätä piirrettä korostettiin myös Työväen Urheilulehdessä mielellään. Vastakkain Prahan kisojen kertomuksissa on kansainvälisyyden ihanne sekä suomalaisen työnliikkeen, joissain kohti jopa isänmaallinen, paremmuuden korostaminen. Toimituksellinen linja on ollut työväenliikkeen ihanteita mukaileva, ja pyrki selittelemään Prahan

¹⁷⁰ Työväen Urheilulehti 14/1921, 3.

¹⁷¹ Työväen Urheilulehti 14/1921, 4.

¹⁷² Hentilä 1999, 241.

kisojen heikkoa urheilullista tasoa, jota lehden teräväkieliset matkakertomusten kirjoittajat, Ola Fogelberg etunenässä, arvostelivat.

Frankfurtin työläisolympialaisista 1925 kerrottiin lehden toimittaja Eero A. Pullin sanoin pääkirjoituksessa numerossa 7/1925.¹⁷³ Kisoja pidettiin onnistuneina, suomalaisten ylivoima tyydyttiin toteamaan, mutta muiden arveltiin pian saavuttavan suomalaisten tason. Kirjoituksessa vastustettiin Pariisin olympiakisoja propagandamaiseen tyyliin patriotismin, kansallisuusvihan, kapitalismin, imperialismin, rettelöinnin ja väkivallan täyttämänä tapahtumana. Frankfurtin kisojen tärkeimmäksi piirteeksi mainitaan joukkojen yhteisesiintymiset. Tekstissä käytetään lähes yhtä paljon sanoja Pariisin olympialaisten mustamaalaamiseen, kuin Frankfurtin työläisolympialaisten kehumiseen.

Numerossa 9/1925 pääkirjoituksen jälkeen artikkelissa ”vähän Frankfurtista”, Ola Fogelberg muisteli edellistä kirjoitustaan Prahan juhlista, joista hän totesi saaneensa nuhteita kertoessaan kisojen huonosta valmistelusta ja tasosta. Fogelbergin mukaan totuutta ei aina sovi ”präntätä” lehteen tai ”suuret herrat vimmastuvat”. ”Herrat” viitanee lehden toimituskuntaan tai Työväen Urheiluliiton johtoon, tai molempiin, olihan Eino Pekkala sekä päätoimittaja, että TUL:n puheenjohtaja. Fogelberg käytti itsensä merkittävästi valtaa lehdessä, eikä hänen aiempaa kirjoitustaan sensuroitu ”herrojen” toimesta, joten kyseessä saattaa olla hänelle tyyppillinen humoristinen kommentti. Pekkala ylemppää tahoaa liitosta tai lehdestä ei löytynyt. Kirjoituksessaan hän kertoi uteluista suomalaisten menestystä kohtaan, jonka arvellaan johtuneen maidon juonnista. Hän kirjoitti vastanneensa syyn olevan maidon sijaan vähäinen alkoholinkäyttö, vähäinen juhliminen ja vähäinen makkarakulutus. Kirjoituksessa hän luo kuvaa suomalaisista työväen urheilijoista paheetonta elämää viettävinä, raittiina ja hiljaisina ihmisinä, joilta ilman erillistä kannustusta sujuvat urheilusuoritukset kuin luonnostaan loistavasti. Joskin kirjoituksessaan hän itse toteaa ”viettäneensä iltaa” useampaan otteeseen.¹⁷⁴ Toisen näkökulman antaa voimistelunopettaja ja toimituskunnan jäsen Väinö Laherma, joka kertoo numerossa 7/1925 matkakertomuksessaan ”jälkisatoa Frankfurin olympialaisissa” suomalaisten alkoholinkäytön olleen osalla liiallista ja liiton maineelle vahingollista. Raittiutta hän pitää itsestäänselvyytensä, ja jokaisen ”olympiamiehen” tulisi ymmärtää se.¹⁷⁵ Ihanne ja jäsenyys eivät toki kohdanneet Työväen Urheiluliitossa aina muutenkaan, moni urheilija tuli erotetuksi alkoholinkäyttönsä takia.¹⁷⁶

Antwerpenin, kuten Pariisin olympialaisia, kuvailtiin myös riitaisiksi ja pahan mielen täyttämiksi

¹⁷³ Työväen Urheilulehti 7/1925, 3–5.

¹⁷⁴ Työväen Urheilulehti 9/1925, 5–6.

¹⁷⁵ Työväen Urheilulehti 7/1925, 14.

¹⁷⁶ Itkonen 1997, 210.

kisoiksi, jossa aatteista edustettuina ovat niin militarismi, kapitalismi, imperialismi kuin kristinuskokin. Esimerkiksi nimimerkki Pyryn kirjoituksessa numerossa 16/1920 todetaan joidenkin työväen edustajien seuraavan kisoja TUL:ia myöten, mutta kehoitetaan riemuitsemaan menestyksestä säädyllyisesti ja tyynesti. Paikalla olleita suomalaisia urheilijoita nimitetään Belgian kuninkaallisten ”alamaisiksi”, ja heidän joutuneen työväenliikkeen naurun kohteeksi.¹⁷⁷ Kuuma debatti olympialaisista jatkui Työväen Urheilulehdessä läpi 1920-luvun alun. Esimerkiksi vuonna 1923 ”porvariston” olympialaisia syytettiin myös kiihkoisänmaallisen rihkaman täyttämäksi urheilumarkkinaksi Eero A. Pullin toimesta.¹⁷⁸

Suomen Urheilulehdessä nousi esiin olympialaisten yhteydessä työväentaustaisten urheilijoiden kohtelu työväen urheiluliikkeessä. Erityisesti Hannes Kolehmaisien kohtelu herätti keskustelua. Kolehmainen oli osallistunut Antwerpenin olympialaisiin 1920. Työväestön parissa hänen väitettiin myyneen aatteensa rahaa ja mainetta tavoitellessaan. Sama syytös kohtasi myös useimpia muita loikkareita.¹⁷⁹ Työväenliikkeen tuottelias pakinoitsija Sasu Punanen, eli Yrjö Räisänen, kuvaa pakinassaan Työväen Urheilulehden numerossa 8/1921 Kolehmaisista lapsena varsin taitamattomiksi voimistelijoiksi, jotka ”urheiluasiassa joutuivat vähän noin niinkuin lukemaan isä-meitänsä määritellesään paikkaansa, että millä rintamalla sitä oikein olisi oltava”.¹⁸⁰ Kolehmainen pyrki olemaan rauhantekijänä työväen ja porvariston välillä, vaihtaen välillä seuraa, ja osallistuen sekä TUL:n, että SVUL:n kilpailuihin.¹⁸¹ Tämä otettiin työväen liikkeen johdon parissa vastaan oman luokan tietoisena pettämisenä. Toisaalta Työväen Urheilulehden pääkirjoituksien ehdoton linja ei aina ollut johdonmukainen, lehden numerossa 18/1923 pääkirjoituksessa vaadittiin ”kaikkien puolueettomien tai porvarillisten liittojen” kanssa tehtävän yhteistyön lopettamista, mutta seuraavalla sivulla kerrottiin Paavo Nurmen olevan kaikkien aikojen parhain juoksija, kilpatarinan rydyttämänä.

Voimistelunopettaja ja toimituskunnan jäsen Väinö Laherma kirjoitti numerossa 10-11/1925 artikkelissa ”mihin perustuvat suomalaisten urheiluvoitot?” Nurmen ja Kolehmaisien vaikutuksen olleen todella suuri, molempien nimien olleen jokaisen suomalaisen ”pojantenavan” huulilla aina juoksusta puhuttaessa.¹⁸² Kirjoituksessa Laherma korostaa urheilijoiden merkitystä esikuvana muille. Nurmen työväenluokkaisen taustan huomioiden¹⁸³ hänen saavutuksiinsa keskittyminen arvostelun sijaan on

¹⁷⁷ Työväen Urheilulehti 16/1920, 12–13,

¹⁷⁸ Työväen Urheilulehti 22/1923, 13.

¹⁷⁹ Syrjäläinen 2008, 40.

¹⁸⁰ Työväen Urheilulehti 8/1921, 17; Kalemaa 1997. Kansallisbiografia-verkkajulkaisu.

¹⁸¹ Arponen 1997. Kansallisbiografia-verkkajulkaisu.

¹⁸² Työväen Urheilulehti, 10–11/1925, 21–23.

¹⁸³ Autio 1997. Kansallisbiografia-verkkajulkaisu.

epäjohdonmukaista. Olympialaisissa kisannutta Nurmea ei arvosteltu Työväen Urheilulehdessä ennen vuotta 1929¹⁸⁴, jolloin Työväen Urheilulehden toimituksellinen linja oli siirtynyt avoimesti Työväen Urheiluliittoa kritisoivaksi TUL:n joutuessa sosialidemokraattien käsiin.¹⁸⁵

Millä tavalla työväenluokan huippu-urheilijan sitten piti urheilla ja mitä tavoitella? Eino Pekkala totesi, että Frankfurtin työläisolympialaisten tuoman kunnian pitäisi riittää työläisurheilijoille.¹⁸⁶ Pekkala kuitenkin aiemmin myönsi, että olympialaisten tuoma kunnia on urheilijalle todella suuri houkutus. Pekkalan mukaan voikin todeta työläisurheilijan miehisisyyden hyveeksi laskettavan pidättäytyvyyden ylimääräisestä kunniantavoittelusta. Pekkalan ja muun toimituksen paimentamiselle oli hyvät syyt, Seppo Hentilän mukaan liiton huiput halusivat kisata parhaimpien kanssa lajeissaan.¹⁸⁷ Työläisolympialaisten tuloslistat 1920-luvulla osoittavat suomalaisten olleen suvereenia käymissään kilpailuissa.¹⁸⁸ Parhaat työväenluokkaiset urheilijat löytyivät idästä Neuvosto-Venäjäältä ja myöhemmin Neuvostoliitosta, jotka kykenivät tarjoamaan Hentilän mukaan vastusta TUL:n urheilijoille.¹⁸⁹ Kahden kansainvälisen vasemmistolaisten urheiluinternationaalien riidat kuitenkin hankaloittivat kisaamista.¹⁹⁰

Työväen Urheilulehden urheilijaihanne olympiakisoihin peilattuna välittyi selkeänä. Työväen urheiluliikkeen edustajan tuli olla luokkatietoinen ja kieltäytyä “porvarillisten olympialaisten” henkilökohtaisista tai kansallisista lähtökohdista kumpuavista houkutuksista. Urheilijan tuli edustaa ennen kaikkea kansainvälistä työväenliikettä, henkilökohtainen menestys niin taloudellisesti, kuin kilpailullisesti oli alisteista luokkataistelulle. Omilla valinnoillaan työväenluokkaisen miesurheilijan nähtiin vastustavan orjuutta, ylempien yhteiskuntaluokkien mielivaltaa, militarismia ja nationalismia. Urheilijan kilvoittelu oli alisteista luokkataistelulle, urheilijan ei tullut tavoitella ennätyksiä ja voittoa yhteistyön ja työväenluokkaisuutensa kustannuksella.

Työväen Urheilulehden toimituksen ja itse työväen urheiluliikkeen välinen ihanne oli selkeästi erilainen. Lehdessä saatettiin kirjoittaa ankarasti kilpailua vastaan ja saman numeron toisilla sivuilla menestyneitä olympiaurheilijoita saavutuksineen ihannoitiin yhteiskuntaluokasta riippumatta. Matkakertomuksissa toimittajat, kuten Ola Fogelberg, saattoivat kertoa raadollisestikin työväen olympialaisten todellisuudesta. Olympialaisten hulpeita puitteita taas kritisoitiin ja pyrittiin tekemään

¹⁸⁴ Työväen Urheilulehti 16/1929, 13.

¹⁸⁵ Hentilä 1982, 204–205.

¹⁸⁶ Työväen Urheilulehti 10–11/1925.

¹⁸⁷ Hentilä 1982, 178.

¹⁸⁸ Hentilä 2019, 19.

¹⁸⁹ Hentilä 1982, 210.

¹⁹⁰ Hentilä 1982, 141.

naurunalaisiksi.

Työväenkulttuurin tutkimuksessa on käytetty kolmijakoa, jossa erotetaan toisistaan *johtajien kulttuuri*, *liikkeen kulttuuri* ja *kansan kulttuuri*. *Liikkeen kulttuuri* edustaa järjestäytyneen työväestön luomaa kulttuuria ja harjoittamaa toimintaa, kun taas *kansan kulttuuri* on syntynyt ”kansanomaisilla tapahtumakentillä”. Jos liikkeen ja kansan kulttuurit eroavat toisistaan liikaa, yhteisen tavoitteellisuuden syntyminen hankaloituu.¹⁹¹ Olympiakysymykseen suhtautumisen erot liiton johdon edustaman *johtajien kulttuurin* ja *liikkeen kulttuurin*, sekä paikallistasoa edustaneen kansan kulttuurin välillä nousee selkeästi esille. Liiton johtotason linjaukset poikkesivat siis paikallistason näkemyksistä ja tällöin ris-tiriita nousi esille Työväen Urheilulehden palstoilla epäjohdonmukaisuuksina.¹⁹² Työväen Urheilulehden ja Työväen Urheiluliiton olympiaihanne vaikutti tarvitsevan puolustajaansa, niin paljon asia herätti keskustelua. Yksinkertaistetusti työväenluokkaiset urheilijat halusivat kilpailla ja urheilla parhaimpien kanssa, kun taas työväen urheiluliikkeen johto pyrki iskostamaan luokkataistelun urheilun edelle myös liiton alimmilla tasoilla. Olympiakysymys oli yksi lehden puhutuimpia teemoja.

2.5 Urheiluaate ja luokkataistelun ihanne

Suomalainen yhteiskunta oli vuoden 1918 sisällissodan seurauksena jakautunut poliittisesti kahteen leiriin.¹⁹³ Leirit suhtautuivat kuitenkin eri tavalla poliittisuuteen: valkoisella puolella nähtiin isänmaallisuuden ihanteen olevan politiikan yläpuolella oleva asia, josta ei voida kiistellä muun politiikan tapaan, ja poliittisten asioiden olevan alistaisia isänmaallisuudelle.¹⁹⁴ Työväenliikkeen parissa poliittisuus tunnustettiin ja se oli avointa.¹⁹⁵ Avoin poliittisuus tarkoitti työväenliikkeessä sitä, että urheilua ei pidetty vain urheiluna ja kilvoitteluna, vaan luokkataistelun välineenä, toisin kuin vallassa olleen hegemonian edustajille, joiden mukaan urheilun tuli asettua politiikan yläpuolelle, isänmaan edun nimissä.¹⁹⁶

Työväen Urheilulehden linja ei ollut aina yhtenäinen. Esimerkiksi terävillä huomioilla ja viihdyttävällä tyyllillään lehdessä esiintynyt pilapiirtäjä Ola Fogelberg ei suhtautunut samalla riemulla

¹⁹¹ Itkonen et. al. 2019, 33.

¹⁹² Itkonen et. al. 2019, 33.

¹⁹³ Hentilä 2018, 59–66; Mickelsson, 2015, 92.

¹⁹⁴ Hentilä 1982, 236, 86.

¹⁹⁵ Hentilä 1982, 157.

¹⁹⁶ Hentilä 1982, 236.

poliittisuuteen kuin muu toimituskunta, vaan hän totesi esimerkiksi Prahan työväen olympialaisista kertovassa matkakertomuksessaan lehden numerossa 14/1921, ettei ymmärrä politiikkaa, ja politiikka vain hajottaa tuon tuosta urheiluliikettä ja sen joukkovoimaa pienemmiksi osasiksi, viitaten sekä Tšekkoslovakian, että kansainvälisen työväenliikkeen hajaantuneisuuteen.¹⁹⁷ Muutoin Työväen Urheilulehden toimituskunta ymmärsi työväen urheiluliikkeen poliittisen luonteen. Numerossa 21/1917 tuleva Työväen Urheiluliiton puheenjohtaja Eino Pekkala muistutti, ettei seurojen tehtävä ole kasvattaa jäsenistään vain hyviä urheilijoita, vaan luokkatietoisia, asemansa oikein käsittäviä työläisiä, joiden on kannettava kortensa kekoon työväestön suuren vapaustaistelun hyväksi.¹⁹⁸ Erityisesti hän nosti esiin urheilutoimintaan liittyvien nuorten mahdollisen saamisen mukaan myös poliittiseen toimintaan.

Seppo Hentilän mukaan Työväen Urheilulehti perustettiin kytkemään urheiluliike osaksi työväenliikettä.¹⁹⁹ TUL:ssa vallalla oli ajatus siitä, että liikunta edistää työväenluokan aseman muutosta. Työväenluokan koettiin tarvitsevan terveitä, voimakkaita, henkisesti ripeitä ja rohkeita miehiä ja naisia, joiden avulla luokkataistelua voitiin käydä. TUL:n tehtävä oli rekrytoida ja kasvattaa työväestöä suorittamaan historiallista luokkatehtävää, sekä voimistaa työväenluokan jäsenten kykyä luokkataisteluun.²⁰⁰ Hentilä kertoo TUL:n olleen selvästi kilpaurheilujärjestö, jossa vallalla oli luokkataisteluideologian teoriat, mutta käytännön politiikka oli vallankumouksellisuuden sijaan reformistista.²⁰¹ Hentilän mukaan työläisurheilun aatteellisia lähtökohtia olivat sosialismi ja sen kasvatusihanteet, sekä kansainvälisyys. Nämä ihanteet olivat samoja kuin muualla kansainvälisessä työväenliikkeessä.²⁰² TUL oli kuitenkin kansainvälistä työväenliikettä, erityisesti perustamaansa Sosialistisen Lutzenin Urheiluinternaationaalia²⁰³, aktiivisempi kilpaurheilun saralla.²⁰⁴ Kilpaurheilun ja luokkataistelun välinen kamppailu väritti myös Työväen Urheilulehden palstoja. Työväen urheilijan ihannekuvaa pyrittiin luomaan myös tässä kamppailussa.

Antti Syrjäläisen mukaan TUL jakaantui kilpailumielisiin ja joukkourheilua kannattaviin. Syrjäläinen toteaa aatteellisen luokkataisteluvalistuksen jääneen kilpaurheilun varjoon liiton alkuvuosina. Kilpailupuoli korosti urheilun jalostavaa ja innostavaa vaikutusta. Suoria vaatimuksia kilpailujen tai palkintojen kieltämisestä ei ollut, mutta ne olisi paremmin asetettava palvelemaan liikkeen aatteellisia

¹⁹⁷ Työväen Urheilulehti 14/1921, 10.

¹⁹⁸ Työväen Urheilulehti 21/1917, 2.

¹⁹⁹ Hentilä 1982, 18.

²⁰⁰ Hentilä 1982, 157.

²⁰¹ Hentilä 1982, 159.

²⁰² Hentilä 1992, 241.

²⁰³ Hentilä 1982, 137.

²⁰⁴ Hentilä 2013, 20.

päämääriä.²⁰⁵ Syrjäläisen mukaan useimmat lahjakkuudet loikkasivat TUL:sta SVUL:iin jossain vaiheessa, mutta suurin osa TUL:n mestareista pysyi TUL:ssa uransa loppuun asti.²⁰⁶ TUL:n kuten myös Työväen Urheilulehden johdolla oli siis syynsä pyrkiä valistamaan ja paimentamaan urheilijoita pysymään liitossa. Kaikkiaan TUL:sta loikkasi olympiakisoihin osallistuneita urheilijoita 34 kappaletta, heidän saaden 23 olympiamitalia.²⁰⁷ Syynä loikkauksille oli TUL:n sisäiset ristiriidat, olympiakisoihin pääsy sekä ansiotulo. Moni työläisurheilija sai merkittävää sivutoimista tuloa urheilukilpailuista.²⁰⁸

Työväenliikkeen urheiluihanteeseen, kuten monen muunkin liikkeen urheiluihanteeseen, vaikutti voimakkaasti niin kutsuttu uusklassismi, jonka avulla pyrittiin oikeisiin kehon mittasuhteisiin ja harmoniaan, myös ruumiin kauneuden uskottiin olevan yhteydessä moraaliin ja täten sopusuhtaiseksi koettu keho edusti myös henkisesti tervettä ja kansalaiskelpoista ihmistä.²⁰⁹ Tähän ihanteeseen 1900-luvun alun Suomessa pyrittiin pääsemään erityisesti voimistelun avulla, tarkemmin ilmaistuna tanskalaisen J. P. Mullerin *Järjestelmäni* -teoksella, joka oli Suomessa hyvin luettu.²¹⁰ Kilpaurheilun ja uusklassisen ihanteen välissä oli ristiriitä, jota puitiin Työväen Urheilulehden sivuilla. Toisaalta uusklassista ihannetta myös korostettiin kuten työläisurheilun ihanteista kertovassa saksalaisesta työväen urheilulehdestä suomennetussa artikkelissa “urheilijan kymmenen käskyä” lehden numerossa 20/1923. Suomenoksessa käsketään tuntemaan ruumis ja kehittämään sitä terveeksi urheilemalla monipuolisesti, mutta maltilla, olemaan nöyrä, avulias, raitis, voimakas ja notkea.²¹¹ Kansainvälinen työläisurheilijan ihanne kymmenen käskyn kautta ilmaistuna ei Suomessa aivan toteutunut, sillä kilpaurheilu oli Suomen työväenliikkeelle poikkeuksellisen ominaista.²¹² Käännöksiä esiintyi erityisesti artikkeleina urheilulajien teknisestä ja filosofisesta puolesta, sekä kiertokirjemäisinä julistuksina. Käännökset noudattelivat selkeästi Työväen Urheilulehden toimituksellista linjaa, kertoen useimmiten työväenurheilijan ihanteista kilvoittelun sijaan. Käännöksiä ei esiintynyt usein ja ne olivat toimituksen omakätisiä valintoja.

Ammattilaisuus esitettiin Työväen Urheilulehdessä kielteisenä asiana, aivan kuten olympialiikkeessäkin. Numerossa 22-23/1917 nimimerkki A. R-nen kirjoitti Viljam Kolehmaisesta entisenä muurarina, joka leipäkysymyksen tähden on joutunut myymään itsensä.²¹³ Viljam Kolehmainen perusti työväen

²⁰⁵ Syrjäläinen 2008, 25.

²⁰⁶ Syrjäläinen 2008, 41.

²⁰⁷ Syrjäläinen 2008, 51.

²⁰⁸ Syrjäläinen 2008, 58–59.

²⁰⁹ Sarje 2014, 73–74.

²¹⁰ Sarje 2014, 76, 78, 84–85.

²¹¹ Työväen Urheilulehti 20/1923, 13.

²¹² Tikander 1996, 74–75.

²¹³ Työväen Urheilulehti 22–23/1917, 8.

urheiluseuran Kuopioon ja kirjoituksessa tuotiin esille häntä yritetyn värvätä porvarilliseen seuraan aktiivisesti, mutta Kolehmaisien kieltäytyneen toistuvasti tästä. Hänen kuvataan olleen pakotettu lähtemään ammattilaiseksi, jottei joutuisi “matelijaksi, joka odottaa leipäpalkan putoamista herrain pöydältä”. Lopussa kirjoittaja korosti Kolehmaisien tehneen voitavansa amatööriurheilun eteen “minkä leipäpolitiikka on perään antanut”. Kolehmaista kuvataan kirjoituksessa hieman samaan tapaan mennessä aikamuodossa kuin kuolinilmoituksessa, hänet on “menetetty” kunniallisen amatööriurheilun parista ammattilaisuuteen. Ammattiurheilua suurempi synty olisi kuitenkin ollut antautuminen porvarillisen tai “puolueettoman” seuran houkutuksille, ja samalla päätyä pettämään työväenluokkainen taustansa.

Työväen Urheilulehdessä kirjoitettiin toistuvasti työväenluokan urheilijoista, joiden ei koettu arvostavan työväenluokan ihanteita yhtä korkealle kuin urheiluharrastustaan. Yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen kannustamisella oli hyvät syyt, sillä työväenluokkaisia urheilijoita, niin olympialaisissa menestyneitä kuin alemmallakin tasolla kisaavia, painostettiin vaihtamaan liittoa sekä ansioiden, että tiukemman vastuksen puolesta.²¹⁴ Loikkauksia myös tapahtui usein.²¹⁵

Työväen Urheilulehden numerossa 1/1921 julkaistussa artikkelissa “onko urheilijamme kiintymys keskittynyt yksinomaan ruumiilliseen kulttuuriin” kiinnitetään huomiota työväen urheilijoiden henkiin puoleen nimimerkiltä *Tossu*. Herrasurheilijoita ei voi tekstin mukaan työläisurheilijoihin edes rinnastaa. Tekstissä todettiin ennen sisällissotaa työväen urheilijoiden olleen usein vain urheilijoita, vailla aatteellista puolta. Sisällissodan jälkeen urheilijan täytyi kuulua rehellisesti omaan joukkoonsa ja tunnustaa luokkansa, josta hänen elantonsa on kiinni, tai muuten hän esiintyisi “veriveljiensä luopiona”. Ilman “proletaariksi tunnustautumista” ei urheilija voi olla osa työväen urheiluliikettä. Kirjoittaja kertoo monelle riittävän pelkän jäsenmaksun maksamisen velvollisuudeksi, mutta tämän olevan väärä näkemys. Artikkelin mukaan urheilijan on oltava aktiivinen luokkataistelija täyttääkseen velvollisuutensa. Tekstissä ilmenee hyvin työväen urheiluliikkeen tärkeysjärjestys, ainakin liiton johdosta käsin: aate ensin, urheilu on toissijainen.²¹⁶

Lehden palstoilla numerossa 1/1918 myös “urheiluhulluksi” syytetty nimimerkki M. T...ehto. puolustautui paheksumalla kirjoituksessaan nuorisoa, joka vietti vapaa-aikansa passiivisesti.²¹⁷ Hän puhui itsestään osana urheiluhulluja, joiden tulisi alkaa karsimaan päältänsä syytöstä siitä, etteivät he tiedä

²¹⁴ Syrjäläinen 2008, 83.

²¹⁵ Syrjäläinen 2008, 41.

²¹⁶ Hentilä 1982, 157.

²¹⁷ Työväen Urheilulehti 1/1918, 3.

muusta kuin urheilusta ja alkaa viettämään enemmän aikaa lukusaleissa. Hänen mukaansa porvaristo oli vedonnut 8-tuntisen työpäivän vastustuksessa siihen, että työväestö viettää joutoaikansa paheissa, ja tämän takia on joutenolijoiden lähdeävä urheilemaan. Myös Väinö Lähteinen käsitteli urheiluhul- luutta lehden toimituksen puolelta numerossa 4/1917, jossa hän kertoi puheista, joiden mukaan urhei- lumies ei osaa puhua, eikä ymmärrä kuin sekunnin osien ja senttien päälle.²¹⁸ Lähteisen mukaan useimmissa tapauksessa huoli oli aiheeton. Urheiluihmisten hän sanoi olevan edistyksellisiä urheilun päälle ymmärtämättömiin verrattuna. Erityisesti Lähteinen sanoi urheilumiesten painottavan kaikkia työläisille tärkeitä yhteiskunnallisia kysymyksiä.

Työväen Urheilulehden yksi käsitellyimpiä kysymyksiä olivat palkinnot. Työväen urheiluaatteessa oli samanlaisia ihanteita kuin olympia-aatteessa. Olympia-aatteeseen liittyi kiinteästi amatööriys ja ajatus pelkän kunnian puolesta kamppailemisesta.²¹⁹ TUL esitti säännöllisesti kritiikkiä liiallisesta palkinto- jen, mutta myös ennätysten tavoittelusta, kuin sankarienkin palvonnasta SVUL:ia kohtaan. Terveissä rajoissa säilyvää kilpailua ei TUL:kaan pyrkinyt toiminnastaan poistamaan.²²⁰ Nimimerkki Punahou- sun mielestä urheilijan tulisi tyytyä vaatimattomaan palkintoon pienempien seurojen toiminnan tuke- miseksi.²²¹ Ola Fogelberg totesi kunnian puolesta kilpailun olevan ihanteellista, mutta “urheilematta- mien pojankloppien” tekemiä kunniakirjoja hän ei pitänyt kunnollisina palkintoina.²²² Sen sijaan po- kaalit, mitalit ja koriste-esineet olisivat parempia palkintoja, jotka katsottaessa tuovat kilpailun muis- tot mieleen. Urheilijan oli kuitenkin Fogelbergin mielestä tehtävä työtä ansaitakseen palkintonsa, omaa tasoaan huonommin suorittava urheilija ei ansaitse palkintoa.

Nimimerkki Hyrry kirjoitti lehdessä 1/1918 arvoesinepalkintojen puolesta. Hänen mukaansa ne lisää- vät tyytyväisyyttä, tarmoa ja kilpailunhalua.²²³ Nimimerkki Publikaani kertoi lehdessä 5/1919 tarinan urheiluseura Nahjuksesta, joka ei liittynyt työväenluokkaisesta jäsenistöstä huolimatta Työväen Ur- heiluliittoon, koska porvarillisten seurojen hiihtokilpailuissa oli arvokas kiertopalkinto, joka oli mah- dollista voittaa TUL:iin kuuluvien seurojen puuttuessa kilpailuista.²²⁴ Lopulta seura ei voittanut pal- kintoa, koska kaksi seuran jäsenistä oli työpaikassa, jossa oltiin valmistettu punakaartilaisille ruokaa, eikä palkintoa voitu näin antaa. Tarinan opetus oli, että palkintojen perässä työväenluokkaisten urhei- lijoiden ei kannata osallistua porvarillisiin tai “puolueettomiin” kilpailuihin, ja jättäytyä TUL:n

²¹⁸Työväen Urheilulehti 4/1917, 5.

²¹⁹Tikander 1996, 60; Hill 1996, 19.

²²⁰Hentilä 2019, 19.

²²¹Työväen Urheilulehti 8/1917, 4.

²²²Työväen Urheilulehti 14/1917, 3–4.

²²³Työväen Urheilulehti 1/1918, 2–3.

²²⁴Työväen Urheilulehti 5/1919, 7.

ulkopuolelle, koska palkinnot voidaan heiltä evätä mielivaltaisiin syihin vedoten. Samalla kertomuksessa annettiin ymmärtää palkintojen perässä kilpailemisen olevan epäsuotavaa työväen urheiluseuralle ja sen jäsenille. Lehdessä esiintyi paljon vastaavanlaisia kertomuksia, joiden käänteet vaikuttavat olleen selkeästi kirjoittajansa keksimiä. Näillä tarinoilla pyrittiin kasvattamaan lehteä lukunutta työläistä luokkatietoisemmaksi, vastapainona pelkälle urheilusisällölle.

Toimituskunnan ja TUL:n linja Työväen Urheilulehdessä tehtiin useissa pääkirjoituksissa ja artikkeleissa selväksi: joukkueurheilu ja itsensä kehittäminen aatteen takia oli yksilöllisten ennätysten ja kuniantavoittelua tärkeämpää. Toimituskunnan jäsen Eero A. Pulli kirjoitti lehden numerossa 20/1924 artikkelissa ””tähtien” palvonta kostaa itsensä” työläisurheilusta, alleviivaten joukkueurheilun merkitystä.²²⁵ Pullin mukaan joukkue toiminta oli jäänyt vieraaksi ja vastenmieliseksi itsekkäälle yläluokalle, joka on keskittynyt palvomaan olympiavuoden tähtiä. Kirjoitus kyseenalaistaa porvariston seuraurheilun suosion, joka oli pelkästään huippu-urheilijoiden varassa. Omia työläisurheilijoita varoitetaan tekemästä hallaa työläisurheilun elinvoimalle, mikäli tähtien palvonnassa kohtuus ylitetään. Toisaalta Työväen Urheilulehdessä korostettiin hyvin menestyneitä urheilijoita esikuvina urheilun ja liikunnan suhteen. Esimerkiksi Paavo Nurmi kirjoitti numerossa 24-25/1923 harjoittelustaan kahden sivun artikkelin²²⁶, voitettuaan jo Antwerpenissä olympiakultaa. Paavo Nurmen kerrottiin myös numerossa 18/1923 olevan kaikkien aikojen parhain juoksija, kilpatarinan rydyttämänä. Numerossa 22-24/1924 Nurmi kirjoitti vastaavanlaisen artikkelin ”kehityksestäni juoksijana”, jossa hän erittelee toistamiseen juoksutekniikkaansa.²²⁷

Työväen Urheilulehdessä kerrottiin usein tunnettujen urheilijoiden osanotoista työväen urheiluseurojen järjestämiin kilpailuihin, esimerkiksi numerossa 19/1920 artikkelissa ”kansalliset kutsuntakilpailut 20,000 juoksussa” kerrotaan Hannes Kolehmaisena kunniaksi järjestetyistä Kotkan Riennon juoksukilpailuista, tarkasti eritellen Kolehmaisena juoksun sujumista.²²⁸ Nimeämättömässä artikkelissa numerossa 3/1917 ”ennätysjuoksijan lihasvoima” Kolehmaisena kerrotaan ylistyssanoja ja eritellään hänen kehonsa mittoja ja ominaisuuksia.²²⁹ Työväen Urheilulehdessä, vastoin toimituksen työväenluokan luokkateorioita, nostettiin näyttävästi esiin aikansa huippu-urheilijoita, toisinaan jopa harmaalla alueella olleita ammattilaisia, tai ”väärissä”, eli muissa kuin työläisolympialaisissa kisanneita olympiaurheilijoita, kuten Paavo Nurmea ja Kolehmaisena veljeksiä. Hannes Kolehmaista ja painija Eino Leinoa

²²⁵ Työväen Urheilulehti 20/1924, 5–6.

²²⁶ Työväen Urheilulehti 24–25/1923, 14–15.

²²⁷ Työväen Urheilulehti 22–24/1924, 16–17.

²²⁸ Työväen Urheilulehti 19/1920, 5.

²²⁹ Työväen Urheilulehti 3/1917, 3–5.

pidettiin Työväen Urheiluliitossa peppureina heidän osallistuttuaan olympialaisiin.²³⁰ Työväen Urheilulehdessä ilmoitettiin molempien erottamisesta Kuopion Riennon ja täten TUL:n jäsenyydestä 15. lokakuuta 1920.²³¹ Syyksi ilmoitettiin porvariin mukana oleminen Atwerpenissa. Samaisessa lehdessä tosin kerrottiin Kolehmaisesta kunniaksi järjestystä Kotkan Riennon juoksukilpailusta lähes kahden sivun verran, erottamisen ollessa muutaman rivin mittainen pikku-uutinen. 1. lokakuuta 1920 lehdessä kerrottiin samanlaisessa pikku-uutisessa Hannes Kolehmaisesta saaneen porvariliiton kilpailuissa lahjaksi haulikoita. Kumpaankaan näistä uutisista ei ole nimetty kirjoittajaa, vaan ne ovat uutisia-palstalla, jossa yleensä julkaistaan urheilukisojen tuloksia sekä erilaisia ennätyksiä. Mitä ilmeisimmin nämä uutiset olivat toimituskunnan lehteen hyväksymiä tai itse kirjoittamia. Anonyymi Kolehmaisesta kertovan negatiivisen uutisoinnin yhteydessä on erikoista, sillä Työväen Urheilulehdessä aatteellisesti tärkeä sisältö julkaistiin pidemmissä pohtivissa kolumneissa tai heti pääkirjoituksissa. Tähän poikkeukseen lienee syynä Kolehmaisesta ”loikkauksen” kontroversiaalisuus: suosittua työväenluokasta urheilijaa ei haluttu suoraan julistaa näkyvästi työväenliikkeen vastapuolelle kuuluvaksi, vaan tämä tehtiin vähin äänin lehden pienellä uutispalstalla.

Olympialaisissa kisaamista pidettiin kuulumisena porvariin, eikä työläisten joukkoon, kuten asia ilmaistiin lehdessä 31. päivä joulukuuta 1920.²³² Kirjoituksessa painija Eino Leinon väitettiin myös puhuneen TUL:sta enempi kommunistisena järjestönä kuin urheilujärjestönä, mikä rinnastettiin kuin suojeluskuntalaisten sanomaksi. Toimituksen linja oli luokkatietoisuuden korostaminen, mikä näkyi etenkin pääkirjoituksissa, mutta lehdessä sallittiin yksilöurheilijoiden henkilökohtaisten ominaisuuksien korostaminen ja avoin ihailuminen. Olympialaisissa edustaminen nähtiin luokkapetturuuden merkinä, mitä ei sallittu suurimmillekaan työväenluokkaisille urheilijoille. Olympialaisedustus ei kuitenkaan tehnyt henkilöstä aivan täydellistä persona non grataa, kuten Hannes Kolehmaisesta tapauksessa. Voimistelunopettaja ja toimituksen jäsen Väinö Laherma kirjoitti vuonna 1925 artikkelissaan Kolehmaisesta esikuvallisuudesta ja merkityksestä suomalaiselle urheilulle ja liikunnalle.²³³ Toisaalta Työväen Urheilulehden ristiriitaisessa suhtautumisessa jopa olympialaisissa menestyneisiin urheilijoihin voidaan nähdä työväenkulttuurin tutkimuksessa käytetyn *liikkeen ja kansan kulttuurin* erot käytännössä: työväenluokkaisen kulttuurin ”alimmilla” tasoilla menestyminen olympialaisissa ja kisoissa ylipäänsä nähtiin merkittävämpänä, kuin työväen urheiluliikkeen johdon vaalima käsitys

²³⁰ Viita 2003, 248, 253.

²³¹ Työväen Urheilulehti 19/1920, 10.

²³² Työväen Urheilulehti 24/1920, 12.

²³³ Työväen Urheilulehti 10–11/1925, 21–23.

oikeanlaisesta työväen urheilijasta, joka ei urheile itse kilpailun takia, varsinkaan väärissä kilpailuissa.²³⁴

Työväen Urheilulehdessä käytiin myös pääkirjoitusten tasolla mitalien ja ennätysten tavoittelua vastaan. Toimituksen jäsen Viljo Kainulainen kirjoitti lehden numerossa 16/1919 pääkirjoituksessaan “työläisurheilijat ja yleiset harrastukset”, miten erityisesti vanhojen ihmisten taholta urheilijoita kohtaan on esitetty syytöksiä puutteellisesta yhteiskunnallisesta, sivistyksellisestä ja poliittisesta kehityksestä.²³⁵ Urheilijoita pidettiin treenaukseen, sekunteihin ja metreihin keskittyvinä. Kirjoituksessa Kainulainen myönsi syytöksissä olevan perää, “henkisesti kohottavat” harrastukset olivat jääneet urheilun myötä sivuun. Kirjoitus totesi, ettei kilpailut ja ennätykset ole itseisarvo, vaan ne johtivat parempaan valmiuteen kohdata elämän vastukset, miehekkäästi ja lujatahtoisesti. Urheiluharjoitus ja -kilpailu oli siis vain väline työläisluokan taistelukuntoisuuden kasvattamiseen. Kirjoitus toimi eräänlaisena synninpäästönä innokkaille urheilijoille, jotka kuitenkin toteuttivat työläisluokan luokkataisteluelvoitteet. Teksti rajataankin koskemaan ihanteensa täysin ehjinä säilyttäneitä urheilijoita. Parempaan työpaikan saamiseen tai nykyisen säilyttäminen urheilun avulla ei tullut kysymykseenkään, tällainen työnantajan myötäily aiheutti kirjoituksen mukaan urheilusaavutusten täydellisen arvonmenetyksen. Työväenluokkainen urheilija sai menestyä kisoissa, kunhan se ei merkinnyt myönnötyksiä työväenliikettä kohtaan. Urheiluun ja kilpailuun kannustettiin sen luokkataisteluun valmistavia ominaisuuksien nähdessä. Kainulaisen mukaan urheilu auttoi työläistä kohtaamaan vastuksensa miehekkäästi, minkä avulla voidaan päätellä tämän olleen erityisesti miesurheilijoille kohdistettu kirjoitus.

Työväenluokkaisia huippu-urheilijoita nostettiin myös toimituksen puolesta esiin, vaikka toimittaja Eero A. Pulli oli lehden sivuilla 20/1924 varoittanut “tähtien palvonnan kostavan itsensä”²³⁶. Edellisenä vuonna lehdessä julkaistiin päätoimittaja Väinö Koivulan artikkeli “suorjuoksija Ville Kyrösen”, jossa käytiin lävitse Kyrösen saavutuksia kilpailu kilpailulta, erityisesti Hannes Kolehmaiseen verraten.²³⁷ Tekstissä korostetaan Kyrösen luonteen lujuuutta ja periksiantamattomuutta. Koivula mainitsi Kyrösen suururheilijana, esimerkkinä ja ihanteena nousevan polven miehille.

Työväenluokkaisen urheilijan ihanteesta kirjoitettiin Työväen Urheilulehdessä paljon. Vastineena oli porvarillinen, suojeluskuntalainen ja valkoinen “urheilija”, jonka urheilullisuutta kyseenalaistettiin, ja jota pidettiin ihanteista köyhänä, veltostuneena, suurimmaksi osaksi siveellisesti turmeltuneena kuten

²³⁴ Itkonen et. al. 2019, 33.

²³⁵ Työväen Urheilulehti 13/1919, 3–4.

²³⁶ Työväen Urheilulehti 20/1924, 5–6

²³⁷ Työväen Urheilulehti 24–25/1923, 28–29.

asian ilmaisi nimeämätön kahden sivun kirjoitus lehden numerossa 6/1918.

Kansainvälisen työväenliikkeen aatevirtauksia lehteen saatiin käännosten avulla. Useimmiten niissä painotettiin urheilun kasvattavaa vaikutusta ja vastustettiin liikaa kilpailua, kuten kansainvälisessä urheilujärjestössä Punaisessa Urheiluinternationaalissa oli Suomea enemmän tapana.²³⁸ Esimerkiksi saksalaisen Arbeiter-Sport -lehden artikkelin käännoksessä “urheiluhulluus (sport-psychose)” kirjoitettiin urheiluhulluuden vaikutuksesta välinpitämättömään työväestöön.²³⁹ Kirjoituksen mukaan urheilun ei tulisi herättää eläimellisiä haluja, murhanhimoa tai nostaa himoja palkintoihin. Kilpaurheilun nähtiin olevan kapitalistisen yhteiskunnan ilmaisumuoto, joka vie työläisen perikatoon. Ihanteeksi kirjoitus nimesi kilpailua vastustavan työläisurheilijan, joka on niin ruumiiltaan kuin mieleltään valveutunut ja valmistautunut luokkataisteluun.

Toimituskunnan jäsen ja voimistelunopettaja Väinö Laherma oli yksi ahkerimpia Työväen Urheilulehden ihanteita käsittelevien kirjoitusten tuottajia. Hän kirjoitti artikkelissa “vaatimattomuus suururheilijan kaunistus” lehden numerossa 13/1923 urheilijoiden luonteenpiirteistä ja niiden haitoista.²⁴⁰ Kirjoituksessaan hän mainitsi epäsuotuisiksi luonteenpiirteiksi liian suuren ylpeydenhalun, joka johtaa liian suurin matkarahavaatimuksiin ja palkintoihin, imartelua vaativan käytöksen, sekä ivallisen ja epäystävällisen käytöksen tovereita ja kanssakilpailijoita kohtaan. “Mies onkin vasta se, joka pysyy ylpistymättä” Laherma totesi oman ihanteensa miesurheilijalle, sekä “vaatimattomuus on urheilijan suurin kaunistus”. Toisaalta liika vaatimattomuus ei myöskään olisi urheilijalle hyväksi Laherman mukaan, ainakaan tuloksellisessa mielessä.

Palkintojen, kilpailujen ja kilpailunhaluun liittyvät keskustelut eivät syntyneet tyhjästä. Erityisesti sisällissodan jälkeisessä Suomessa oli tarpeen tehdä eroa työväenliikkeen ja muun urheiluliikkeen välillä. Väinö Laherma kirjoitti myös numerossa 1/1923 artikkelissa työväen urheilijan ihanteesta, johon useimmat työmiehet eivät päässeet.²⁴¹ Heidän henkinen kehityksensä jää vajaaksi, vaikka on keholetaan voimakas, kestävä ja terveellinen raskaan työn tekijä. Erinomaisia henkisiä kykyjä, kuten rehellisyyttä ja uskollisuutta työmiehellä saattoi olla, mutta ajattelultaan hän usein oli vajavainen. Laherma myös kritisoi uskonnollisuutta ja kannusti työväestöä liikkumaan sunnuntaisin artikkelissaan “sunnuntailepo ja liikuntavirkistys”, numerossa 2/1918.²⁴² Artikkelissaan hän kertoi vanhurskaiden kristittyjen

²³⁸ Tikander 1996, 74–75.

²³⁹ Työväen Urheilulehti 1/1922, 9–10.

²⁴⁰ Työväen Urheilulehti 13/1923, 5.

²⁴¹ Työväen Urheilulehti 1/1923, 4–6.

²⁴² Työväen Urheilulehti 2/1918,3 2–4.

pitävän urheilevaa nuorta kauhistuksena, erityisesti sunnuntaisin. Kirkkoa hän kutsui harmaaksi ja yksitoikkoiseksi. Kirkon hän kuvasi aktiivisesti vastustavan urheilua. Kehittyneiden työläisnuorukaisten Laherma kuvasi tuntevan kirkon rajoitteita kohtaan jopa raivoa. Hän kuvaili liikunnan ja urheilun iloisuutta sunnuntaisin vastustavaa ihmistä henkisesti sairaaksi tai hengellisen pimityksen sokaisemaksi, keskiaikaisen uskonnollisuuden ja epäterveen moraalien usvassa eläjäksi.

Työväen urheiluliikkeellä oli selkeä vastustaja, yksilökilpailua korostava suojeluskuntaurheilu, jossa kilpailullisuutta ei kaihdettu.²⁴³ Samaan aikaan työväen urheiluliikkeen oli huolehdittava liikkeen aatteellisesta puhtaudesta, mutta pidettävä yllä kilpailuorganisaatiota. Suomalainen Työväen Urheiluliitto oli työväenurheilussa poikkeuksellisen kilpailullinen verrattuna eurooppalaisiin verrokkeihinsa.²⁴⁴ Tämä saattaa johtua suojeluskuntien lietsomasta sisäisestä kilpailunhaluisuudesta, johon jouduttiin vastaamaan työväenliikkeen parista. Työväen urheiluliikkeestä loikkasi useita urheilijoita, joista entisen lehden sivuilla puhuttivat painija Eino Leino, Kolehmainen veljekset ja juoksija Eino Borg. Loikkauksiin syinä oli kilpailunhalu olympialaisissa, parempi ja turvatumpi elanto sekä TUL:n sisäiset riidat. Työläisurheilijoita myös painostettiin liiton vaihtamiseen vastineeksi työpaikan säilymisestä.²⁴⁵ Kaikki TUL:n urheilijat eivät myöskään olleet sitoutuneita työväenaatteeseen.²⁴⁶ Yhtään työväenliikkeestä 1920-luvulla loikkanutta naisurheilijaa ei tutkimuskirjallisuudessa tai Työväen Urheilulehden sivuilta voida löytää, mikä entisestään vahvistaa luodun työväenluokkaisen urheilijaihanteen olleen nimenomaan miehin.

Huippu-urheilijan, nimenomaan miehen, ihanteena esitettiin Työväen Urheilulehdessä ahkera, palkkatyössä oleva amatööri, joka piti kiinni työväenluokan ihanteista, sivisti itseään, muisti yhteiskunnalliset ja poliittiset velvoitteensa, innosti ja kannusti muita urheilemaan, ei piitannut ennätyksistä tai palkinnoista, vaan urheili ollakseen mahdollisimman valmis osallistumaan luokkataisteluun niin henkisesti, kuin fyysisesti.

²⁴³ Vasara 1997, 33, 147.

²⁴⁴ Tikander 1996, 74–75.

²⁴⁵ Syrjäläinen 2008, 58–59, 70.

²⁴⁶ Syrjäläinen 2008, 83.

2.6 Punainen työväen urheilija

Työväenluokka muodosti osittain alisteisen maskuliinisuuden ryhmän, johon kuuluivat etenkin entiset punakaartilaiset ja heidän lapsensa, sekä kommunistit.²⁴⁷ Sisällissodan kuvaukset työväenluokan kirjallisuudessa koostuivat lähinnä vankeuskuvauksista ja vankeutta seuranneen ajan kohtuuttomuudesta. Punainen luokkasotakirjallisuus korostaa miessankaria, joka osallistuu suuremman aatteen, sekä työväenluokan puolesta sotaan, aivan kuten valkoisella puolella tehtiin isänmaan ja kansakunnan nimissä.²⁴⁸ Leena Laineen mukaan TUL:n alkuaikojen toiminnassa sota ja sen jättämät jäljet eivät näkyneet.²⁴⁹ Osittain tämä saattaa johtua myös yhteiskunnan tiukasta kontrollista, jota kohdennettiin työväenliikkeeseen sodan jälkeen.²⁵⁰ Työväen Urheilulehti käsitteli sisällissotaa, sekä sen ollessa käynnissä 1918, että toimiessaan TUL:n virallisena äänenkannattajana vuodesta 1919 lähtien hyvin eri tavoin. Sisällissodan aikaisena jaksena lehti loi työväenurheilijasta sankareita, marttyyreitä ja uhreja konkreettiseen luokkataisteluun, julkaisten lukuisia kuolinilmoituksia. Sisällissodan jälkeen lehdessä kuvattiin sisällissodan vankileirejä tarinoissa ja otettiin kantaa punaisten tilanteeseen vankileirien vielä ollessa toiminnassa. Tarkastelemalla Työväen Urheilulehdessä olleita tekstejä sisällissodasta, voidaan löytää sotaan liittyviä työväenliikkeen miehisyysihanteita. Miten sodan hävinneen työväenliikkeen miehen tuli menetellä uudessa tilanteessa, miten mies saattoi säilyttää kunniansa uudessa, militaristisessa yhteiskunnassa? Mitä lehdessä pidettiin ihanteellisena käytöksenä sodan aikana, entä sen jälkeen?

Ensimmäisen kerran sisällissotaa käsiteltiin 24.1.1919 Työväen Urheilulehden numerossa 4/1918. Pääkirjoituksessa “varokaamme vaarat!” nimimerkki V-la, eli oletettavasti voimistelunopettaja ja toimituksen jäsen Väinö Laherma, varoitti omaisuuden turvan ja hengen vapauden menettäneen oikeutensa ja osan työväenliikkeestä langenneen elämellisyteen ja ihmisoikeudettomuuteen.²⁵¹ Laherman mukaan oli selvää, ettei miehekäs urheilija ja voimistelija voinut sivuuttaa tapahtumia, vaan “elää ajan mukana”. Hän varoitti harkitsemaan tarkasti jokaista askelta, eikä antaa minkään himmentää järkeä ja johtaa epäinhimillisiin tekoihin tai koston. Hän myös korosti urheilun ja voimistelun kasvattaneen työläisurheilijassa jaloja päämääriä ja oikeuksien puolesta kunnialla taistelijoita, jotka taistelivat ihmisarvoa ja vapautta loukkaavia tekoja vastaan. Laherma vetosi työläisurheilijan miehekkyyteen heti pääkirjoituksen alussa, argumentoiden ettei miehekäs työväenliikkeen jäsen pysty seisomaan

²⁴⁷ Siironen 2004, 192.

²⁴⁸ Jokinen et. al. 2019, 119.

²⁴⁹ Laine 2000, 42.

²⁵⁰ Enbom et. al. 2020, 10.

²⁵¹ Työväen Urheilulehti 4/1918, 1.

vallitsevien tapahtumien aikaan sivussa. Kirjoitus on monitulkintainen. Selvää on se, että Laherma pyysi lukijaa kunnioittamaan ihmisoikeuksia, välttämään ylilyöntejä ja käyttäytymään, kuten kunniallisen työväenliikkeen jäsenen kuuluu. Kirjoitustyyliltään teksti mukailee Laherman muita kirjoituksia: teksti ohjaa ja kirjoittaja katselee tapahtumia ikään kuin yläpuolelta, neutraalisti yksilöimättä varsinaisia tapahtumia, joihin tekstissä viitataan. Se on tekstityypiltään ohjailevaa.²⁵² Varsinaisia konkreettisia käskyjäkään ei pääkirjoituksessa annettu, ainoastaan ohjeita ja varoituksia.

Seuraavassa 7. helmikuuta julkaistussa numerossa toimituksen Vilhelm Kostiaisen pääkirjoituksessa sekä nimimerkki ”Rasvuri” seuraavalla sivulla artikkelissaan nostivat esiin Suomen Voimistelu ja Urheiluliiton pyrkimykset erottaa työväentaustaisia urheilijoita. ”Rasvuri” kertoi SVUL:n puheenjohtajan avanneen kokouksen ”saarnalla”, jossa toivottiin SVUL:n ”puhdistautuvan kaikesta kuonasta”.²⁵³ Lähteinen huomautti kirjoituksessa SVUL:n keskushallinnon kokouksessa käsiteltyjen tekojen olevan yksittäisten yksilöiden tuomittavia tekoja. ”Puhtaasti luokkavaatimusten taistelijoina toimineet” ja ”luokkajohtomme päätöksiä” noudattaneet olivat hänen mukaansa eri joukkoa. Toimituskunnan jäsen Väinö Lähteinen kuvaili porvarilehtien olleen kirjoittelussaan ”rivoja” ja ”raivoisia”, sekä häpäisseen työväen urheiluliikettä ”huligaaniksi haukkumalla”. Todelliseksi syyksi kirjoittelulle hän mainitsee marraskuun 1917 lakot.

Seuraavassa 14. helmikuuta julkaistun lehden pääkirjoituksessa todetaan kansalaissodan ja todellisen vallankumouksen alkaneen.²⁵⁴ Kirjoituksessa syytettiin sodan alkamisesta erityisesti porvarillisen urheilun johtomiehiä ”kiihoittavien palopuheiden” pitämisestä ja sotilaallisten järjestöjen perustamisesta, erityisesti Lauri Pihkalan nimeten.²⁵⁵ Työväenliikkeen nähtiin kirjoituksessa tarttuneen viimeisenä puolustuskeinona kivääriin, jalossa tarkoituksessa hävittääkseen porvarillisen luokkayhteiskunnan. Kirjoitus rakensi selkeän vastakkainasettelun ”ryssiä vihaavasta”, niin sanotusta puolueettomasta porvarillisesta urheiluväestä ja ”puhtaasti” luokkatietoisesta työläisurheiluväestä. Kirjoituksessa kauhisteltiin sotaa, mutta myös kannustettiin työläisurheilijoita, joita kirjoitus kuvaa vapaustaistelijoina ja sankareiksi, joita jälkikäteen kunnioitetaan. Teksti myös korosti sodassa aatteen puolesta kuolleiden veriuhrina, osittain jo etukäteen. Lehden toisella sivulla nimeämätön kirjoitus ”se Suomen sotilasasia” kertoi porvarisnuorison olevan sodasta lapsellisesti innostuvaa, ihanteista köyhää, veltostunutta ja siiveillisesti turmeltunutta.²⁵⁶ Sama kirjoitus totesi Suomen Urheilulehden olevan ”sotapukari” ja

²⁵² Pietikäinen, Mäntynen 2019, 140.

²⁵³ Työväen Urheilulehti 5/1918, 1–3.

²⁵⁴ Työväen Urheilulehti 6/1918, 1–2.

²⁵⁵ Hentilä 1992, 151. Näin Pihkala vuonna 1917 tekikin, tosin tarkoituksenaan luultavasti varautua sotaan Venäjää vastaan.

²⁵⁶ Työväen Urheilulehti 6/1918, 2–4.

löytävän yhtymäkohtia alkaneeseen sotaan SVUL:n ohjelmista, joissa taistelukunto ja urheilu on nimetty sukulaisharrastuksiksi. Tutkimuskirjallisuus tukee tätä päätelmää, sillä etenkin Lauri Pihkala piti sotaa ja urheilua lähestulkoon samana asiana²⁵⁷ ja puhui urheilusta ja soturikunnosta kaksoisveljinä.²⁵⁸ Vuoden viimeisessä julkaistussa lehdessä 22.2.1918 pääkirjoituksen sävy on Eino Pekkalan myötä sovittelevampi, rauhaan paluuta odotteleva.²⁵⁹ Pekkalan pääkirjoituksen jälkeen luvassa on kolme sivua kuolinilmoituksia. Muutoin sodasta ei kirjoiteta mitään ja lehden loput artikkelit käsittelevät seuratoimintaa, sekä keskimatkan juoksutaktiikkaa ja hiihtoa. Seuraava lehti ilmestyi vasta vuoden kuluttua, sisällissodan päätyttyä.

Kirjoituksista voidaan löytää Työväen Urheilulehden ihanteiden vastakohtat. Porvariurheilijat esitettiin epäsuotuisassa valossa ja heistä luotiin lehdessä viholliskuva. Viholliskuvaan kuului verenhimoisuus, militarismi, epäsiiveellisyys, vihan ja raivon tunteet, sekä niiden kontrolloimattomuus, mutta toisaalta myös aatteellisuuden puute. Viholliskuva oli ristiriitainen, sillä valkoisella puolella sotaan haettiin oikeutusta isänmaallisuudesta.²⁶⁰ Toki valkoisen puolen isänmaallisuutta ei käsitetty samalla tavalla poliittisena kuin työväenliike käsitti sosialismin, vaan sen ajateltiin nousevan politiikan yläpuolelle, suomalaisille universaaliksi arvoksi, josta ei voida kiistellä.²⁶¹ Vuoden 1918 sisällissodan aikaisessa Työväen Urheilulehdessä luotiin useita erilaisia diskursseja miehisydestä. Eri diskurssit eivät käyneet avointa vuoropuhelua keskenään lehden sivuilla, vaan reagoivat ympäröiviin tapahtumiin ja muissa lehdissä esitettyihin väitteisiin ja diskursseihin. Pääkirjoitusten sävyissä oli suuria eroja, jotka johtuvat eri kirjoittajista, mutta myös sodan tapahtumista. Väinö Laherman ohjaileva, varoiteleva, työväenurheilijan ja -miehen ihanteisiin nojaava ihmisoikeuksia ja -arvoa korostava kirjoitus²⁶² oli hyvin eri sävyinen kuin Vilhelm Kostiaisen ja Väinö Lähteisen katkerat kertomukset SVUL:n petollisesta puolueettomuudesta.²⁶³

Työväen Urheilulehden numerossa 5/1918 julkaistiin ensimmäinen kuolinilmoitus.²⁶⁴ Ilmoituksessa kuolleeksi nimetty Tatu Pentikäinen ei kuollut suoranaiseen sodan väkivaltaan, vaan junaonnettomuudessa. Kuolinilmoitus on hyvin samantyylinen kuin myöhempien lehtien ilmoitukset. Vainajaa kuvailtiin positiivisin sanakääntein, tässä tapauksessa Pentikäistä luonnehdittiin koko ikänsä voimistelua

²⁵⁷ Vasara 1997, 132–133.

²⁵⁸ Vasara 1997, 153.

²⁵⁹ Työväen Urheilulehti 7/1918, 1.

²⁶⁰ Vasara 1997, 697.

²⁶¹ Jokinen et. al. 2019, 119; Hentilä 1992, 236; Hentilä 1982, 687.

²⁶² Työväen Urheilulehti 4/1918, 1.

²⁶³ Työväen Urheilulehti 5/1918, 1–3.

²⁶⁴ Työväen Urheilulehti 5/1918, 5.

harjoittaneeksi, innokkaaksi, joukkokuntoisuutta ihailevaksi ja tavoittelevaksi. 22. helmikuuta julkaisussa Työväen Urheilulehden numerossa 7/1918 kuolinilmoituksia on 13 kappaletta.²⁶⁵ Ilmoituksissa kuvailtiin vainajien ansioita ja luonteenpiirteitä. Ilmoitusten yhteydessä kerrottiin myös, että tässä oli vain osa kaatuneista uhreista, jotka ovat tarttuneet aseeseen välttämättömyyden pakosta. Suurin osa ilmoituksista käsittelee helsinkiläisen Jyryn menehtyneitä jäseniä. Sodan uhreista Hjalmar Marttista kuvailtiin iloisena ja reippaana taisteluun lähtijänä, jyrkkänä, horjumattomana puoluemiehenä, joka kaatui vaikertamatta. J. Ruuskasen kuolinilmoitus sisälsi tuttuja mainintoja mainiosta, reippaasta toverista, rehellisestä rauhan miehestä, joka lähti kuitenkin aatteen puolesta taistelemaan, vaatimattomasta ja huomaavaisesta. Arttur Lindbergista kertovassa ilmoituksessa ihannoitiin valmiutta liittyä punaiseen komppaniaan heti tilaisuuden tullessa, vaaroja uhmaten.

Yhteistä ilmoituksille oli kertomus urheilullisista ansioista, harrastuneisuudesta ja liikkeessä tehdystä työstä sekä suosioista. Kuolinilmoituksessa löytyy paljon yhtymäkohtia valkoisen puolen ihanteisiin. Lauri Pihkala sanoitti 1918 oman ihanteellisen miehuutensa monilla samoilla kuvailuilla: kurinalainen, rohkea, kuolemaahalveksiva, uhrivalmis, nöyrä, vakavamielinen, sokeaan totteluun kykenevä, iloinen, vakaumuksellinen. Pihkalan sanoittamaan miehisyysihanteeseen verrattuna Työväen Urheilulehden kuolinilmoitukset poikkeavat karskiuden, jumalaapelkäävyyden ja isänmaataan rakastavan kohdalla.²⁶⁶ Kirjalliset kuvaukset sodasta sodan aikana eivät eroa osapuolten välillä niinkään paljon kuin sodan jälkeen, jolloin punaisten ja valkoisten sodan kuvaukset alkoivat kertoa aivan kuin eri sodasta, valkoisten keskittyessä runebergiläiseen miessankaruuden kuvaukseen punaisten korostaessa uhreja ja sodan kohtuuttomuutta.²⁶⁷

Kuolinilmoituksia julkaistiin myös sisällissodan jälkeen vankileireillä kuolleista. Esimerkiksi Robert Niemisen kuolinilmoitus 30. joulukuuta 1919 numerossa 19/1919 kertoi hänen kuolleen Riihimäen vankileirin "ihmisarpajaisissa".²⁶⁸ Kuten sisällissodan aikaisissa ilmoituksissa, myös Niemisen kohdalla korostettiin intoa ja aktiivista toimintaa työväenliikkeessä. Kuoleman kirjoitettiin olleen seurausta "murhaajain ja kostajain luodista", ja Niemisen päämäärien olleen korkeat ja puhtaat. Samalla sivulla julkaistiin Sulo Piiralan kuolinilmoitus, joka kertoi hänen kuolleen aseettomana tiellä kulkiesaan, mutta epäiltynä joutuneen valkoisten murhaamaksi kuitenkin poliisin tapausta tutkimatta. Piiralan kerrotaan olleen aktiivinen voimistelija, mutta omanneen rikkaan ja monipuolisen tietomäärän nuoresta iästä huolimatta. Sisällissodan jälkeiset kuolinilmoitukset sotaa ja vankileirejä koskien

²⁶⁵ Työväen Urheilulehti 7/1918, 2–5.

²⁶⁶ Vasara 1997, 144; Pihkala, 1918, 6–9.

²⁶⁷ Jokinen et. al. 1919, 119.

²⁶⁸ Työväen Urheilulehti 19/1919, 14.

korostivat enemmän kohtuuttomuutta ja kuoleman turhuutta, kun taas sodanaikaiset korostivat uhrin merkitystä aatteen puolesta kuollessa.

Työväen Urheilulehdessä käsiteltiin vankileirejä useasti. Vaikka Leena Laineen mukaan sisällissota ja sen jättämät jäljet olivat näkymättömissä TUL:n toiminnassa²⁶⁹, Työväen Urheilulehdessä sota näkyi. Toimituskunnan jäsen Väinö Lähteinen kirjoitti numerossa 2-3/1924 Työväen urheiluliiton historiaa käsittelevässä artikkelissa “kauan oltiin juonessa - valmista tuli äkkiä”, kansalaissodan tehneen “hirsveätä jälkeä”, ja “työläisten hävittyä joutui työläisurheiluväkikin melkein poikkeuksetta viettämään aikaansa vankileirillä ja maanpaossa - - menettäessä henkensäkin”. Sodan jälkeen syyskesällä 1918 hän kertoi suuren osan työläisurheilijoista vapautuneen vankileireiltä ja seurojen jälleenrakentamistyön alkaneen.²⁷⁰ Lähteinen kertoi tullessa oman 14 viikon vankeutensa jälkeen vapautetuksi ja vapauduttuaan saaneen kuulla ihmettelyä, miten “kaltaisensa suurpunikki” sai kävellä vapaana. Hän kertoi myös monen työväen urheiluliikkeen jäsenen saaneen “elinkautisen”, viitaten ilmeisesti pitkään vankeustuomioon tai kuolemaan. Normaalia toimintaa vuoden 1918 loppupuolella ei Lähteisen mukaan kukaan työläinen voinut tehdä ilman pelkoa vainosta. Lähteisen kertomus saa tukea tutkimuskirjallisuudesta, joka kautta linjan kertoo yhteiskunnan kontrollin työväenluokasta tiukentuneen sisällissodan jälkeen.²⁷¹

Tunnettu pakinoitsija Yrjö Räisänen kirjoitti nimimerkillä Sasu Punanen Työväen Urheilulehteen 8/1921 pakinan “kuinka puuro voi niin suuria asioita matkaansaattaa”, kuvaten vankileireille päätyneitä urheilijamiehiä “kovallaisiksi syömään”, mutta vankileirien olleen enemmän “nättiruokaisia” varten.²⁷² Räisänen kertoo yhteisellä sopimuksella urheilijoiden toimineen keittiössä, jotta moni kuoleva punakaartilainen sai nähdä ennen kuolemaansa “paininäytäntöjä ja hyppykilpailuja”. Kuolemaan päättäneiden karkausyritysten hän kertoo olleen jokapäiväisiä. Leireillä surtiin myös mitalien, pokaalien, urheiluvarusteiden ja kansalaisluottamuksen menettämistä. Humoristisen pakinan keinoin pyrittiin osoittamaan vankileirien kohtuuttomuus, mutta työväen urheiluliikkeen ja sen miesten selviytyvään uuteen kasvuun, osittain juuri urheilun avulla, vaikka suuri ruokahalu ei vankileirille sopinutkaan.

Räisänen kirjoitti myös toisen pakinan, “mitenkä Lassi Leveisestä tuli höyhensarjan mies”, jossa hän kuvailee raskaan sarjan painija Leveisen aina haaveilleen höyhensarjassa painimisen helppoudesta. Pakinassa kerrotaan alkaneen kapinan eroavan vallankumouksesta siinä, että kapina on syntiä, mutta

²⁶⁹ Laine 2000, 42.

²⁷⁰ Työväen Urheilulehti 2-3/1924, 23.

²⁷¹ Esim. Enbom et. al. 2020, 10; Tikka 2020, 28; Aatsinki 2020, 81.

²⁷² Työväen Urheilulehti 8/1921, 17; Kalemaa, 1997. Kansallisbiografia-Verkkojulkaisu.

vallankumous korkeamman tahdon täyttämistä. Räisäsen mukaan kapinasankarit saavat “ansaitun rangaistuksensa”, kun taas vallankumoussankareita juhlitaan. Tällä Räisänen sosialidemokraatiksi tiedettynä²⁷³ saattoi näpäyttää työväen urheiluliikkeen äärivasemmistolaisista osaa, joka sosialidemokraattiseen puolueeseen kuuluessaan ajoi vallankumouksellista linjaa, ja johon vieläkin pyrittiin.²⁷⁴ Räisänen kuvailee rangaistuksen täytyvän ulottua kolmanteen tai neljänteen polveen asti ollakseen tarpeeksi tuntuva. Leveisen kuvattiin kuuluvan kansan pohjakerrokseen ja joutuvan osallistumaan sovitusuuhriin, oppimaan “syömisen taitoa”, jonka jälkeen hän oppisi elämään “politiikasta vapaata elämää, antaen maailman kulkea rauhassa uomaa, jonka porvari on sille katsonut mukavimmaksi kulkea.” Kertomuksessa rangaistus annettiin nauramisesta saksalaiselle sotamiehelle. Pakinoitsija Räisänen pyrkii osoittamaan teksteillään sisällissodan jälkeisen selvittelyn mielivaltaisuutta ja kohtuuttomuutta. Toisaalta hän myös samalla vahvistaa mielikuvaa sisällissotaan ryhtymisestä virheenä ja vahinkona. Leireille joutuneita kuvattiin osin syyttömiksi, kuvauksen samalla kasvattaen sisällissodan sankariuhrin tarinaa työväenliikkeessä.²⁷⁵

Yrjö Räisäsen lisäksi urheilusta vankileireillä kertoi ainoastaan kerran lehteen kirjoittanut nimimerkki Aros.²⁷⁶ Lehden numerossa 2/1919 julkaistussa kertomuksessa “viimeinen painiottelu”, hän kertoi punavankien kesken järjestystä painiottelusta, jonka häviöjä menehtyy painin uuvuttamana. Kirjoituksessa kuvattiin toveruutta ja huolenpitoa, painiottelua taas kuvataan jaloksi kamppailuksi. Kirjoituksessa on käytetty paljon sarkasmia, esimerkiksi vankileiriä kuvataan “polveviikkikorkeakouluksi”, leirituomiota “kurssiksi”, päivällinen ja kroppa on ilmaistu lainausmerkeissä korostaen vähäistä ruokamäärää ja sen vaikutuksia kehossa. Kertomuksen painijat kuvattiin hennoiksi, epäpainijamaisiksi.

Eräs urheilun avulla vankileiriltä selviämisen kertomus on nimimerkki E:n kirjoittama kertomus “vankilamuistoja”, jossa hän kertoo Viipurin vankileirillä olleesta Väinö Anttila nimellä kutsutusta vangista, joka johti vankileireillä voimistelijajoukkueita iloisesti ja innokkaasti, virkistäen ja kohottaen vankien kuntoa.²⁷⁷ Kirjoittaja kertoo Anttilan siirtyneen viimeiseen vankileiriin Tammissaareen, jossa hän ei kuitenkaan lamaantunut, vaan jatkoi vankien innostamista laitoksen urheiluneuvojan roolissa. Kertomuksessa nostetaan Anttila sankarin asemaan, joka vankileirille joutuessaankin edisti muiden vankien hyvinvointia liikunnallisuudellaan, mutta joka joutui kokemaan muita pidemmän vankeusrangaistuksen.

²⁷³ Kalemaa 1997. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu

²⁷⁴ Mickelsson 2015, 70.

²⁷⁵ Jokinen et. al. 2019, 119.

²⁷⁶ Työväen Urheilulehti 2/1919, 6–8.

²⁷⁷ Työväen Urheilulehti 11/1921, 11.

Tunnettu työväen liikkeen painija Rob Oksa kirjoitti 1/1920 antaneensa yhdeksän vuotta “isänmaalle” ja porvarilliselle urheiluseuralle, ja löytäneensä itsensä siitä huolimatta vankileiriltä, “kiitoksena”.²⁷⁸ Oksa käytti kokemustaan korostaakseen, että työläisen on kuuluttava omaan liittoonsa ja seuraansa. Sääniön Jäntevän jäsen nimimerkillä K kirjoittaa numerossa 9/1924, kutsuen vankileiriä “luurankotehtaaksi” ja pakkotyölaitoksen “opiksi”.²⁷⁹ Toveriaan J. Lindbergiä hän kuvailee kovapäiseksi, koska hän ei vielä toukokuussa 1924 ollut saanut vapautusta ja “täysoppineen paperia”. Vankileiristä siis saatiin vitsailla ja leiriä vähätellä huumorin keinoin. Samanlaisia seurojen korkeintaan muutaman sivun mittaisia historiakatsauksia riittää Työväen Urheilulehdessä runsaasti. Ne ilmentävät piiri- ja paikallistason toimijoiden kokemuksia sisällissodasta (toki näkemysten oli oltava toimituksen hyväksymissä rajoissa). Usein kerrottiin myös menehtyneistä tovereista vankileirillä olleiden lisäksi. Vastavia kertomuksia vankileirillä olleista tai siellä kuolleista julkaistiin esimerkiksi Porvoosta²⁸⁰, Mikkelistä²⁸¹, Porista²⁸², Kaarinasta²⁸³, Reposaaresta²⁸⁴, Maariassa²⁸⁵, Varkaudesta²⁸⁶ ja Töölöstä²⁸⁷. Myös toimituskunnan jäsenet kirjoittivat vankileirikokemuksista, esimerkiksi voimistelunopettaja Väinö Laherma kertoi voimistelukurssin opetuksesta kertovassa artikkelissaan oppilaastaan, joka kertoi eläneensä vankileirillä “sillin hännällä” pidemmän aikaa ja pahoitteli, että juuri kun oli oppimaisillaan syömättä elämään, hänet ajettiin pois, mutta pystyvänsä elämään kuukauden ilman ruokaa milloin vain.²⁸⁸

Suurin mielenilmaisu vankileirejä kohtaan Työväen Urheilulehdessä oli 1. joulukuuta 1919 julkaistu numeron 17-18/1919 jouluntoivotus, johon koottiin “joulutervehdys vankileireiltä 3000 vangitun työläisurheilijan luettelo nimineen.”²⁸⁹ Tervehdyksellä oli mittaa 12 sivua. Joulutervehdykseen on myös merkitty jokainen nimi oman seuransa alle. Näin listaus käy eräänlaisesta sisällissodan vankien matrikelista, jossa havainnollistettiin työväenliikkeen uhrin suuruutta ja yhteiskunnallisen tilanteen kohutuuttomuutta.

²⁷⁸ Työväen Urheilulehti 1/1920, 13.

²⁷⁹ Työväen Urheilulehti 9/1924, 16.

²⁸⁰ Työväen Urheilulehti 4/1923, 7–8.

²⁸¹ Työväen Urheilulehti 9/1922, 10.

²⁸² Työväen Urheilulehti 19/1922, 4–5.

²⁸³ Työväen Urheilulehti 10/1923, 6.

²⁸⁴ Työväen Urheilulehti 19/1922, 14.

²⁸⁵ Työväen Urheilulehti 10/1923, 8.

²⁸⁶ Työväen Urheilulehti 18/1920, 6.

²⁸⁷ Työväen Urheilulehti 1/1922, 7.

²⁸⁸ Työväen Urheilulehti 9/1920, 6.

²⁸⁹ Työväen Urheilulehti 17–18/1919, 27–38.

Työväen Urheilulehden toimittaja ja Työväen Urheiluliiton toimija, vasemmistososialisti Emil Tuomi kirjoitti urheilijasta, joka saavutti syrjäisessä sijainnissa maailmanennätyksen, mutta koska hänen todistajinaan oli vasta vankileireiltä päässeet ja kansalaisoikeutensa menettäneet toverit, ei ennätystä voitane merkitä “rekordirekisteriin”.²⁹⁰ Kirjoituksessaan hän viittasi sisällissotaan osallistuneiden työläisten olleen nälkäkuoleman ja itsesäilytysvaiston pakottamia, kun heitä ajetaan ja teurastetaan kuin metsän riistaa. Itse kirjoitus on selkeästi mielikuvituksen tuotetta, mutta kuvastaa työväenluokan kokemusta vankileireiltä. Kertomuksessa tovereiden kohtalo motivoi työväen urheilijan entistä kovempiin saavutuksiin juoksuradalla.

Vankileirejä käsiteltiin myös muissa lyhytkertomuksissa. Esimerkiksi työväen kirjailija Kaarlo Vallin kertomuksessa “päämäärä” päähenkilö Juhani päätyi vankileirille osallistuttuaan sotaan punaisten puolella.²⁹¹ Nimimerkki Happy kirjoitti lehden numerossa 20/1920 kieltolain merkityksestä artikkelissaan “kaksi tärkeätä asiaa”.²⁹² Kirjoittaja kuvaili “meidän miehemme” katsoneen kuolemaa silmästä silmään ja kestäneen vankileirien kauhut, sekä selvinneen kaikesta kunnialla. 1918 vuoden tapahtumien “kunnialla selvittämisen” jälkeen hän sanoo olleen häpeällistä, että työväestö rikkoi itsensä aikaansaamaa kieltolakia. Alkoholinkäytön vertaaminen sisällissotaan ja vankileireihin on retorinen keino, mutta sen käyttö paljastaa osan Työväen Urheilulehden lukijoista suhtautuneen, kirjoittajan tapaan, kokemuksista selviämiseen miehekkäänä tekona.

Sisällissodan vankileirit käsitetään Työväen Urheilulehdessä julkaistuissa kirjoituksissa jonkinlaisena vahinkona, johon ajaututtiin vääjäämättä, ja joka koetteli työväenliikettä ja sen miehiä, kuitenkin niin, että siitä selvitettiin kunniallisesti. Työväenliikkeen urheiluseurojen lyhyissä, korkeintaan muutaman sivun mittaisissa historiikeissa sisällissotaa, vankileirejä sekä menehtyneitä jäseniä kuvattiin lähes poikkeuksetta, jos paikkakunta oli ollut osallisena sodan tapahtumissa. Myös Suomen sodanjälkeisen yhteiskunnan työväenliikkeeseen kohdistama kontrolli mainittiin säännönmukaisesti osastojen toimintaa ja toiminnan elvyttämistä häirinneenä piirteenä, mikä myös tutkimuskirjallisuudessa tuodaan esille.²⁹³ Vankileireille joutuneita työväenliikkeen urheilijoita kuvailtiin ihannetapauksessa olleen innokkaita auttamaan muita ja järjestämään liikunnallista aktiviteettia leirien arkea piristämään. Työväen Urheilulehti kykeni nostamaan esiin työväenliikkeen miesten traumaattisista vankileirikokemuksista myös ihanteita. Lehden palstoilla toveruus, iloisuus, innokkuus, kannustaminen, kilpailunhalu ja sitkeys nousivat miehisyysihanteiksi vankileirien rajoittavassa arjessa. Vankileireistä puhuttaessa käytettiin

²⁹⁰ Työväen Urheilulehti, 17–18/1919, 21–22.

²⁹¹ Työväen Urheilulehti, 24–25/1923, 37–39.

²⁹² Työväen Urheilulehti 20/1920, 6–7.

²⁹³ Esim. Enbom et. al. 2020, 10; Tikka 2020, 28; Aatsinki 2020, 81.

tehokeinona usein huumoria, jolla pehmennettiin leirien kovasta arjesta kertovia tarinoita, sekä sisällissotaan johtaneita syitä. Myös sarkasmia käytettiin kuvatessa leirien ankaria oloja, etenkin nälkää.

Leena Laineen mukaan sodan jälkiä TUL:n toiminnassa ei näkynyt.²⁹⁴ Työväen Urheilulehden sivuilla maininnat sisällissodasta ja vankileireistä sekä urheilutoiminnan jatkamisen vaikeudesta sen sijaan olivat enemmän sääntö kuin poikkeus. Ensimmäinen vankileirikuvaus julkaistiin jo maaliskuun kolmas päivä lehden numerossa 2/1919, jossa leirin oloja käsiteltiin hyvinkin raadollisesti. Työväen Urheilulehden julkaisutoiminnassa annettu kuva ei välttämättä vastaa Työväen Urheiluliiton konkreettista paikallistason toimintaa. TUL:n rakenne oli kolmiportainen, kerroksellisuus saattoi synnyttää eri tasoille toisistaan poikkeavia työväenkulttuurin tulkintoja ja toimintoja. Työväenkulttuurin tutkimuksessa käytetty kolmiportaista jakoa voidaan käyttää selittämään Laineen mahdollisesti paikallistasolla havaitsemaa vaikenemistä, joka tapahtui *kansan kulttuurin* parissa kun taas Työväen Urheilulehti heijasteli *johdajien ja liikkeen kulttuuria*, ja tämän kulttuurin kautta peilautuvaa käsitystä sisällissodasta.²⁹⁵ Siitä ei ole viitteitä tutkimuskirjallisuudessa tai aineistossa, että TUL:n näkemykset erityisesti sisällissodasta olisivat eriytyneet johto- ja paikallistasolla ennen 1925 alkaneita puoluepoliittisia erimielisyyksiä²⁹⁶, sekä 1927 tapahtunutta TUL:n ja Työväen Urheilulehden äänenkannattajasuhteen katkeamista²⁹⁷ tai sosialidemokraattien suorittamaa TUL:n haltuunottoa.²⁹⁸

Työväen Urheilulehden sivuilla annettiin esimerkillisen työväen urheilijan malli myös kertomusten voimin. Esimerkiksi Kaarlo Valli kirjoitti lyhytkertomuksessaan tehdastyöläisestä nimeltä Antero, joka oli erinomainen 3 mailin ja 5000 metrin juoksija, niittäen jopa kansainvälistä mainetta, ja täten joutuen värvärien piirittämäksi. Antero kieltäytyy liiton vaihtamisesta, vaikka hänelle tarjotaan taloudellisesti turvattua tulevaisuutta ja helppotöistä työpaikkaa. Anteron kieltäytymisen syynä olivat toverit, joita ei voi vaihtaa ja hänen isänsä, jonka valkoiset olivat sisällissodassa murhanneet. “Punaisuus ei muutu valkoiseksi, käytettäköönpä siinä miten kallista saippuaa tahansa”. Kirjoituksessa tuotiin selkeästi esille ihanne työväenluokan urheilijasta, joka pitäytyy ammatissaan eikä haikaile kunniaa tai mainetta työväenliikkeen ulkopuolella.

Työväen Urheilulehdessä punaisuus näyttäytyi kahden eri jakson aikana: sisällissodan aikaisen, sekä sen jälkeisen virallisenä äänenkannattajana toimimisen jaksossa. Sisällissodan aikana lehdessä luotiin

²⁹⁴ Laine 2000, 42.

²⁹⁵ Itkonen et. al. 2019, 33.

²⁹⁶ Hentilä 1982, 194.

²⁹⁷ Hentilä 1982, 196.

²⁹⁸ Hentilä 1982, 204–205.

omien ihanteiden tuottamisen sijaan ahkerasti viholliskuvaa verenhimoisesta, militaristisesta, epäsi-
veellisestä, raivokkaasta ja kontrollointiin kykenemättömästä valkoisesta puolesta, joka ei kyennyt sa-
manlaiseen aatteellisuuteen kuin punainen puoli. Punaiset kuvattiin vapaustaistelijoiksi, sankareiksi,
martyyreiksi ja uhreiksi, jotka suuremman aatteen ajamina ja työväenluokan puolesta osallistuivat
oikeutettuun sotaan olosuhteiden pakottamina. Punaisen työväenluokan soturi kuvattiin ihanteellisim-
millaan ihmisoikeuksia kunnioittavana, hyvin käyttäytyvänä ja harkitsevaisena. Sisällissodan aikai-
sissa kuolinilmoituksissa uhrien kerrottiin olleen luokkatietoisia, aktiivisia, kannustavia ja innokkaita
urheilijoita ja pidettyjä tovereita, jotka eivät taistellessa vaikertaneet tai valittaneet.

Sodan jälkeen virallisena äänenkannattajana toimimisen jaksolla kerrotuista vankileirikuvauksista si-
sällissodassa piirtyy kuva nälässä pidetyistä punaisista tai punaisiksi leimatuista miehistä, jotka on
alistettu valkoisten mielivallan alle. Erityisesti vankileirikuvauksiin liittyy huumori, jota ei aiempiin
sisällissotaa käsitelleisiin kirjoituksiin liittynyt. Vankileireistä kerrotaan niin tarinoissa, kuin lyhyissä
seurahistoriikeissa. Sisällissodan aikaisissa kuvauksissa miesihanteeksi nousi tiedostava punainen työ-
läinen, joka osallistuu harkiten ja olosuhteiden pakottamana sisällissotaan antamaan omaa uhriaan,
aatteellisessa taistelussa työväenluokan puolesta. Sodan jälkeen ihanteen sävy oli aivan toisenlainen,
ihanteeksi nousi valkoisten vankileirijärjestelmästä ja yhteiskunnallista kontrollista selviytyvä työläi-
nen, joka kykenee suhtautumaan omiin kokemuksiinsa huumorilla. Vankileirit olivat eräänlainen koe-
tinkivi, josta työläismies selviytyi, kuitenkin kannustaen, innostaen ja tukien tovereitaan. Sitkeys, to-
veruus, iloisuus, innokkuus ja kilpailunhalu nousivat näiden kertomusten ihanteiksi miehelle. Tove-
rien kohtalo taas motivoi työväenliikkeeseen kuuluvaa miestä urheilemaan entistä enemmän ja osallis-
tumaan hiljaiseen luokkataisteluun, kuitenkin suoraan vastustamatta valkoisen puolen sanelemaa yh-
teiskuntajärjestystä.

2.7 Raittius

Raittiuskasvatus oli Työväen Urheilulehdessä kuten työväenliikkeessäkin tärkeä ja puhututtanut
aihe.²⁹⁹ Suomalaiseen urheilusankaruuteen kuului poliittiseen katsantokantaan katsomatta raittius.³⁰⁰
Osaltaan raittiuden merkitykseen varmasti herätteli runsas alkoholinkäyttö, joka ilmeni myös Työväen
Urheilulehden sivuilla. Osana työväen urheiluliikkeen *kansan kulttuuria* vaikuttaa olleen *liikkeen ja*
johdon kulttuurista poikkeava alkoholinkulutus ja raittiuskäsitys. Lehden sivuilla alkoholinkulutusta
ei puolusteltu. Varoittavia esimerkkejä annettiin runsaasti, mikä omalta osaltaan kertoo ongelman

²⁹⁹ Tommila 1993 239; Hentilä 1982, 64–65.

³⁰⁰ Vares 1997, 206.

suuruudesta työväen urheiluliikkeessä. Myös suojeluskunnissa raittiusaatetta kannatettiin.³⁰¹ Työväen Urheilulehden toimituskunnasta Väinö Laherma ja Vilhelm Kostiainen olivat molemmat innokkaita raittiusaatteen puolestapuhujia.³⁰² Työväen Urheiluliiton liittoneuvosto otti käyttöön 1923 kurinpitorekisterin, johon päätyminen syynä oli useimmiten osallistuminen porvarilliseen toimintaan tai kieltolakirikkomus.³⁰³ Raittiuden puolesta puhuttiin myös kansainvälisesti, esimerkiksi saksalaisesta työväen urheilulehdestä suomennetussa artikkelissa ”urheilijan kymmenen käskyä”, käsketään työväen urheilijaa tuntemaan ruumis ja kehittämään sitä terveeksi urheilemalla monipuolisesti, olemaan nöyrä, avulias, voimakas, notkea ja raitis.³⁰⁴

Raittiutta julistettiin Työväen Urheilulehden sivuilla myös omin voimin. Numerossa 18/1922 julkaistiin Helsingin piirikunnan syyskokoukselle alustus, sen ”merkittävyyden” takia. Alkuperäisestä kirjoittajasta ei ole tietoa.³⁰⁵ Kirjoituksessa kerrottiin, että raittiuden tulisi olla itsestäänselvyys urheiluvälille, mutta urheiluväki suhtautui siihen kylmästi ja välinpitämättömästi, aivan kuin heitä eivät aiemmin tehdyt päätökset velvoittaisikaan. Kirjoituksessa osoitettiin urheilijalle vaadittavien ominaisuuksien, kuten henkisen ja ruumiillisen voiman, olevan ristiriidassa alkoholinkäytön kanssa. Alkoholinkäyttö nähdään myös työväenluokan aatteen vastaiseksi. Alkoholinkäytön nähtiin uhkaavan koko Työväen Urheiluliiton tekemän työn merkitystä. Kirjoituksessa vaadittiin tiukkoja rankaisutoimenpiteitä kieltolakia rikkovia henkilöitä kohtaan seurojen toimesta. Kirjoituksessa viitattiin myös Kuopion liittokokoukseen, jossa raittiuspäättös TUL:ia koskien oli tehty.

Artikkelissa ”pilkkeitä syrjästäkatsojan näkökulmaan” nimimerkki Syrjästäkatsoja kertoi raittiuden niin alkoholista kuin tupakasta olevan kulmakivi työväen voimisteluseurojen työssä.³⁰⁶ Nimimerkki Kuivaoja lehden numerossa 2/1923 otsikolla ”olemmeko henkisesti rappeutuneet vai onko kuri järjestyksissämme koventunut?”, todettiin jäsenten erottamisuuksien takana olevan poikkeuksesta alkoholi ja kieltolain rikkominen.³⁰⁷ Kirjoittaja piti alkoholinkäyttäjää heikkoluontoisina ja toteaa myös kurinpidon voivan kohdistua vaikutusvaltaiseenkin jäseneseen, mutta totesi ettei aseman tule olla esteenä rankaisun suhteen. Tavoitteena Kuivaojalla oli raitis ja ruumiillisesti voimakas työväenluokka.

³⁰¹ Vasara 1997, 54–55, 152; Klemola 1997. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu.

³⁰² Hentilä, Seppo: Laherma, Väinö. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu; Hentilä, Seppo: Kostiainen, Vilhelm Johan. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu

³⁰³ Hentilä 1982, 104.

³⁰⁴ Työväen Urheilulehti 20/1923, 13.

³⁰⁵ Työväen Urheilulehti 18/1922, 4–5.

³⁰⁶ Työväen Urheilulehti 2/1919, 7–9.

³⁰⁷ Työväen Urheilulehti 2/1923, 4.

Työväen Urheilulehden ulkopuolella otettiin kantaa raittiuteen työväestön parissa. Suomen Urheilulehdessä levitettiin uutisia huonosti käyttäytyvistä työväen urheilijoista. Artikkelissaan ”kuuluuko urheilijain yksityiselämän valvonta urheiluseuroille” Suomen Urheilulehden toimittaja Toivo Aro kertoi urheilijan taskusta pudonneesta pirtupullosta. Aro vihjasi kirjoituksessaan, että etenkin työväentaloissa tapahtuu hoipertelua ja humalassa esiintymistä urheilutapahtumien yhteydessä. Aro myös peräänkuulutti urheiluseuran ja yhteisön velvollisuutta laittaa epäiltyä ”häpeämään” käytöstään. Aro kyselee myös ”toverikurin” perään.³⁰⁸ Kyseessä on tässä tapauksessa myös ylemmän valtaapitävän miehisyyden hyökkäämisenä marginaalisemman, työväenluokkaisen mieheyden kustannuksella.³⁰⁹ Toivo Aro jatkoi myös samalla linjalla Suomen Urheilulehden seuraavassa numerossa, jossa hän nosti esiin väitetysti denaturoitua spritiä nauttineen urheilijan kuoleman. Aro syytti kuolemasta myös vainajan huonoja tovereita, jotka eivät onnistuneet estämään tapahtunutta, käyttämällä ”toverikuria tätä siveellisen ryhtinsä ja kansalaiskuntonsa menettänyttä seuransa jäsentä kohtaan”. Vielä lopuksi hän totesi, että kyseessä on ”henkinen ala-arvoisuus ja urheilijoiden joukosta on karsittava kaikki mädännäisyys.” Lopuksi hän ehdotti, että urheilijoilta on odotettava tahratonta kansalaiskuntoa.³¹⁰

Holhoava ote suomalaisesta työväestä tulee esiin myös Suomen Urheilulehden pääkirjoituksessa 1. kesäkuuta 1917, jossa Lauri Pihkala pohti 8-tuntisen työpäivän vaikutuksia. Työpäivän lyheneminen nähtiin väliaikaisena taantumuksena työväen siveellisissä olosuhteissa siksi, että se ”suurentaa jokaiselle joutilaisuuden vaaroja”.³¹¹ Lauri Pihkala käsitteli 20. joulukuuta 1917 pääkirjoituksessaan ”Jyryläisiä huligaaneja”. Jyry on helsinkiläinen työväen urheiluseura. Pihkala totesi ”ettei mies – jos selaista nyt voi mieheksi sanoa”, asetu kansanvapautta vastaan, tai näin toimiessaan ansaitsee tulla kututuksi huligaaniksi. Kirjoituksessaan Pihkala totesi oletetun jyryläisen, eli työväen liikkeen urheilijan, olevan paitsi huligaani, myös lapseton, suvuton ja toveriton, vailla seuraansa. Kirjoitus aiheutti Työväen Urheilulehdessä melkoisen vastareaktion, ja yhdessä Pihkalan muun vuoden 1917 aikaisen toiminnan kanssa, teki hänestä ehdottomasti vastustetuimman henkilön Työväen Urheilulehden palstoilla.

Raittiusaatteesta puhuttiin paitsi ihannetta vaalivissa luokkateoreettisissa kirjoituksissa, myös konkreettisten varoittavien esimerkkien suhteen. Lehden kuvittaja ja toimituskunnan jäsen Ola Fogelberg kirjoitti lehden kymmenennessä numerossa vuonna 1917 otsikolla ”urheilijat, missä ylpeys?” Helsingin työväentalon juhlasalissa vietetystä urheilujuhlasta, jonne palkintoja vastaanottavat urheilijat

³⁰⁸ Suomen Urheilulehti 51/1917, 4.

³⁰⁹ Juvonen, Rossi, Saresma 2012, 131–132; Jokinen et. al. 2019, 130–131.

³¹⁰ Suomen Urheilulehti 52/1917, 6.

³¹¹ Suomen Urheilulehti 35/1917, 5.

saapuivat silmännähdessä humalassa, “katse velto ja hämärä, posket vihreänkalpeat – kävely ei luonnollinen”.³¹² Fogelberg kuvaa urheilijoiden herättäneen hämmentyneitä katseita ja tunteita. Hän nimitti urheilijoita sairaiksi, jotka muutama tunti sitten kisasivat ylpeinä voitosta viimeisiin voimiin asti. Lopuksi hän kehotti urheilijoita häpeämään. Kirjoituksessaan Fogelberg kohdistaa tehokkaasti sanansa suoraan lukijalle puhuessaan *sinusta*, joka “pilaat ruumiisi ja maineesi kykenemättä hallitsemaan veltoa tahtoasi ja esiinnyt tilassa, joka on häpeä miehelle, vielä enemmän urheilijalle”. Tehokeinona kirjoituksessa hän käytti sanaa *sinä* vielä kolme kertaa.

Tunnepitoinen kirjoitus oli tyypiltään ohjaileva ja toi näkyviin kirjoituksen valtasuhteen: Fogelberg ei ehdota, vaan hän käski toimimaan tietyllä tavalla ja tuomitsi väärin käyttäytyneet urheilijat.³¹³ Fogelberg myös suoraan ilmaisi millaista toimintaa hän pitää miehekkäänä ja millaista ei. Epämiehekkästä oli urheilijan saavutuksiin kykenevän ruumiin pilaaminen ja saattaminen alkoholin vaikutuksen alaiseksi, kykenemättömyys hallita omaa kehoaan, velto tahto ja häpeämättömyys omasta toiminnasta. Ihanteelliseksi hän nimeää kilpailunhalun, kyvyn hallita ruumista täydellisesti, ja tietysti raittiuden.

Fogelbergin kirjoitusta muisteltiin vielä kuuden vuoden päästä lehden pääkirjoituksessa “luja kuri ja voimakas omanarvontunto esille”, jossa nimimerkki Väinö-Kustaa eli toimituksen jäsen Väinö Lähteinen, kirjoitti ajan muuttuneen tuosta kirjoituksesta, sillä vuonna 1923 raittiita huippu-urheilijoita oli lähes mahdoton löytää.³¹⁴ Lähteinen kertoi raittiusseuran esimiehen tuntevan jo alkoholin hajusta, kun urheiluväki oli kokoontunut iltaman pitoon. Hän totesi myös raittiusseuralaisten osallistuvan juomiseen ja vaikenemisen kulttuurin peittelevän toimintaa. Alkoholin hän näki rapauttavan toverihengensä alaisena puhuttavan “pahan ja roskan” johdosta. Kirjoituksessa nähtiin raittius jopa työväenliikkeen urheilijoiden menestystä ensisijaisempaan, eikä muutaman “huippukyvyksen menetys” Lähteisen mukaan saa merkitä mitään.

1917 julkaistiin myös numerossa 20 pääkirjoituksena nimimerkki Teräskynän “urheilijat ja työläiset, karttakaa myrkkyaaineita!”.³¹⁵ Kirjoittaja on samoilla asteilla ehdottomuudessa kuin toimituskunta alkoholin suhteen, nimeten sen vaarallisimmaksi viholliseksi. Hän epäili kansan menettäneen perin pohjin siveellisyytensä ja tahdonlujutensa. Ala- ja yläluokan erona hän näki yläluokan osaavan hävetä ja peitellä paheitaan alkoholiin liittyen. Alkoholin aiheuttamaa lihavuutta hän näki ihannoitavan ja

³¹² Työväen Urheilulehti 10/1917, 1–2.

³¹³ Mäntynen, Pietikäinen 2009, 51.

³¹⁴ Työväen Urheilulehti 17/1923, 2–3.

³¹⁵ Työväen Urheilulehti 20/1917, 2.

kunnioitettavan hyvinvoinnin ja voiman ilmentymänä. Myös tupakkaa kirjoittaja piti myrkkyaaineena, puhuen siitä pojannappuloillakin esiintyvänä miehuuden merkkinä, sillä “eihän sitä enää miehenäkään pidetä, joka ei osaa tupakkaa polttaa”. Hän näki urheilijat nimenomaan esimerkkinä muille, joiden pitäisi pysytellä erossa tupakasta, vaikka todellisuudessa useat urheilijat kisaavatkin tupakkaa suussaan poltellen. Kirjoittaja tiedosti haitallisen miehuuden ilmenemisen tupakanpolttamisen muodossa, ja pyrki horjuttamaan sitä esittämällä raittiuden kunniallisena ja urheilijalle välttämättömänä ominaisuutena, kun taas pähteiden ja urheilun yhdistämistä hän piti häpeällisinä.

Tupakkaa vastustettiin Työväen Urheilulehdessä vähemmän kuin alkoholia, sen vaikutuksia ei mielletty yhtä pahoina. Tupakkaa myös mainostettiin lehdessä säännöllisesti. Työväen Urheilulehdessä mainostettiin Oiva-savukkeita, Työmies-savukkeita, Kruunuhaan Sikaariliikettä, Alkion Tupakka-kauppaa ja Fennia-savukkeita. Toisinaan lehden taitto aiheutti kiusallisia tilanteita, kuten numerossa 5/1918 sivulla 4, jossa on toimituksen kehoitus “älä turmele terveyttäsi tupakalla eikä väkijuomilla!”, jonka alla on välittömästi Oiva-savukkeiden mainos.³¹⁶

Työväen Urheilulehdessä otettiin kantaa pähteisiin myös neutraaleilla, lääketieteeseen tukeutuvilla näkökulmilla. Työväen Urheilulehdessä julkaistiin artikkeli “tarvitseeko ihmisruumis alkoholia?” jossa vastattiin kysymykseen kolmea lääketieteen asiantuntijaa sekä Hippokratesta siteeraten. Alkoholia pidettiin kirjoituksessa huonoksi ihmiselle, ja sen esitettiin katoavan yksinkertaista luonnonmukaista elämäntapaa ja ravintoa noudattamalla.³¹⁷ Tiedettä sivusi myös nimimerkki O. P., joka kirjoituksessaan “perinnöllisyys” totesi yksittäisen perheenjäsenen alkoholinkäytön johtavan jopa koko perheen rikollisuuteen.³¹⁸ Kirjoittajan mukaan juovuksissa siitetyistä lapsista tulee langettavatautisia, heikkolahjaisia tai tylsämielisiä, sekä henkisten kykyjen puutetta omaavia ja heikko-aistisia. Eugeniikkaa henkivä kirjoitus kertoi ainoastaan terveiden ja elämänhaluisten harrastavan urheilua, ei sairaiden tai “väärän kulttuurin pilanneet, joiden luonnolliset vaistot ovat kuolleet”. Perustelujen avuksi otettiin myös filosofi Diogenes antiikin Kreikasta. Tieteeseen vedottiin myös lehden numerossa 24/1922, jossa kerrottiin saksalaisen urheilulääkäri Herbert Herxheimerin kokeista alkoholin vaikutuksesta urheilukykyyn. Tulosten valossa alkoholista pidättäytyminen nähtiin välttämättömänä urheilijalle.³¹⁹

Urheilutoimittaja ja toimituskunnan jäsen Eero A. Pulli kirjoitti Työväen Urheilulehden artikkelissaan

³¹⁶ Työväen Urheilulehti 5/1918, 4.

³¹⁷ Työväen Urheilulehti 9/1922, 6–7.

³¹⁸ Työväen Urheilulehti 8/19250, 12–13.

³¹⁹ Työväen Urheilulehti 240/1924, 12.

1/1925, että myös työväen urheilijoiden joukosta löytyy “puoliammattilaisjuoppoja”. Kirjoituksessaan hän vetosi työläisurheilijaan, joka on saanut kehonsa viritettyä urheilun vaatimalle tasolle, olemaan raittiuden etujoukoissa. Alkoholista naukaileva urheilija on Pullin mukaan perin pohjin nolattu ja tekee pilkkaa itsestään. Pulli argumentoi alkoholia käyttävän urheilijan olevan naurettava ja aasimainen. Hän mainitsi myös esimerkillisiä raittiita urheilijoita kuten Hannes Kolehmainen, Paavo Nurmen, Ville Kyrösen ja Robert Oksan. Lopuksi Pulli vetosi urheilijaan hänen kisakuntonsa puolesta, sekä tieteen ja käytännön puhuvan alkoholinkäyttöä vastaan. Kirjoitus edustaa selkeästi argumentoivaa tekstityyppiä³²⁰. Pullin vetoaminen tunnettuihin urheilijoihin on mielenkiintoista. Paavo Nurmi ja etenkin Hannes Kolehmainen olivat kirjoituksen aikaan vuonna 1925 jo entisiä työväenliikkeen urheilijoita, mutta silti heillä nähtiin olevan paljon painoarvoa Työväen Urheilulehden lukijoihin heidän ollessaan käyttökelpoisia raittiusaatteen puolustamisessa. Etenkin Hannes Kolehmainen oli tunnettu raittiudesta.³²¹

Eero A. Pulli kunnostautui raittiusaatteen puolustajana myös lehden numerossa 8/1925 kirjoituksessa “alkavatko “olutkulttuurin” varjopuolek selvitä?”, jossa hän totesi ylenpalttisen alkoholinkäytön olevan ominaista niin saksalaiselle aatelistolle kuin papistolle, aina Martti Lutheria myöten.³²² Pulli siis vetoaa alkoholinkäytön olevan ylemmille luokille ominaista, eikä tätä kannattaisi työväenluokan harastaa sen enempää. Toimituskunnan jäsenistä myös Väinö Kostiainen nimimerkillään V. J. K. otti kantaa alkoholiin artikkelissaan “urheilu ja henkinen terveys” lehden numerossa 17-18/1919, sosiaalihygienian tai jopa eugeniikan muodossa.³²³ Hänen mukaansa sairaan ja raihnaisten ihmisten ajatukset ja hengentuotteet eivät ole täysipainoisia, eivätkä hänen lapsensa peri häneltä hyviä taipumuksia. Niinpä myös “rapajuoppojen” lapsista harvoin tulee muuta, kuin rikollisuuteen taipuvia yhteiskunnan hylkiöitä. Kostiaisen mukaan vain terveestä, puhtaasta ruumiista voi lähteä terveitä ajatuksia ja terveitä tekoja, ja vain terveet vanhemmat voivat jättää lapsilleen taipumuksen hyvään. Kostiainen asetti päämääräksi sopusuhtaisesti kehittyneen työläisluokan, joka pystyy muuttamaan “hullujenhuoneyhteiskunnan” järkevämmille ja siveellisemmille perusteille.

Raittiuden ohella siveyttä peräänkuulutti myös nimimerkki E. S:n kirjoituksessaan “en voi vaieta!”, jossa hän varoitti juopotteluun ja irstailuun antautumisesta.³²⁴ Kirjoittajan mukaan intohimolle antautuminen johtaa heikkouteen ulkopuolisia vihollisia vastaan. Tekstissä koetaan alkoholin siirtyneen

³²⁰ Mäntynen, Pietikäinen 2009, 51.

³²¹ Arponen 1996: Kolehmainen. Kansallisbiografia-verkkajulkaisu.

³²² Työväen Urheilulehti 8/1925, 6–7.

³²³ Työväen Urheilulehti 17–18/1919, 4.

³²⁴ Työväen Urheilulehti 2/1917, 2.

kieltolain myötä paheiden joukossa taka-alalle, mutta ”prostituutionin” vielä vaikuttavan voimakkaasti. Kirjoittaja syytti erityisesti naisten menettäneen siveellisen tarmonsä vastustaakseen muukalaisten taholta tehtyjä alentavia houkutusia. Muukalainen esitetään kadulla olevaksi, oletettavasti miespuoliseksi hahmoksi, joka ulkopuolelta tullessa ”viettelee naisiamme”. Kirjoituksessa myös korostettiin pakanallisten sivistyskansojen lopulta himoissaan antautuneen irstailuun ja juopotteluun, joka saattoi heidät ulkopuolelta tulleiden vihollisten ”yliherruuteen”. Kevytmielisten viettien tyydyttämisen sijaan kirjoittaja ohjaisi nuoret vapaa-ajallaan voimistelemaan ja urheilemaan sekä lukemaan, jotta työväenluokka voisi selviytyä voittajana taistelussa sortajiaan vastaan.

Vuonna 1920 Punaisen Urheiluinternationaalin liittouhlaan/työväen olympiajuhlaan suuntautuneen matkan jälkeen Työväen Urheilulehdessä virisi keskustelua suomalaisten alkoholinkäytöstä. Kuvittaja ja toimituskunnan jäsen Ola Fogelberg kirjoitti matkakertomuksessaan suomalaisten menestyksen olleen niin vahvaa, että paikalliset ihmettelivät kysellen syitä siihen. Fogelberg vastasi syyn olleen maidonjuonti, vähäinen alkoholinkäyttö, vähäinen juhliminen sekä vähäinen makkaransyönti.³²⁵ Voimistelunopettaja ja toimituskunnan jäsen Väinö Laherma taas omassa matkakertomuksessaan ”jälkisatoa Frankfurtin olympialaisissa” moittii suomalaisten osallistujien alkoholinkäytön olleen liiallista ja liiton maineelle vahingollista. Laherman mukaan jokaisen olympiamiehen tulisi ymmärtää raittiuden päälle, suorastaan itsestäänselvytenä.

Myöhemmin nimimerkki Kapu selitteli alkoholin nauttimista sillä, että saksalainen ja tsekkiläinen ruoka oli ollut ylettömän suolaista, eikä missään tarjoiltu oluen lisäksi kuin kitkerää ”terveysvettä” ja vielä kitkerämpää olutta.³²⁶ Aluksi matkalla olijat ajattelivat olla juomatta ollenkaan, mutta kesän auringon ja irvistelyä aiheuttavan suolamäärän johdosta olisi tarvittu ”ylenluonnollisia raittiusperiaatteita” kieltäytyäkseen juomasta olutta, joka toki kirjoittajan mielestä oli epämieluisaa juoda. Kapu kirjoitti Suomen kansan olevan kuitenkin raitista verrattuna saksalaisiin. Hän arveli osan lukijoista tehneen päätelmän, että ”me praagilaiset olemme menneitä miehiä, ulospotkittavia, raittiutta ja hyviä tapoja rikkoneita lurjuksia” ja pyytää pidättäytymään tällaisesta tuomiosta, sillä ”pyydämme kysyä, kukas meistä oli päissään, häh?”. Hän toivotti kritisoijat tervetulleeksi koittamaan tsekkiläisiä kisoja kahdeksi viikoksi, ja uskoo mielen oluenjuonnin suhteen muuttuvan. Matkakertomuksissa keskusteltiin muutenkin alkoholista. ”Painijamme Saksanmatkalta” kertomuksessa Väinö Kostiainen kertoi, että matkan onnistuminen oli raittiuden ansiota, sillä koko matkalla ei tartuttu edes olutlasiin.

³²⁵ Työväen Urheilulehti 9/1925, 5–6.

³²⁶ Työväen Urheilulehti 12/1922, 25–26.

Ainoastaan pari poikaa oli kilpailujen jälkeen “ottanut pienen humalan”.³²⁷

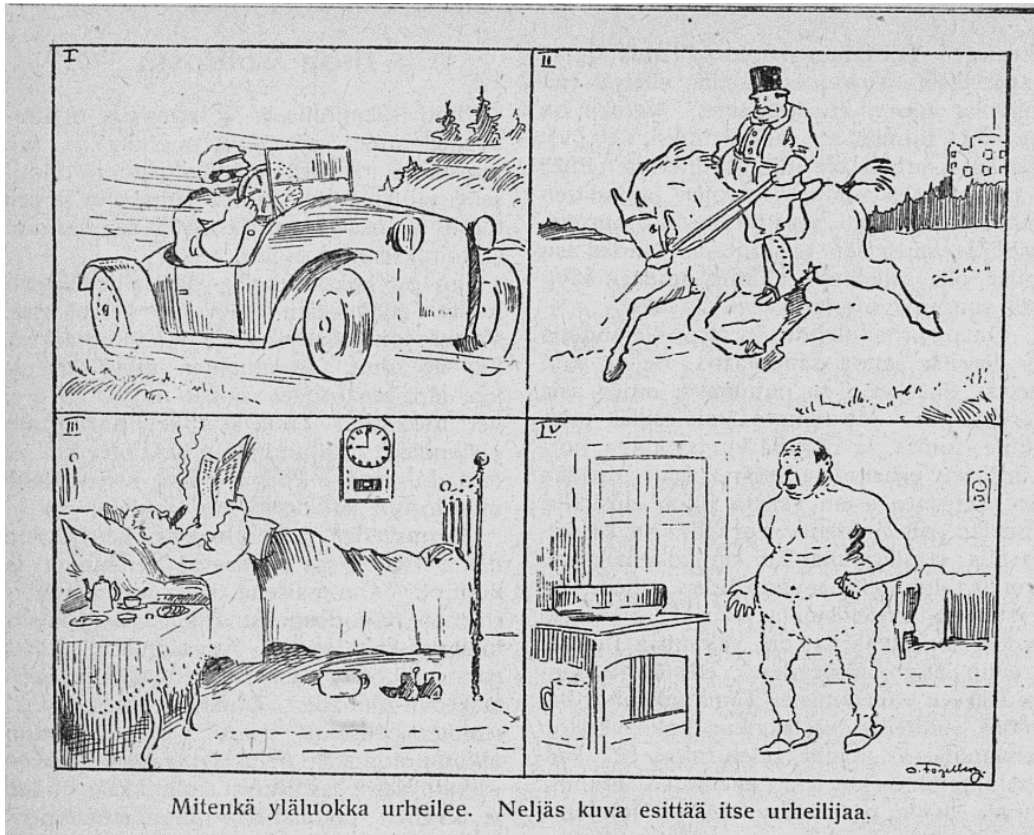
Työväen Urheilulehden palstoilla olympialaiskysymyksen ja luokkataistelun lisäksi eniten puhuttanut aihe oli ehdottomasti raittius ensi sijassa alkoholista, mutta myös tupakasta. Kieltolain rikkominen oli porvarilliseen urheilutoimintaan osallistumisen lisäksi eniten rikottuja Työväen Urheiluliiton 1923 käyttöönottamien kurinpitorekisterin rikkomuksia, joten valistustyö vaikutti tulleen tarpeeseen. Alkoholiiin liittyviä väärinkäytöksiä raportoitiin toimituskunnan taholta heti lehden perustamisesta lähtien 1917. Alkoholien käytöstä käytettiin monia eri ilmaisuja ja synonyymejä, kuten rapa- ja puoliammattilaisjuoppous, sairaus, heikkoluontoisuus tai rappeutuneisuus. Lähes koko toimituskunta osallistui raittisuuden puolesta puhumiseen ja sävy oli useimmiten yhtä kova, kuin luokkataistelusta ja loikkareista puhuttaessa. Lehdessä esitetyt konkreettiset huomiot alkoholinkäytöstä kertovat, että alkoholien käyttö oli työväen urheiluliikkeen piirissä yleistä. Kirjoitusten perusteella sitä myös peiteltiin ja siitä vaiettiin, eikä poikkeuksellista ollut raittiusliikkeenkään parissa tapahtunut alkoholinkäyttö.

Lehdessä julkaistujen tekstien perusteella voidaan nähdä ihanteet, joita työväenliikkeen miehelle pyrittiin luomaan. Ihanteeksi nousi ehdottomasti raittius, niin alkoholista kuin tupakastakin. Raittisuuden tuli olla itsestäänselvyys työväen urheilijalle. Ihanteellinen urheilija oli raittiin lisäksi kilpailunhaluinen, kurinalainen, omanarvontuntoinen, omasi ruumiin täydellisen hallinnan ja oli muutenkin siveellinen. Epäihanteelliseen urheilijaan yhdistettiin paljon enemmän piirteitä kuin ihanteelliseen. Urheilijan henkisen ja ruumiillisen kehittyneisyyden ja harjaantuneisuuden yhtälöön alkoholi oli Työväen Urheilulehdessä mahdoton sovittaa. Alkoholinkäyttäjistä luotiin kuvaa epämiehekkäänä, mielihaluille alttiina, veltona, käytöstään häpeämättömänä, urheilijan ruumiinsa pilaavana, siveettömänä, lihavana, rikollisena, heikkolahjaisena, tylsämielisenä, naurettavana, heikkomielisenä ja kelvottomana vanhempana.

Lehdessä myös tunnistettiin tupakoinnin rooli miehekkyyden rakentamisessa jo nuorilla pojilla, jota vastaan lehdessä synnyttiin miehisyyden diskurssia raittiista urheilijasta. Tupakointia vastaan ei ilmeisesti koko toimituskunnalla ollut samanlaista intoa kuin alkoholia vastaan, sillä tupakkatuotteita mainostettiin lehdessä säännöllisesti.

³²⁷ Työväen Urheilulehti 8/1921, 9.

3.7 Miehisuus Ola Fogelbergin pilakuvissa

Kuva 1.³²⁸

Ola Fogelbergin pilapiirroksissaan luotiin omanlaistaan kuvaa sekä työväen urheilijasta, että porvarillisesta urheilijasta. Jo lehden ensimmäisessä numerossa 0/1917 Fogelberg esitti parodian yläluokan urheilusta. Neljän kuvan sarjassa yläluokkainen urheilija ajaa autolla, ratsastaa hevosella, polttaa lehteä lukiessaan sängyssä sikaria sekä seisoo pelkissä alushousuissa. Kuvatekstissä lukee “mitenkä yläluokka urheilee”.³²⁹ Pilakuvassa yläluokkainen urheilija käyttää apuvälineitä ja lähinnä lukee, oletettavasti muiden urheilusta, hänen itsensä ollessa viimeisessä kuvassa kuvattuna lihavaksi.

Lehdessä 22–23/1917 Fogelberg on piirtänyt kaksi kuvaa kuvitukseksi itse kirjoittamaansa lyhyeen tarinaan “nappikauppias Sivelinin ensimmäinen jahtireissu.”³³⁰ Tarinassa nappikauppias Siveliniä huijataan osallistumaan jahtiin, kostona eräästä tarinassa nimeämättömästä asiasta. Hänet kuvataan pilakuvissa sekä tarinassa lihavaksi, kitsaaksi ja kömpelöksi. Selvästi sepitetyn tarinan päähenkilö Sivelinin ammatti voi hyvinkin olla tarkoitettu pilkaksi yleisesti yläluokkaisia kauppiaita kohtaan.

³²⁸ Työväen Urheilulehti 0/1917, 14. Tekijä Ola Fogelberg.

³²⁹ Työväen Urheilulehti 0/1917, 14.

³³⁰ Työväen Urheilulehti 22–23/1917, 10–12.

Lehdessä 4/1918 Fogelberg on kuvittanut painikilpailuja, joissa lihaksikkaaksi piirretty painitrikoihin sonnustautunut painija iskee päänsä salin pilariin ja kiroaa.³³¹ Numerossa 2/1919 Fogelberg ottaa kantaa Suomen Voimistelu Ja Urheiluliiton työläisurheilijoiden erottamispäätökseen.³³² Kuvassa lihava mies knalli päässä huiskii luudalla ja ovesta lentää luudan heilutuksen seurauksena häntä pienempiä ja laiempia henkilöitä. Nämä henkilöt olivat työläisurheilijoita, jotka SVUL erotti liitosta sisällissodan seurauksena.³³³ Seuraavassa numerossa 3/1919 jälleen kerran isokokoinen, lihava ja kaksoisleualla varustettu porvariurheilija kuvataan ensin lyömässä suurella puunuijalla toista urheilijaa päähän, “eiköhän se ole viimeinen hetkesi?” kuvatekstinä, syksylle 1918 otsikoituna.³³⁴ Seuraavassa kuvassa verisen lammikon päälle porvariurheilijan eteen on ilmestynyt viisihenkinen joukko häntä pienempiä urheilijoita, kuvatekstissä “mitä, tuollainenko seuraus siitä oli!” sekä ajoitus keväälle 1919. Pilakuvalla selvästi viitataan työväen urheiluliikkeen sinnikkyYTEEN, porvariurheilijan väkivaltaisuuteen sekä työläisurheilun suureen joukkoon, vastoinkäymisistä huolimatta.

Fogelbergin tarinassa “Herra Konkkaisten koiravaljakko” kuvataan ylipainoinen makkaratehtaan mestari Taavi Konkkainen, joka koittaa kouluttaa koirastaan rekikoiraa, tarttuen kuvassa sitä hännästä sekä koittaen houkutella toisessa kuvassa koiraa vetämään itseään. Tarinassa Konkkainen joutuu naurunalaiseksi ja päättyy lopulta juoksemaan koiransa perässä sen päästessä karkuun reen kanssa.³³⁵ Konkkainen kuvataan lihavan lisäksi laiskana, seikkailunhaluisena ja eläintä huonosti kohtelevana. Numerossa 1/1927 Fogelberg kuvitti “Kulassi Läskisen uintimatka” nimistä runoa.³³⁶ Läskinen kuvataan rikkaaksi ja lihavaksi mieheksi, joka saa kuulla uimisen laihduttavan. Uiminen ei kuitenkaan onnistu Läskisen nukahdettua rannalle, kunnes hyttysten ja paarmojen puremien myötä Läskinen herää viimein uimaan. Kotiin päästessään Läskinen söi ison aterian huomattuaan itsensä hoikemmaksi. Kuvituksessa Läskinen kuvataan sekä uintipuhissa paksun oloisena ja hikoilevana että ruoan ääressä tyytyväisenä.

Fogelberg kuvitti Jyryn painikilpailuista kertovan artikkelin lehdessä 2/1923.³³⁷ Siinä nyrkkeily-yleisö kuvattiin kamppailunjanoisina katsojina, jotka odottivat näkevänsä tyrmäyksiä ja paareilla vietäviä urheilijoita, mutta saivatkin vain kätteleviä ja omilla tolpillaan seisovia nyrkkeilijöitä, joskin kasvot

³³¹ Työväen Urheilulehti 4/1918, 6.

³³² Työväen Urheilulehti 2/1919, 16.

³³³ Hentilä 1982 66–68, 79–81.

³³⁴ Työväen Urheilulehti 3/1919, 10.

³³⁵ Työväen Urheilulehti 22–23/1920, 28–29.

³³⁶ Työväen Urheilulehti 1/1927, 32.

³³⁷ Työväen Urheilulehti 2/1923, 15.

tummaksi joko verestä tai mustelmista värjäytyneinä. Nyrkkeilijät kuvattiin sopuisiksi ja rehdeiksi.

Lehden numerossa 6/1923 pilakuvassa “Kulassi Pösölinin mäenlasku”, kuvattiin kuinka lyhyt ja ylipainoinen Pösölin päätti hypätä mäkeä suksilla, ja pudotessaan painui kasaan. “Maailmanmestari Suurenmoisen kilpailumatka” kuvakertomuksessa Fogelberg kertoi sarjakuvamaista tarinaa maailmanmestari Suurenmoisesta, joka lähtee kilpailumatkalle.³³⁸ Kuitenkin perille päästyään kilpailupaikkakunnalla annettu huomio suuren ilmoituksen ja monien toimittajien myötä saa hänet voimaan pahoin, jonka takia hän ei päässyt kilpailemaan. Sarjakuvassa korostetaan maailmanmestarin vaatimattomuutta, mutta toisaalta tehtiin huumoria kyvyttömyydestä kilpailla. Tarina ei kerro oliko suurenmoinen maailmanmestarina työväen vai porvariseuran kilpailija. Suurenmoinen hahmon nimenä antaa kertomukselle satiirisia piirteitä, ja voikin hyvin olla, että se oli tarkoitettu porvarileirin tähtiurheilijoiden tai loikkarien pilkaksi.

Fogelberg jatkoi nyrkkeilyn parissa Helsingin Työväen Nyrkkeilyklubin kisojen kuvituksen parissa numerossa 22/1923.³³⁹ Hän kuvasi erityisesti nyrkkeilijöiden sopupelimäisiä piirteitä kuvatekstillä “tyyllittelyä” jonka alla kaksi nyrkkeilijää hymyillen kiertää toisiaan. Kuvituksessa on myös pitkä rivi nyrkkeilijöitä ilmoittavansa luovutuksesta. Yleisö kuvattiin taas toimintaa ja suorastaan verenvuodattusta vaativiksi, yhden yleisön jäsenen odottaessa sangot kädessään katse nyrkkeilijästä valuvassa veripisarassa. Nyrkkeilyä kuvasi myös “silminäkijän kuvaus nyrkkeilyottelussa” numerossa 24-25/1923, jossa pidempi, hoikka mies selitti nyrkkeilyottelun kulkua toiselle, paksummalle tupakkaa polttavalle ja keppiin nojailevalle miehelle.³⁴⁰ Selitys eskaloituu nyrkein annettavaksi demonstraatioksi ja lopuksi paksumpi miehistä makasi maassa päätään pidellen.

Fogelbergin kuvituksissa porvariston edustajat kuvattiin useimmiten ylipainoisina, kunnolliseen urheiluun kykenemättöminä keinottelijoina sekä kitsaina, kömpelöinä, sadistisina ja ylensyöntein taipuvaisina. Kuvitusten henkilöt suhtautuivat työläisurheilijoihin väkivaltaisesti, pyrkien poistamaan heitä samasta tilasta luudan tai nuijan avulla. Työläisurheilijat kuvataan pääsääntöisesti suuremman joukon edustajina tai urheilua neutraalisti harrastavina tai seuraavina hahmoina. Fogelbergin kuvituksissa nyrkkeilyyn liittyen yleisön useimmiten kuvattiin janoavan väkivaltaista kamppailua. Sopupeli ja ottelun päätyminen nyrkkeilijöiden kättelyyn ottelun lopuksi kuvattiin epätoivottuna. Kuvista voidaan johtaa Fogelbergin ja Työväen Urheilulehden käsityksiä työväenluokan urheiluliikkeen miesten ihanteesta. Naisia esiintyi kuvissa vain kerran statistina. Fogelbergin työväen miesurheilijan ihanteena oli

³³⁸ Työväen Urheilulehti 16/1923, 20.

³³⁹ Työväen Urheilulehti 22/1923, 9.

³⁴⁰ Työväen Urheilulehti 24–25/1923, 36–37

atleettisuus, sopusuhtainen vartalo, kilpailunhalu ja raittius. Yhtä helppoa kuin ihanteen nimeäminen on myös sanoa, mikä oli tämän ihanteen vastakohta: ylipainoisuus, tupakointi, arkuus sekä välineisiin tukeutuminen auto- ja hevosurheilun sekä metsästyksen tapaan.

3 TYÖVÄEN URHEILULEHDEN MIEHISYYSIHANNE

Työväen Urheilulehdessä esiintyneiden tekstien voidaan ajatella luovan normistoa, kun niissä toistetut diskurssit nousevat riittävän vahvoiksi ja tarpeeksi usein toistetuiksi. Tekstit eivät toimi tyhjiössä, vaan keskustelevat lehdessä olevien muiden tekstien kanssa, luoden merkityksiä. Työväen Urheilulehden tekstit keskustelevat myös muiden kuin lehdissä esitettyjen tekstien kanssa, kuten toisten lehtien ja yhteisössä käytyjen keskustelujen sekä tradition kanssa. Tutkin erityisesti Työväen Urheilulehden miehisyydestä luotuja diskursseja. Miehisyyden diskurssien tutkimisen lisäksi epämiehekkyyden tutkiminen toimii tärkeänä metodologisena välineenä, jolla paljastetaan huomaamattomia normeja.³⁴¹ Mieheys on jatkuvasti kontekstista ja ajasta riippuvainen käsite, johon vaikutetaan jatkuvasti esimerkiksi ideologioiden ja politiikan taholta.³⁴² Mieheysihannetta selvittäessä tulee kysyä aineistolta sitä, mikä on siinä esiin tulevien diskurssien mukaan kunnioitettu tapa olla mies. Vastaus vaihteli itsenäisyyden ajan alkuvuosina suuresti yhteiskunnallisen kahtiajakautuneisuuden takia, poliittisesta katsantokannasta riippuen.³⁴³ Itse keskityn työväenluokan miehisyyden selvittämiseen hyödyntäen hegemonista miehisyyttä, jota luotiin valkoisessa Suomessa.³⁴⁴

Miehisyyttä rakennetaan aktiivisesti. Kulttuureissa on tapoja, joilla todistetaan ja osoitetaan mieheyttä.³⁴⁵ Työväen kulttuurissa on omat tapansa tuottaa miehisyyttä. Työväen Urheilulehdessä voidaan havaita toistuvia tilanteita, joissa työväenluokkainen mies tuotti miehisyyttä omilla valinnoillaan lehden tuottamien diskurssien mukaan. Työväen urheiluliikkeen mies päätyi Työväen Urheilulehden

³⁴¹ Markkola et. al. 2014, 13.

³⁴² Ahlbäck 2014, 194.

³⁴³ Nevala-Nurmi 2014, 225; Hentilä 1982, 308; Vasara 1997, 171.

³⁴⁴ Mickelsson 2015, 106; Siironen 2004. 168–169.

³⁴⁵ Jokinen, Säävälä 1999, 63.

luomien diskurssien mukaan valinnan eteen, jossa hänen miehisyytensä määritellään. Työväen Urheilulehdessä muodostetuissa diskursseissa miehisuuden määrittämisen tilanteiksi nousi mies suhteessa valkoiseen Suomeen (eli porvaristoon, SVUL:iin, suojeluskuntiin ja esivaltaan)³⁴⁶, kilpailuun, raittiuteen sekä luokkataisteluun.

Suhde valkoiseen Suomeen, eli Suojeluskuntiin, porvaristoon, Suomen Voimistelu ja Urheiluseura SVUL:iin ja esivaltaan³⁴⁷ oli tärkeä miehisuuden määrittäjä työväenliikkeen miehelle Työväen Urheilulehden perusteella. Lehdessä määritellyt tilanteet mieheyden määrittelemiselle koskivat pääasiassa työväenluokkaisen miehen valtasuhdetta valkoiseen Suomeen ja siihen itsensä asemoimista. Sisällissodan jälkeen Työväen Urheilulehdessä ei luonnollisesti edellytetty aseelliseen kamppailuun ryhtymistä tai korostettu veriuhrin antamista kuten sisällissodan aikaisessa Työväen Urheilulehdessä toisinaan nähtiin työväenluokkaisen miehen velvollisuudeksi. Lehdessä esiintyi vahva diskurssi sisällissodan jälkeisen yhteiskunnallisen kahtiajakautumisen ylläpitämisen puolesta, kunnes työväenluokkaisen urheilijoiden kansalaisluottamus olisi palautettu täysimääräisesti.

Suojeluskunnat antoivat usein 1920-luvun Suomessa lausuntoja työväenluokan jäsenten kansalaiskelpoisuudesta, mikä loukkasi syvästi lehden vaatimusta täysinäisestä yhteiskuntakelpoisuudesta.³⁴⁸ Autoritaariseksi muuttunut yhteiskunta lisäsi rajanvetoa valkoiseen Suomeen.³⁴⁹ Urheiluseuran vaihtaminen TUL:sta SVUL:n alaiseen seuraan koettiin pahimpana loukkauksena Työväen Urheilulehdessä. Asiaa ei auttanut tähtiurheilijan status tai pyrkimys oman talouden turvaamiseksi. Tilanteet, joissa työväen urheilijaa lähestyttiin SVUL:n alaisen seuran taholta, olivat tärkeimpiä työväen urheilijan miehisyyttä määrittäviä hetkiä, joissa määriteltiin toveriensa pettävän alistujan ja miehisesti omasta luokkatietoisuudesta kiinnipitävän urheilijan ero. Osasta liikkeen entisistä urheilijoista, kuten painija Eino Leinosta ja Hannes Kolehmaisesta, pyrittiin tekemään toimituksessa varoittavia esimerkkejä.³⁵⁰ Mieheyden määrittäminen sanallistettiin poikkeuksellisen konkreettisesti lehden palstoilla, esimerkiksi TUL:n puheenjohtaja Eino Pekkalan suoraan todetessa työväen urheilijan toimivan epämiehekkäästi osallistuessaan Antwerpenin olympialaisiin ja osallistumisesta kieltäytymisen “vaativan miestä ja miehen mieltä ja tekee urheilijasta huippumiehen”.³⁵¹

Suhde luokkataisteluun liittyy läheisesti suhteeseen valkoiseen Suomeen sekä kilpailuun.

³⁴⁶ Enbom et. al. 2020, 10; Siironen 2004, 168–169.

³⁴⁷ Enbom et. al. 2020, 10; Siironen 2004, 168–169.

³⁴⁸ Vasara 1997, 175.

³⁴⁹ Hentilä 2018, 59–66; Ahlbäck 2010, 139–145; Tikka 2006, 123–131

³⁵⁰ Työväen Urheilulehti 19/1920, 10

³⁵¹ Työväen Urheilulehti 12/1920, 3.

Luokkataisteludiskurssi oli Työväen Urheilulehdessä hyvin vahva ja yksituumainen. Työväen urheiluliikkeen toiminnassa kaikki oli alisteista luokkataistelulle, joka tähtäsi työväenluokan nousuun sortavan yläluokan ikeestä. Kilpaurheilu, tulot tai muut työväen urheilijan elämänpäiiriin asettuvat asiat eivät menneet luokkataistelun edelle. Yksinään urheileminen ei riittänyt työväen urheiluliikkeen urheilijalle miehisyysihanteen täyttämiseen. Miehen tuli sivistää itseään, huolehtia henkisestä vireydestä sekä yhteiskunnallisista että poliittisista velvoitteistaan. Tilanteita, joissa mieheyttä suhteessa luokkataisteluun määritettiin, olivat etenkin vapaa-aika, jolloin urheilun lisäksi aikaa tuli omistaa muulle harrastuneisuudelle.

Suhde kilpailuun ja kilpailuun liittyvät diskurssit olivat kirjavimpia Työväen Urheilulehdessä esiintyneistä miehisyttä määrittelevistä diskursseista. Työväen Urheiluliitto ja lehti jakautuivat 1920-luvun alussa kilpailumielisiin ja joukkourheilutoilijoihin.³⁵² Toimituksen päälinjaksi muotoutui luokkataistelua korostanut diskurssi kilpailumielisyyden sijaan. Tätä päälinjaa mukailivat lähes kaikki toimittajat, Ola Fogelbergiä lukuunottamatta, joka korosti aktiivisesti kilpailutoiminnan puutteita sellaisia havaitessaan. Kilpailudiskurssi ja joukkourheiludiskurssi esiintyivät lehdessä rinnakkain ja diskurssien välillä voi havaita eron Työväen Urheiluliiton johtajien ja liikkeen kulttuurissa.³⁵³ TUL:n johdolle ja Työväen Urheilulehden toimituskunnalle joukkourheiludiskurssi oli merkittävämpi kuin työväen urheiluliikkeen paikallistoimijoille. Tämä näkyy muun muassa johdon toistuvissa kirjoituksissa, joissa toimijoita pyritään ohjaamaan haluttuun suuntaan pois kilpailukeskeisestä kulttuurista.

Raittiuteen liittyvä diskurssi oli Työväen Urheilulehdessä esiintyneistä diskursseista selkein ja vähiten vastustusta herättänyt. Lehdessä ei esiintynyt yhtään varsinaisesti raittiusdiskurssin vastaista kirjoitusta. Ainoastaan yksi puolustuspuheenvuoro, joka sekin keskittyi selittelemään alkoholinkäyttöä alkoholittomien juomien vähyydellä, ja todenneensa, ettei kukaan tällaista humalaista käytöstä voi sanoa edes todistaneensa.³⁵⁴ Raittiusdiskurssia ei joko kyetty kyseenalaistamaan, tai siihen ei toimituksesta annettu mahdollisuutta. Alkoholien laajamittainen käyttö työväen urheiluliikkeessä oli lehden perusteella kiistaton tosiasia, mutta avoimeen raittiusdiskurssin haastamiseen sekään ei johtanut. Raittiusdiskurssiin liittyivät myös tupakan vastustaminen, siveellisyys sekä sosiaalihygieniset kannanotot näiden esiintyessä usein raittiuspuheen yhteydessä.

³⁵² Syrjäläinen 2008, 25.

³⁵³ Itkonen et. al. 2019, 33.

³⁵⁴ Työväen Urheilulehti 12/1922, 25–26.

Sisällissodassa punainen osapuoli menetti usein kansalaisluottamuksensa, ja täten asemansa yhteiskunnan jäsenenä. Luokka, sukupolvi, ikä ja sukupuoli määrittävät yksilön asemaa yhteisössä.³⁵⁵ Sodan kautta luokka tuli uudella tavalla näkyviin, kun punaisen puolen miesten sodanjälkeistä arkea määrittivät erityisesti valkoisten voittajien käsitykset kunnollisesta työmiehestä.³⁵⁶ Yhteiskunnassa ja wrightilaisessa työväenliikkeessä jo ennen sotaa oletettiin työläisen olevan heikompi yhteiskuntaluokka. Työläistä tuli ohjata niin työnteossa, harrastuksissa kuin raittiusaatteessakin ylempiensä taholta. Työväenyhdistykset sekä ammattiyhdistykset olivat eräänlainen pakopaikka paternalistisesta tehdasyhteisöstä, tapa työmiehen näyttää hallitsevansa omaa elämänpiiriään.³⁵⁷ Pahimmillaan sisällissodan jälkiselvittelyissä valkoisten mielipiteet työläismiehen miehekkyudesta tai epämiehekkyudesta olivat perusteena sodassa ja sen jälkeen annetuille tuomioille.³⁵⁸

Työväestöllä ei ollut sisällissodan jälkeisessä Suomessa mahdollisuuksia toteuttaa mieheyttään samassa määrin kuin ennen sisällissotaa, johtuen yhteiskunnan nopeasta militarisoitumisesta, työväenliikkeen ihanteen antimilitaristisuudesta, sekä vallitsevan oikeistolaisen hegemonian paineesta.³⁵⁹ Työväestö kuitenkin kehitti mieheyttään uudelleenlaiseksi niin, ettei se kilpaile samoilla alueilla vallitsevan oikeistolaisen hegemonian kanssa, vaan pyrkii syrjäyttämään sen omista lähtökohdistaan. Työväestö koitti pitää kiinni omasta itsemääräämisoikeudestaan ja kyvykkyydestään huolehtia omasta elinpiiristään. Työväen Urheilulehdessä rakennettiin osaltaan uuteen tilanteeseen sopivaa kuvaa työväenluokkaisesta miehisyydestä, jolla kyettäisiin vastustamaan valkoisen miehisyyden hegemonista asemaa Suomessa. Sisällissodan jälkeen suomalainen miesihanne militarisoitui ja henkilöityi sekä porvaristoon että maaseudun talonpoikaiseen mieheen.³⁶⁰ Urheilulla oli suuri rooli, sillä se toimi eräänlaisena miehisyyksrituaalina 1920-luvulla.³⁶¹ Täten Työväen Urheilulehti oli ratkaisevassa asemassa suojelemaan työväenliikkeen “omaa” miehisyyksrituaalia, työväenluokkaista urheilua.

³⁵⁵ Ahvenisto 2008.

³⁵⁶ Markkola, Östman, Lamberg, Kaihovirta 2014, 174–181.

³⁵⁷ Markkola, Östman, Lamberg, Kaihovirta 2014, 174–181.

³⁵⁸ Markkola, Östman, Lamberg, Kaihovirta 2014, 190–191.

³⁵⁹ Ahlbäck 2014, 204.

³⁶⁰ Jokinen et. al. 2019, 111–113; Siironen, 2004, 168–169.

³⁶¹ Meinander 1992, 296.

4 PÄÄTÄNTÖ

Suomalainen yhteiskunta oli suuressa murroksessa itsenäisyyden alun ja sisällissodan aikaisen sekä jälkeisen ajan Suomessa. Nopea yhteiskunnallinen militarisoituminen yhdessä suojeluskuntaliikkeen kanssa tuotti yhteiskuntaan vallitsevan, hegemonisen miehisyyshanteen. Tämä oikeistolainen miehisyyshanne haastoi työväenluokan miehisyyttä tilanteessa, jossa työväenluokan omaehtoinen toiminta oli vuoden 1918 punaisten häviöön päättyneen sisällissodan seurauksena miltei mahdotonta. Sisällissodan jälkeisen yhteiskunnallisen tilanteen sekä oikeistolaisen, militaristisen miehisyyshanteen kytkeminen urheiluun pakotti työväen urheiluliikkeen luomaan ja korostamaan omaa työväenluokkaista miehisyyshannetta.

Työväenluokan miehisuus löysi uusia muotoja. Vallankumousdiskurssista liikuttiin kohti rauhanomaisempaa, itsensä kehittämisen ja passiivisen luokkataistelun diskurssia. Yhteiskunnan hallitsevien osien holhouksen alaisena oleva työväenluokkainen mies ja mieheys löysi uusia keinoja ja tapoja ilmaisuunsa.³⁶²

Urheilulehdistö peilasi yhteiskunnan muutoksia palstoillaan ja kamppaili olemassaolonsa kanssa, kunnes urheiluliittojen välinen konflikti pakotti sen valitsemaan puolensa vailla mahdollisuutta neutraaliuteen. Liittojen äänenkannattajiksi päätyneet Työväen Urheilulehti ja Suomen Urheilulehti päätyivät vuodesta 1917 lähtien käymään jatkuvaa diskurssia sivuillaan urheilun ja liikunnan narratiiveista vahvasti poliittisesti värjäytyneessä ympäristössä.³⁶³ Urheilulehtien taloudellinen asema oli turvattu, mutta poliittisesti ne olivat järjestöjensä päätösten armoilla. Työväen urheiluliike otti vaikutteita

³⁶² Jokinen et. al. 2019, 112–113

³⁶³ Nevala-Nurmi 2014, 225; Hentilä 1982, 308; Vasara 1997, 171.

ulkomailta ja tempautui nopeasti debatoimaan niin eduskunnan päätöksistä, kuin kansainvälisistä urheilutapahtumista. Olympialaisista kehkeytyi työväenluokan ja oikeiston mieheyden ja kansalaiskuntoisuuden taistelukenttä. Oikeistolaiset urheilujärjestöt kuten SVUL ja Olympiakomitea pystyivät käyttämään olympialaisia murtaakseen työväestön yhteisöllisyyttä. Työväen Urheilulehdessä pyrittiin erilaisilla miehisyysdiskursseilla pitämään työväenliikkeen urheilijat työväenliikkeen hyväksymän toiminnan piirissä muodostamalla oman työväenluokkaisen miehisyysihanteen ja rajaamalla epätoivotun käytöksen epämiehekkääksi.

Oikeistolainen urheiluliike oli miehisyys suhteen hegemonisessa asemassa. Työväestön mieheys lähti kehittymään paikoin väkivaltaisesta vallankumousdiskurssista kohti itsensä kehittämistä ja passiivisempaa luokkataisteludiskurssia, kamppailen näin oikeistolaista hegemoniaa vastaan vaihtamalla keskustelun lähtökohdan tyystin erilaiseksi. Työväen Urheilulehdessä luotiin myös narratiivia valtaapitävästä miehisyudesta sotaisena, kärsimättömänä, materialistisena, verenhimoisena, piittaamattomana, kapitalistisena, kunnianttomana sekä kaksinaismoralistisena. Työväenliikkeen anti-ihanne oli suojeluskuntalainen, militaristinen, kilpailua ja soturikuntoisuutta urheilussa korostava talonpoikaisen tai porvarillisen luokan jäsen. Toisaalta ihanteen vastakuvaa luotiin myös liikkeestä lähteneistä urheilijoista, jotka asettivat elantonsa, kansallisaatteen ja kilpailunhalunsa työväenliikkeen yleisen edun ja luokkataistelun edelle. Myös liikkeen sisällä nähtiin Työväen Urheilulehdessä toimivan epäihanteellisia miehiä. Näitä olivat alkoholia ja tupakkaa käyttävät urheilijat, pelkästään urheiluun, senttimetreihin ja sekunteihin keskittyvät "urheiluhullut", jotka eivät osallistuneet luokkataisteluun kuin jäsenmaksun verran, sekä urheilusta ja voimistelusta piittaamattomat, ja näiden luokkataistelua parantavia piirteitä ymmärtämättömät, työväenliikkeen muutoin aktiiviset jäsenet.

Työväen Urheilulehdessä tuotettiin miehisyttä erityisesti neljän erilaisen diskurssin avulla. Näitä olivat diskurssit suhteessa valkoiseen Suomeen, luokkataisteluun, kilpailuun ja raittiuteen. Lehdessä nämä diskurssit määrittivät työväenluokkaista mieheyttä. Toimiessaan näiden diskurssien vastaisesti työväenluokan miehen nähtiin asettavan miehisiytensä ja osansa työväenliikkeen jäsenenä kyseenalaiseksi. Miehisyys merkitsee kunniallista ja hyväksytyä tapaa olla mies³⁶⁴, ja Työväen Urheilulehden miehisyysdiskurssit vastaavat kysymykseen siitä, millainen on hyväksyty ja kunniallinen tapaa olla työväenliikkeen miesurheilija. Työväenliikkeen miehisyysihanteeksi nousi rauhallinen, itseään kehittävä, omaa luokkaa ja yhtenäisyyttä rauhanomaisesti puolustava, yhteiskunnallisesti aktiivinen, sopusuhtainen, sivistynyt, sisukas ja siveellinen mieheys. Erityisesti työväen miehisyysihanteessa korostuivat Työväen Urheilulehdessä raittius, työväenluokkaisen identiteetistä kiinni pitäminen yhteiskunnallisia raja-aitoja mukailen, kilpaurheilun ja palkintojen pitäminen alisteisessa asemassa

³⁶⁴ Connell, Messerschmidt 2005, 832; Nevala-Nurmi 2014, 227.

joukkourheiluun, sekä luokkataistelun korostaminen työväen urheilijan tärkeimmäksi piirteeksi.

Työväen Urheilulehden miehisyydiskurseja tutkimalla voidaan työväenluokkaisen miesurheilijan esikuvaksi nähdä raitis, työssä oleva, työväen urheiluliikkeen kisoissa amatöörinä urheileva, kansalaisluottamuksen omaava, urheilua luokkataistelun välineenä käyttävä ja pitävä aktiivinen työväenliikkeen jäsen.

5 LÄHDELUETTELO

Alkuperäislähteet

Työväen Urheilulehti	Vuosikerrat 1917–1927.
Suomen Urheilulehti	Numerot 26/1917, 35/1917, 51–52/1917, 2/1919, 22/1919, 40/1919, 43/1919.
Suomen Sosialidemokraatti	200/1936.

Aikalaiskirjallisuus

Pihkala, Lauri: Suomea suojaamaan, keinoja ja ohjelmaa. Helsinki, 1918.

Virallisjulkaisut

Suomen tilastollinen päätoimisto: Eduskuntavaalit 1917. Helsinki, 1917. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/67199/evaa8_1917

Tutkimuskirjallisuus

Ahlbäck, Anders: Soldiering and the Making of Finnish Manhood Conscription and Masculinity in Interwar Finland, 1918–1939. Åbo Akademi University. Turku, 2010.

Ahlbäck, Anders; Kivimäki, Ville: Soldiering and the Making of Finnish Manhood: Conscription and Masculinity in Interwar Finland 1918-1938. Väitöskirja. Åbo Akademi, Turku, 2008

Aho, Timo; Nieminen, Jiri; Salo, Arttu; Eerola, Petteri; Saresma, Tuija; Pirskanen, Henna:

Miestutkimuksen metodologiaa. Vastapaino. Tampere, 2021.

Ahvenisto, Inkeri: Tehdas yhdistää ja erottaa Verlassa 1880-luvulta 1960-luvulle. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2008.

Arponen, Antti; Kolehmainen, Hannes. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997.

Arponen, Antti: Suomen urheilu. SVUL 1900-1980. Helsinki, 1981.

Benwell, Bethan: *Masculinity and men's lifestyle magazines*. Blackwell Publishing. Oxford, 2003.

Bingham, Adrian: *Gender, Modernity, and the Popular Press in Inter-War Britain*. 2004.

Burstyn, Varda: *The rites of men: manhood, politics, and the culture of sport*. University of Toronto Press cop. Toronto, 1999.

Connell, R.W.; Messerschmidt, James W.: *Hegemonic Masculinity: rethinking the concept*. *Gender & Society*, vol 19, nro 6. 2005.

Connell, R. W.: *Masculinities*. Polity, Cambridge, 1995.

Eichberg, Henning: *Liikuntaa harjoittavat ruumiit*. Vastapaino, Jyväskylä, 1987.

Eichberg, Henning: *Body Cultures. Essays on Sport, Space and identity*. Routledge. Lontoo, 1998.

Enbom, Leena, Pete Pesonen, Sami Suodenjoki, Ulla Aatsinki: *Valvottu ja kuritettu työläinen. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura*, Helsinki, 2020.

Försti, Teija. *Vauhtikausi: Autoilun sukupuoli 1920-luvun Suomessa*. Turun yliopisto. Turku, 2013.

Haataja, Lauri; Hentilä, Seppo; Kalela, Jorma; Turtola, Jussi: *Suomen työväenliikkeen historia. Työväen sivistysliitto: Kansan voima*. Helsinki, 1976.

Hakalehto, Ilkka: *Suomen kommunistinen puolue ja sen vaikutus poliittiseen ja ammatilliseen työväenliikkeeseen 1918–1928*. Porvoo: WSOY, Helsinki, 1966.

Halila, Aimo; Sirmeikkö, Paul: *Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto SVUL 1900-1960. Suomen voimistelu- ja urheiluliitto*. Helsinki, 1960.

Hannikainen, Matti O.; Danielsbacka, Mirkka; Tepora, Tuomas: *Menneisyyden rakentajat: Teoriat historiantutkimuksessa*. Gaudeamus, Helsinki, 2018.

Hanski, Jari. Pekkala, Eino. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. *Studia Biographica* 4.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1997.

Hentilä, Seppo; Koivula, Väinö. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1997.

Hentilä, Seppo; Kostiainen, Vilhelm Johan. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1997.

Hentilä, Seppo; Laherma, Väinö. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1997.

Hentilä, Seppo: Suomen työläisurheilun historia 1: Työväen urheiluliitto 1919–1944. Työväen urheiluliitto. Hämeenlinna, 1982.

Heinilä, Kalevi: Urheilu – ihminen – yhteiskunta. Gummerus. Jyväskylä, 1974.

Hundley, Heather L.; Billings, Andrew C.: Examining identity in sports media. Sage cop. Los Angeles, 2010.

Husu, Liisa; Rolin, Kristina: Tiede, tieto ja sukupuoli. Gaudeamus, Helsinki, 2005.

Häyrinen, Reijo; Laine, Lea; Vasara, Erkki: Suomi urheilun suurvaltana. Liikuntatieteellinen seura. Helsinki, 1989.

Itkonen, Hannu: "Tarmompa poikien varjossa": tyttöjen ja naisten paikka satavuotiaan työläisurheiluseuran vaiheissa. Julkaisussa "Mutta mikä on tutkimuksen teoreettinen kysymys? Leena Kosken juhla-kirja". University Press of Eastern Finland. Toimittaneet Päivi Harinen, Mari Käyhkö ja Anni Rannikko. 2014.

Itkonen, Hannu; Matilainen, Pertti; Salmikangas, Anna-Katriina: TUL-seurojen muuttuvat tulkinnat: seurantatutkimus työväen urheiluseurojen muuttuvista näkemyksistä. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Faculty of Sport and Health Sciences, Liikunnan yhteiskuntatieteet, ja Social Sciences of Sports. Työväenliikkeen kirjasto, 2019.

Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi; Suoninen, Eero: Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino. Tampere, 2016.

Jokinen, Arto: Mies ja muutos: kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampereen yliopisto. Tampere, 1999.

Jokinen, Arto: Panssaroitu maskuliinisuus: mies, väkivalta ja kulttuuri. Tampere university press. Tampere, 2000.

Juvonen, Tuula; Rossi, Leena-Maija; Saresma, Tuija: Käsikirja sukupuoleen. Vastapaino. Tampere, 2012.

Kaarninen, Pekka; Fogelberg, Ola. Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. *Studia Biographica* 4. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1997.

Kaihovirta, Matias. *Oroliga Inför Framtiden. En Studie Av Folkligt Politiskt Agerande Bland Bruksarbetarna I Billnäs Ca 1900–1920*. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura / Sällskapet för forskning för arbetarrörelsens historia och arbetarkultur, 2015.

Kaivosaari, Annu: "Lempeä Lydia - voimakas Björger": naishihtäjien representoinnin muutokset *Urheilulehden* teksteissä vuosina 1905–2010. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä, 2017. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/53511>

Kalela, Jorma. *Historiantutkimus ja historia*. Gaudeamus, Helsinki, 2000.

Kalemaa, Kalevi; Räisänen, Yrjö. Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. *Studia Biographica* 4. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1997.

Katainen, Elina: *Vapaus, tasa-arvo, toverillinen rakkaus: perheen, kotitalouden ja avioliiton politisointi suomalaisessa kommunistisessa liikkeessä ennen vuotta 1930*. Helsinki. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, 2013.

Kempas, Martti: *Pyhä urheilu: senttejä ja sekunteja, kamppailuja ja ristiriitoja - vaihtoehtoisen kehityksen tie liikuntakulttuurissa*. Vastavoima, 1986.

Klemola, Heikki; Pihkala, Lauri. Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. *Studia Biographica* 4. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1997.

Kolehmainen, Teuvo: *Työläisurheilu Suomessa: 1, Tie Koiton talolle*. Otava. Työväen urheiluliitto. Helsinki, 1972.

Kujala, Riitta: *Rakennuskohteena nainen. Teoksessa Kuvia analysoimaan: kuva-analyysin malleja ja sovelluksia*. Järvi, Outi; Koskela, Merja. s. 83–97. Vaasan yliopisto, 2005.

Kulha, Keijo; Vartia, Arvo. Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. *Studia Biographica* 4. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1997.

Kurikka, Jussi: *Suomen urheilulehdistö 1881–1958*. Helsinki, 1962.

Kärkkäinen, Ulla: *Weight-related ideals, behaviors and long-term health in young adulthood*. Helsingin yliopisto, 2018.

Laine, Leena: *TUL:n naiset historiaa tekemässä*. Työväentutkimus, 2000.

Laine, Leena; Markkola, Pirjo: *Tuntematon työläisnainen*. Vastapaino, Tampere, 1989.

Laine, Leena: Työväen urheiluliikkeen naiset. Helsinki, 2000

Laulajainen, Pertti: Sosialidemokraatti vai kommunisti: vaaliekologinen tutkimus Suomen poliittisen työväenliikkeen jakautumisesta kansalaissodan jälkeen. Itä-Suomen instituutti, 1979.

Markkola, Pirjo; Östman, Ann-Catrin; Lamberg, Marko: Näkymätön sukupuoli: mieheyden pitkä historia. Vastapaino. Tampere, 2014.

Meân, Lindsey: Making masculinity and framing femininity. Teoksessa Examining identity in sports media. Hundley, Heather L. & Billings, Andrew C. 65–87. Los Angeles: Sage, 2010.

Meinander, Henrik: Towards a bourgeois manhood: boys' physical education in Nordic secondary schools 1880-1940. Helsingin yliopisto. Helsinki, 1994

Mickelsson, Rauli. Suomen Puolueet: historia, muutos ja nykypäivä. Vastapaino, Tampere, 2007.

Mähönen, Mikko: Kisakenttien ja voimailusalien esimerkkikansalaiset. Urheilijoiden ja voimistelijoiden valokuvat Suomen Urheilulehdessä 1905–1913. Tampereen yliopisto, 2013.

Mäntynen, Anne; Pietikäinen, Sari: Kurssi kohti diskurssia. Vastapaino. Tampere, 2009.

Mosse, George L.: The image of man: the creation of modern masculinity. Oxford University Press. New York, 1996.

Nygrén, Helge: Väinö Koivula, taustatekijä. Helsinki: Suomen urheilumuseosäätiö, 1992.

Oittinen, Reino: Työväen urheiluliike ihmisen kasvattajana. Työväen sivistysliitto. Turku, 1943.

Pynnönen, Anu: Diskurssianalyysi: tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. University of Jyväskylä. Jyväskylä, 2013.

Pänkäläinen, Seppo: Lyhyt johdatus suomalaiseen urheilujournalismiin ja sen tutkimuksen historiaan. Suomen Urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1998. Jyväskylä, 1998.

Saarela, Tauno: Suomalaisen kommunismin synty 1918–1923. Kansan sivistystyön liitto, Helsinki, 1996.

Sainio, Venla: Valpas, Edvard. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1997.

Sarje, Aino: Ruumiinmuokkauksen tulo suomalaiseen liikuntakulttuuriin. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2013–2014. Suomen urheiluhistoriallinen seura. Helsinki, 2014.

Sarje, Aino: Saksalaisvaikutteet suomalaisessa sotilasvoimistelussa. 2012.

Selin, Sakari: TUL Suomen ja työväen asialla. Demokraattinen Sivistysliitto. Helsinki, 2012.

Seppänen, Janne: Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvaan tulkitsijalle. Vastapaino. Tampere. 2005.

Siironen, Miika: Valkoinen Suomi: valkoisten kollektiivisuus ja valta-asema iisalmelaisessa paikallisyhteisössä vuosina 1918–1929. Lisensiaatintyö. Jyväskylä, 2004.

Sipilä, Jorma; Tiihonen, Arto: Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan. Vastapaino. Tampere, 1994.

Squires, Judith: Gender in political theory. Polity Press. Cambridge, 2013.

Syrjäläinen, Antti: Miksi siksi loikkariksi? - Huippu-urheilijoiden loikkaukset TUL:sta SVUL:oon 1919–1939. Joensuun yliopistopaino. Joensuu, 2008.

Teronen, Arto; Jouko Vuolle. Vastatuulesta myötämäkeen: naiset suomalaisessa urheilussa. Kirjapaja, Helsinki, 2018.

Tiihonen, Arto: Ruumiista miestä, tarinasta tulkintaa: oikeita miehiä - ja urheilijoita? Liikunnan ja kansanterveyden edistämissätiö Likes. Jyväskylä, 2002.

Tikander, Vesa: Ei rahasta Kreikassa – Eli kuinka olympiakisat lopulta syntyivät. Teoksessa Olympialaiset ja naisliikunta - satavuotiaat. Toimittanut Arto Nevala. 55–69. Suomen urheiluhistoriallinen seura, Helsinki, 1996.

Tikka, Marko. Terrorin aika: Suomen levottomat vuodet 1917–1921. Ajatus, Helsinki, 2006.

Tuomi, Jouni; Sarajärvi, Anneli: Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Tammi, Helsinki, 2018.

Vasara, Erkki; Itkonen, Hannu; Ilmanen, Kalervo: Työväki ja liikunta. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura. Helsinki, 2013.

Vasara, Erkki. Valkoisen Suomen urheilevat soturit. Suojeluskuntajärjestön urheiluja kasvatustoiminta vuosina 1918–1939. Suomen Historiallinen Seura. Helsinki, 1997.

Vares, Vesa: Urheilu ja historia: kansakunnan identiteetiksi, yhteiskunnan vaikuttajaksi, joukkojen harrastukseksi. Turun yliopisto. Turku, 1997.

Viita, Ossi: Hymyilevä Hannes: Työläisurheilija Hannes Kolehmainen sankaruus porvarillisessa Suomessa. Otava, Helsinki, 2003.

Wuolio, Eija-Leena: Suomen liikuntahistoria. Liikutatieteellisen Seuran julkaisuja 88. Helsinki, 1982.